

DOLENJSKI TRAT

SKA KNJIŽNICA
JARCA
ESTO

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto - Izhaja vsak četrtrek - Posamezna številka 15 din - LETNA NAROČNINA 600 din, polletna 300 din, četrtletna 150 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1200 din oziroma 4 amer. dolarje - TEKOCI RACUN pri Mestni hranilnici - Komunalni banki v Novem mestu štev. 606-70/3-24

Štev. 28-29 (486-487)

LETO X.

NOVO MESTO, 16. JULIA 1959

UREJUJE uredniški odbor - Odgovorni urednik Tone Gošnik - NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30 - Poštni predal Novo mesto 33 - TELEFON uredništva in uprave št. 127 - Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo - TISKA Casopisno podjetje »Delo« v Ljubljani

PRED 22. JULIJEM - DNEVOM VSTAJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA

Naš veliki praznik

Dvaindvajsetega julija praznuje slovenski narod osemnajstletnico začetka najslavnejših dejanj svoje zgodovine. Ko so poleti leta 1941 padli proti okupatorju prvi streli, se je začela vstaja, oborožena borba, boj za obstanek slovenskega naroda. Prav tako je ta mesec izbruhnila vstaja skoraj v vseh pokrajinah naše države. V srcu Balkana se je pojavilo novo bojišče, s katerim so morale fašistične sile računati med štiri-letnim bojevanjem.

Ko se pripravljamo na letošnje proslavljanje tega veličastnega in največjega dejanja naše zgodovine, ne moremo mimo vprašanja, kdo je bila tista sila in organizacija, ki je že v prvih mesecih fašistične okupacije vdrnila poštene in napredne Slovence, da so se neustrašeno pogrnali v boj z do zob oboroženo tujo vojsko. Ta sila je bila Komunistična partija, ki je s pripravami na vstajo začela že pred zlomom stare Jugoslavije, že po Peti konferenci v Zagrebu. Vodstvo Partije je pravilno ocenilo mednarodno stanje v letih pred vojno in ugotovilo, da bo nujna oborožena borba proti fašizmu. S tem v zvezi je Partija preko svojih članov, skorejcev in njihovih simpatizerjev politično in organizacijsko pripravljala vse poštene ljudi na to, kako se je treba boriti proti zločinskemu fašizmu in je razkrinkovala petokolonatstvo in kapitulantstvo kapitalističnega družbenega reda in vodstva stare oblasti. Začele so se politične priprave za ustvarjanje splošne narodne fronte za boj proti okupatorju, kar je dobilo svoje uresničenje 27. aprila leta 1941 z ustanovitvijo Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Ko je Nemčija 22. junija leta 1941 napadla Sovjetsko zvezo, so prišle vse dotedanje politične in organizacijske priprave v dobo neposrednih priprav na vstajo. Začela se je vojna proti okupatorju za osvoboditev in združitve vsega slovenskega naroda in narodov Jugoslavije. Obenem pa se je začela tudi prva ljudska revolucija, ker brez boja proti izdajalski lastni kapitalistični gospodi se zatirani narod ni mogel osvoboditi.

22. julija leta 1941 je bila v Sloveniji prva partizanska akcija v Taenu pod Šmarno goro, ki so jo izvršili partizani kamniškega okrožja. Ti streli so bili znak za ljudsko vstajo ne samo po Gorenjskem, temveč po vsej Sloveniji in zato praznujemo 22. julij kot dan začetka oborožene vstaje.

Poleti in jeseni leta 1941 se je oborožen upor že tako razširil, da ni bilo slovenske pokrajine, ki ne bi že imela svojih partizanskih čet oziroma skupin. Po prvih bojih in izkušnjah, ki so iz teh bojev sledile, so v začetku leta 1942 dalje rasli vedno novi bataljoni in odredi, ki so se jim v istem letu pridružile prve brigade, poleti leta 1943 pa že tudi dve slovenski diviziji. V skladu z organizacijo ostale narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije je bil po kapitulaciji Italije formiran na Dolenjskem VII. korpus, ki mu je za področje Primorske in Gorenjske kmalu sledil IX. korpus, medtem ko je za področje Stajerske in Koroške bila organizirana IV. operativna zona.

Zmagoslavni pohod narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije je z rano ob rami z armadami zavezniškov končno osvobodil vse jugoslovanske ozemlje in ustvaril trdne temelje naši novi državni skupnosti. Ko pa je po tihni bojni vihar, je naša sicer svobodna domovina morala znova v boj, ki ga blje še danes, v boj za obnovo in nadaljnjo graditev svoje gospodarske moči in socialistične družbene ureditve.

slonita na delavskem in družbenem samoupravljanju, na sledni politiki boja za mir, za enakopravnost vseh dežel na svetu. Vedno smo pripravljeni na konstruktivno in miroljubno sodelovanje, vendar na podlagi neodvisnosti, enakopravnosti in nevmesavanja v notranje zadeve. V tem je naša moč in na

Piše MAKS VALE, predsednik okrajnega odbora Zveze borcev NOV

tej podlagi gradimo našo načelno notranjo politiko.

Sorazmerno v kratkem povojnem obdobju smo premagali podedovano zaostalost in nerazvitost proizvodnih sil. Danes imamo že tri in polkrat večjo industrijsko proizvodnjo kot pred vojno. Prav tako so pomembni rezultati, ki jih dosega v kmetijstvu, predvsem v zadnjih letih ter lahko ugotovimo, da bo naše kmetijstvo

Kremen, Novotek, Industrija motornih vozil itd. dokazujejo, da tudi naše, prej nerazvito področje, gospodarsko hitro raste. Za nadaljnji razvoj celotnega našega gospodarstva je izredne važnosti avtomobilska cesta, ki je približala in povezuje naš okraj z ostalimi predeli Slovenije in Jugoslavije. Za na-

daljnjo graditev proizvodnih zmogljivosti je izredne važnosti gradnja daljnovidna Brestanica - Novo mesto. Gradnja lesne kombinata v Straži bo omogočila rentabilno izkoriščanje naših lesnih mas. Velike investicije v kmetijstvu bodo omogočile moderno kmetijsko proizvodnjo na naših posevkih, kar mora biti ena naših osnovnih nalog z ozirom na obstoječe, a ne dobro izkoriščene kmetij-

posiljev oziroma boljše življenje.

Tak perspektivni razvoj bi bil v našem okraju nemogoč brez velike podpore in materialne pomoči, ki nam jo daje celotna jugoslovanska skupnost. Če ugotovimo še to, da nam republika Slovenija že vsa leta po vojni daje dopolnilna sredstva za kritje proračunskih izdatkov (prosveta, zdravstvo) vidimo, kako skrb socialistična skupnost za razvoj gospodarsko nerazvitih področij.

Tudi na področju šolstva, zdravstva itd. je napravljen velik razvoj. Gradimo in ustanovljamo nove šole, zdravstvene objekte itd., kar vse vpliva na boljšo življenjsko raven delovnih ljudi. Na podeželju je bilo elektrificiranih nesteto vasi, zgrajene so bile oziroma so še v gradnji večje in manjše vodovodne naprave, gradimo nove ceste, skrbimo za male asanacije, ustanavljamo socialistične obrtne delavnice itd.

Ko ugotavljamo tako v splošnem lep razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti v našem okraju, ne moremo mimo dejstva, da so se tudi številni delovni kmetje v pogodbenem sodelovanju s kmetijskimi združenji vključili v borbo za hitrejši razvoj v kmetijstvu, s čimer se bo izboljšala preskrba mest in industrijskih središč s kmetijskimi pridelki, hkrati pa se bodo z večjo proizvodnjo dvignili dohodki kmetijskih proizvajalcev.

Uspehi, o katerih govorimo in ki jih dosegamo s plemenitimi napori vseh naših zaveznikov, delovnih ljudi, temeljijo na pomembnih osnovah. Če ne bi v naši pretekli borbi s krvjo ustvarili in zacementirali neolovno bratstvo jugoslovanskih narodov, skovano za ceno najdragocenejših žrtev, ki jih je terjal boj za svobodo in novi svet, danes ne bi imeli samostojne, neodvisne socialistične države. Zato se ob dnevu vstaje tople spominjamo vseh tovarišev in tovarišic, ki so v borbi ali v zaledju žrtvovali za obstoj narodov nove Jugoslavije svoja plemenita življenja.

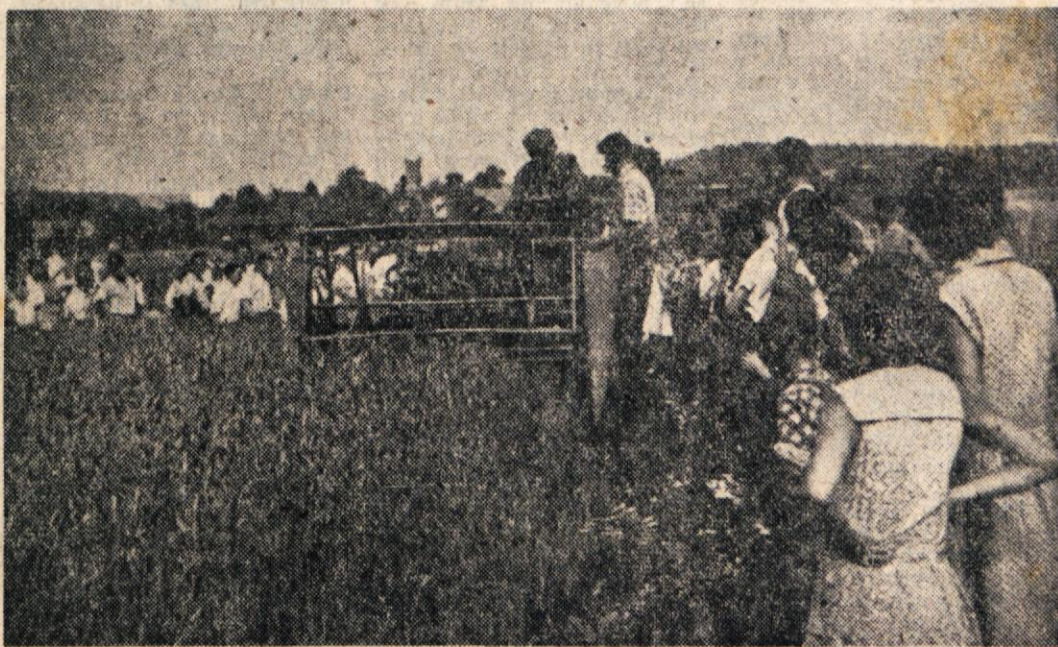
Okrajni odbor Zveze borcev NOV okraja Novo mesto čestita vsem delovnim ljudem v okraju, posebno pa se bivišim borcem in aktivistom k prazniku vstaje slovenskega naroda s pozivom, da se še naprej borijo za razvoj gospodarske moči naše domovine, za nadaljnji razvoj socialistične demokracije, za boljše življenje delovnih ljudi in za mir na vsem svetu.

Naj živi praznik vstaje slovenskega naroda! Naj živi naš voditelj tovariš Tito!

PRIHODNJA ŠTEVILKA

Dolenjskega lista bo izšla zaradi oddiha v tiskarni za praznik dneva vstaje šele v četrtrek 30. julija 1959.

UREDNIŠTVO

Okoli kombajnov je bilo zadnje tedne zbranih po številnih vaseh veliko ljudi in mladine: vsakdo je hotel od blizu videti »železnega pomočnika«, ki pospravi v eni uri desetkrat toliko žita, kot bi ga v istem času opravilo 10-15 žanjic. Seveda ostajajo za njim na polju polne vreče očistene žita in prazna slama

Domovina, dal sem ti svoje srce in razum...

Razdeljene so letošnje Trdinove nagrade

Študijska knjižnica v Novem mestu je bila v torek priča lepi kulturni slavnosti, ko je okrajna zveza Svoboda ob navzočnosti zastopnikov političnih in kulturnih okrajnih in občinskih ustanov nagradila s Trdinovimi nagradami kulturne in znanstvene delavce s področja Dolenjske in Spod. Posavja. Ob 11. uri dopoldne so se z nagradami zbrali tudi sekretar OK ZKS Franc Pirkovič, predsednik ObLO Maks Vale, ljudska poslanka ing. Vilma Pirkovič, predsednik Okrožnega sodišča Štefan Simončič, okrajni javni tožilec Srečko Skrt ter za-

glabljanje v znanstveno delo in za upodabljanje naprednih idej v likovnih stvaritvah. Naša kulturna ustvarjalnost mora s svojimi stvaritvami zastopati načela socialističnega humanizma, etike in estetike. Ni dovolj dati ljudem le objektivne pomoči za aktivno poseganje na področje umetnosti, znanosti, splošnega izobraževanja itd., potrebno je državljano prikazati tudi nujnost sodelovanja na teh področjih zaradi splošnih in njihovih osebnih koristi. Vsakoletne Trdinove nagrade imajo vlogo, da to zavest znova utrjujejo, kajti s tem krepijo socialistično zavest delavcev, kmetov in umskih delavcev. Vsi ti skrbje za dostojen človekov obstoj in prispevajo svoj delež k izgradnji nove napredne in boljše družbe.

Nato so bile podeljene letošnje Trdinove nagrade: za ljudsko prosvetno delo Ante Horjaku s Senovega in orkestru

»Dušana Jereba« iz Novega mesta; za likovno umetnost kiparju Vladimirju Slovčiču iz Leskovca, za znanstveno panogo dr. Niku Zupaniču in za literarno delo pesniku Tonetu Pavčku. Podrobneje poročamo o nagrajencih na kulturni strani našega lista.

Zastopnik republiškega sveta Svoboda Dušan Trdin je izročil ob tej priložnosti tovarišu Jožetu Moretiju zlato odličje Zveze kot najvišje odlikovanje republiške zveze Svoboda za njegovo pomembno kulturno politično delo pred vojno.

V imenu nagrajencev se je zahvalil z lepimi besedami dr. Niko Zupanič, ki je poudaril posebno zadovoljstvo, da se kulturnih delavcev spominja tudi ožja domovina.

Popoldne so se slavljenci in njihovi pisatelji ter zastopniki ustanov zbrali k prijateljskemu razgovoru na Otočec.

Šoferji so praznovali v Dolenjskih Toplicah

Društvo šoferjev in mehanikov okraja Novo mesto je proslavilo letos 13. julij - dan šoferjev v Dolenjskih Toplicah. Proslava je bila 12. julija na lepo okrašenem prostoru v gozdu in posvečena praznovanju so se spomnili sodelovanja prvih motoriziranih partizanskih enot pri napadu na Zuzemberk, saj šoferji v spomin na ta dogodek praznujejo 13. julij kot svoj praznik. Posebna deputacija je odnesla venec na grob padlih partizanov v Zuzemberk.

Šoferji so tega dne razvili novi

društveni prapor. Proslave so se udeležili tudi predstavniki oblasti, pozdrav pa so izrekli šoferji Brozice, Novega mesta in Črnomlja. Zasluzni člani te strokovne organizacije so prejeli diplome ter srebrne in zlate šoferske značke; obenem so se spomnili tudi cestarjev, najboljšim cestarjem pa so podelili nagrade po 10.000 dinarjev. V programu je sodeloval pevski zbor osemletke iz Dol. Toplice pod vodstvom Tete Balčeve, šoferji pa so otroke pogostili in jim priredili izlet v grad Otočec.

Presenečenje v Sevnici

V Sevnici je nekaj dni vidimo skupino ljudi z rdečebelimi trasirkami, aparati in teodolitom, merskimi trakovi itd. Na klancu so končali, sedaj se pomikajo že naprej proti postaji. Kaj neki bo to? To so pripravljala dela za asfaltiranje sevnške ceste. V bližini Impolce se ruši dnevno skala za skalo in že je zrasel viden kup kamenja - pripravljeno je za mletje za nasip. V Šmarju pa so odkrili znaten del stare gramozne jame, kjer bodo tudi pridobivali nasipni gramoz za podlogo. Tako se je torej resnično začelo - na cesti delajo skupine, ki so gradile cesto na Lisco. Kdor si je ogledal to gradnjo, lahko upravičeno pričakuje rekordno hitrost pri napredovanju teh del v Sevnici.

VREME

OD 17. DO 26. JULIJA
Približno do 26. julija nastalo vreme s pogostimi padavinami. V nadaljevanju zopet dolga razdobja legega poletnega vremena.

V. M.

NOVA PESEM NA NAŠIH NJIVAH

Vse naokoli metliške postaje je bilo slišati pesem strojev. Nekje je žel kombajn. Ferguson je obračal po tri brazde hkrati. Pod postajo je godrnjal buldožer. V Mestnem logu so škropili hmelj. Stroj je obračal mrvo. Nekemu Belokranjcu sem dejal: »Veliko strojev imate. - Včasih jih tu ni bilo. - Veliko jih je, pa jih je še premalo,« mi je povedal.

ČE BI SE VRNIL OČE...

Na Ravnih njivah je čakala Vera Mežnaršičeva s štirimi pomagači za kombajn, ki bo prišel požen njeno pšenico. Ura je bila že tri popoldne, kombajn pa bi moral priti že ob dveh. Vera je povedala:

- Sama s sinom ne moreva požeti tako velike njive, zato sem se odločila za kombajn. S strojno žetvijo bom imela tudi manj stroškov, kot bi jih imela z ročno. Da bi poželi našo

njivo, bi rabila 30 do 35 žanjic. Vsaki bi morala plačati po 800 do 1000 dinarjev, razen tega bi pa še hrana in pijača precej nanesla. Tudi mlatenje ne bi bilo zastoj. Kombajn pa stane le 3.500 dinarjev na uro, pa bo požel in omlatil v približno treh urah.

- »Absinec« je med tem odtrgal klas, ga pomel v roki, odpihlil pleve in prešel zrna.

- Dvainpetdeset jih je. In kako je suha. Sicer pa sem jih našel tudi že precej več.

- Veliko plevale imate v pšenici. Kaj niste škropili?

- Nismo. Je rekla zadruga, da ni treba.

Uslužbenec zadruge, ki je bil poleg, je pojasnil:

- Nimamo nobenega kmetijskega strokovnjaka. Res smo ljudem tako svetovali. Ura se je pomaknila na četrto. Kombajn nikjer. Po cesti mimo

njive se je pripeljal nekdo na kolesu:

- Kaj čakate?

- Želi bi radi.

- Pa?

- Ni kombajna.

- S kombajnom? To vam je dobra stvar. V Vojvodini sem ga videl, kako žanje.

Njiva je posejana kooperacijsko. Seme in gnoj je dala zadruga.

Ob petih kombajna še vedno ni bilo.

Pa bo prišel, je povedal nekdo, ki je šel v Mestni log gledat, kaj je z njim. Od brežiškega »Agroservisa« so prišli opraviti servisni pregled.

Vsi smo živčno čakali. Pri prihodnji žetvi bo treba vse bolje preračunati. Ko smo pomalicali, je kombajn prišel.

Začela se je žetev. Kombajn je zabnel, grabil in mlatil pšenico, ki jo je eden stregel v vreče. »Absinec«

je hodil in tekal za kombajnom, pobiral slamo ter jo metal na kup, ker je bila naprava za vezanje slame pokvarjena. Dva pa sta šla za kombajnom s konjem in vozom ter nalagala polne vreče. Skupno s kombajnistom je delalo le pet ljudi.

Ob nitvi se je nabralo precej gledalcev, ki so ugotavljali:

- Tistemu, ki si je izmislil kombajn, bi pa dal veliko nagrado.

- Pšenica je ravno prav suha za žetev. Moja bi se osipala.

- Še bolje bi bilo, če bi njive združili. Tako bi kombajnu olajšali delo. Pri nas že razmišljamo o tem.

- Mati, kaj pravite za to mašino?

- Dobro dela.

- Skoda, ko nima Metlika svojega kombajna. (Ta je namreč last Belokranjske poslovne zveze iz Črnomlja.)

(Nadaljevanje na 6. strani)

Kupcem večjo izbiro!

Cemu zastaja razvoj blagovnega prometa v okraju — Nujno potrebna je temeljita reorganizacija trgovin in njihova specializacija, pa tudi tesnejše sodelovanje z organi ljudske oblasti in s trgovinsko zbornico — Ni res, da potrošniški sveti ne bi imeli kaj delati

Kot smo na kratko že poročali, so na seji OLO 6. julija razpravljali predvsem o blagovnem prometu in trgovini. Danes izpolnjujemo obljubo in našim bralcem posredujemo obsejnejše poročilo o tej točki dnevnega reda.

BLAGOVNI PROMET

Razvoj trgovine, ki je nosilec blagovnega prometa, zastaja za ostalim razvojem. Vidnejši uspeh je opaziti le v preskrbi prebivalstva s prehrabnimi predmeti. Veliko nalogo je opravila naša trgovina lani, ko je uspešno oskrbovala graditelje avto ceste. Sicer pa je trgovina premalo razgibana. Promet na drobno je za 36% nižji od republiškega povprečja.

Trgovska mreža v mestih ni dovolj specializirana, na podeželju je trgovin premalo in tudi zdrave konkurence ni dovolj. Na Dolenjskem je čutili pomanjkanje industrijskega blaga. V večini krajev je le eno trgovsko podjetje. Ta povzroča ustvarjanje pogojev za monopolizem.

Blagovnega prometa in tudi trgovine ne moremo izboljšati z administrativnimi ukrepi, ampak z gospodarskimi. Krepiči moramo proizvodnjo in jo približevati potrošniku, hkrati pa krepiči trgovino na drobno, da bi lahko povečala število prodajal. Edini administrativni ukrep naj bo uvedba nomenklature strok. Vsako novo trgovsko podjetje sme imeti le eno stroko, dosedanja podjetja morajo v enem letu omejiti poslovanje na sorodne stroke, v treh letih pa na eno samo.

Ker je preskrbovalno področje Dolenjske premajhno, ni ekonomizacij pogojev za specializacijo grozistov. Zato naj to vlogo opravljajo močnejša trgovska podjetja v večjih središčih, ki naj bodo grozisti in detalisti obnem. Največ pozornosti pa moramo posvetiti specializaciji trgovine. Specializirana trgovina potrošnika laže zadovolji, nudi mu večjo izbiro blaga ter tako poveča svoj promet in obnem zajame več potrošnikov kupne moči. Tako ustvarimo tudi pogoje za rentabilnost poslovanja.

Da bi bila sposobna te naloge urediti, se mora trgovska mreža reorganizirati. V Novem mestu mora izvesti specializacijo trgovskih podjetij in samostojnih prodajal, v večjih naseljih le specializacijo prodajal, v manjših krajih pa naj ostanjejo trgovine z mešanim blagom.

TRGOVCI ZARES ŽELIJO VEČ SODELOVANJA

Tako velike naloge bo trgovina uredila le s pomočjo občin in družbenih organov ter organizacij, torej s pomočjo vse družbe. Občine morajo bolj kot doslej razpravljati o problematiki trgovine z mešanim blagom.

Pozdrav ob 22. JULIJU!

Priporoča se cenjenim strankam

Tapetništvo in dekoraterstvo
NOVO MESTO — KANDIJA

vine, zasledovati razvoj blagovnega prometa ter brez zaletavosti ukrepati in pomagati. Dosedanja oblika trgovskih podjetij, ki so delovala na področju ene občine, morajo zamenjati medobčinske trgovine, torej takšne, ki imajo svoje poslovalnice na področju dveh in tudi več občin.

Predstavniki trgovcev so na seji povedali, da želijo več sodelovanja družbe. Potrošniški sveti se pogosto sprašujejo: Kaj naj delamo, sodelujemo pa le pri inventurah. Razvoj zahteva novih oblik, prijemov in novo taktiko potrošniških svetov. Njihova skrb ne sme biti več le notranja ureditev lokala, snaga v njem ter inventura. Zanimati se morajo tudi za to, odkod podjetje blago nabavlja, posredovati želje potrošnikov in skrbeti, da bodo uresničene. Tudi to, kako podjetje kalkulira cene blaga, je področje dela potrošniškega sveta. Na tržišču je vedno več novih tehničnih izdelkov in gospodarskih strojev. Pogosto ti izdelki nimajo jamstev in malokje prodajalec kupca pouči, kako naj strošek, ki ga je kupil, uporablja. Zahtevati moramo kulturnejšo postrežbo. Proizvodnja mora razmišljati o komercialni embalaži. Torej moka, sladkor in olje ne več v rečah, mast in sol pa v sodih, ampak v takšni embalaži, da prodajalec stranki postreže brez zavijanja in tehtanja. Šele nato bodo lahko trgovci tudi pri nas v prodajalnah oblečeni v bele halje. Potrošniški sveti bodo razen drugega, če bodo pravilno delovali, razvijali tudi konkurenčni boj med trgovskimi podjetji.

ODKUPI — NALOGA ZADRUG

Že lani smo v odkupni politiki pričeli uveljavljati nove predpise o blagovnem prometu. Od lanskega pridelka smo odkupili znatno večjo količino nekaterih kmetijskih pridelkov kot doslej. Slabše je bilo le z odkupom vina, sadja in gozdnih sadežev. V odkupu se moramo boriti za dvoje: 1. da bi pot proizvodov od proizvajalca do potrošnika čim bolj skrajšali in 2. da bi uresničili izvajanje politike cen. Odkup je naloga zadrug, vendar ne tako kot doslej, ko so obratunavale le maržo, odkupovali pa so predstavniki raznih podjetij. Tak način odkupa se nam že maščuje s pomanjkanjem govejega mesa.

Tudi občine so doslej premalo resno svrmile odkupno politiko. Zavedati se moramo, da prekinjamo s stari, tradicionalnim, toda nepravilnim načinom odkupovanja. Sindikati in posamezniki se letos ne smejo več pojavljati pri proizvajalcu in tam neposredno kupovati, ker tako le dvigamo cene.

Za odkup kmetijskih pridelkov je poklicana le zadruga.

ga. Zadostne količine kmetijskih pridelkov mora zadovoljiti s pogodbeno proizvodnjo pri kmetovalcih. Le, če bodo zadrug najprej zagotovile zadostno proizvodnjo zdravih pridelkov, bomo uspeli odstraniti vse dosedanje napake pri odkupu. Zadrug, ki so dovolj gospodarsko močne in dobro organizirane ter sposobne same trgovati, naj trgujejo neposredno, ostale pa naj prodajajo preko poslovnih zvez in jim priznajo učinkovito maržo. Osnovna naloga kmetijskih zadrug pa je proizvodnja. Občine so doslej zelo malo skrbele za kmetijsko proizvodnjo in odkup. Zato morajo tak odnos v bodoče popraviti.

INVESTICIJE IN SKLADI

Ko govorimo o potrebi napredka in razvoja trgovine, ne moremo mimo trgovskih prostorov in skladišč. Kratka in žalostna ugotovitev je, da so naši trgovski prostori nedostopni in pomanjkljivo uredeni ter da imamo premalo skladiščnega prostora. Lani smo v trgovino investirali 1,5% vsega, kar smo v okraju za investicije porabili, po letošnjih načrtih pa bomo 2,7%. Trgovska podjetja so imela dosedaj v najemu največ le privatne lokale in po predpisih niso smela v njih investirati. Z zakonom o nacionalizaciji je to rešeno. Ker je bilo na našem področju mnogo majhnih trgovskih podjetij, so bili notranji skladi razdrobljeni. V bodoče jih bomo morali združevati, v kolikor se z ustanovitvijo večjih trgovskih podjetij ti skladi ne bodo dovolj okrepili. Leta 1958 so imela vsa trgovska podjetja v našem okraju skupaj blizu 160 milijonov skladov. Občine morajo bolj kot doslej pomagati s svojimi sredstvi pri investiranju, ker bomo mogli le tako trgovino modernizirati in razširiti ter rešiti zelo pereče vprašanje skladišč.

Naloge so torej zelo velike. Uresničiti pa jih bomo le, če se bodo pri reševanju problemov blagovnega prometa in trgovine združile vse sile tako občine kot trgovska podjetja, zbornice in družbeni organi. Naloga zahteva dolgotrajno in temeljito delo in jo bomo lahko opravili le v daljšem razdobju, zato so vsi kampanjski posegi že v naprej obsojeni na neuspeh. —c—š

Ob slavni obletnici vstaje slovenskega ljudstva čestitamo in pozdravljamo vse delovne kolektive z željo, da bi še nadalje vlagali vse svoje sile za zgraditev socializma!

**DOLENJSKA
LESNA
INDUSTRIJA**

**„NOVOLES“
NOVO MESTO**

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Rilee modernega »Boeing 707«, ki je v manj kot šestih urah pripeljal ameriškega zunanjega ministra Herterja z Labradorja v Zenevo, se je v nedeljo ustavil komaj petdeset metrov od sovjetskega »Iljuškina 18«, ki je dan poprej pristal na letališču Cointin s sovjetskimi zunanjim ministrom Gromikom. Iz sovjetskega letala sta pokukali dve ljubki stjuardesi, za njima pa pilot, in rodovodno so opazovali aerodinamične linije ameriškega letala. Ameriški pilot jih je povabil, naj si ogledajo notranjost letala, ki je opremljena s televizorji in drugimi najmodernejšimi sredstvi za sodobno komunikacijo — posadka Iljuškina je bila časten gost v osebne letalu predsednika ZDA Eisenhowerja...

To epizodo so nekateri tuji poročevalci iz Zeneve vzeli kot uvod v nekoliko bolj optimistične navedbe ob obnovitvi razgovorov zunanjih ministrov, ki so se vnovič sestali ob Lemanskem jezeru v ponedeljek, 13. tega meseca.

Kako stoji stvari ob »Zenevi II«? Na okrogli mizi sta dva načrta, na osnovi katerih naj bi tekli razgovori.

Zahodni načrt je prejel Gromiko 16. junija na tajni seji, štiri dni pred prekinitvijo razgovorov. Zahodne sile pravijo, da bi sedanje sporazume, ki so glede Nemčije v veljavi, lahko nekoliko spremenili, dokler ne pride do sporazuma o Nemčiji. a) Število zahodnih sil v Zahodnem Berlinu ostane omejeno na enajst tisoč vojakov. Oborožitev ostane samo klasična; ni izključeno zmanjšanje navedenega števila.

b) dostop v mesto mora ostati neizpremenjen. Vzhodnonemški uradniki bi sicer lahko izvajali določeno kontrolo, toda vse odgovornosti obdrže sovjetske oblasti.

Ta dokument predvideva tudi, da bi v obeh delih Berlina ustavili vsako špijon-

ske dejavnost, začasni sporazum pa naj bi veljal, dokler ne bi prišlo do združitve Nemčije.

Sovjetski načrt pa predvideva začasni statut zahodnega Berlina; zahodne sile naj bi zmanjšale svoje čete na simbolično število, prenehala naj bi špijonska dejavnost v zahodnem Berlinu. Mednarodni odbor, ki bi imel enako število predstavnikov obeh Nemčij, pa bi skušal v osemnajstih mesecih najti rešitev za celotno Nemčijo.

Seveda je v teh dveh načrtih za eno kot za drugo stran vrsta vprašanj, ki bi

simbolične sile zmanjšamo na simbolično število, ne vidim nobenega razloga, zakaj jim ne bi ustregli. Skratka, v Londonu so pripravili iti na sestanek sefov vlad ob edinem pogodu, da Sovjetska zveza glede Berlina ne bo postavljala nobenih ultimativ, kar praktično pomeni, da so Britanci pripravljeni sestiti za »vrhunsko mizo«, če le ne bo ta sestanek v atmosferi sovjetskega pritiska in groženj na račun dosedanjega stanja načelnih pravice zahodnih zaveznikov v zahodnem Berlinu. Kazno pa je, da Pariz in Washington terjata za vrhunski sestanek višjo ceno, ki

DRUGI POLČAS

jih eden ali drugi želel razčistiti. Toda važnejše od tehničnih, popolnoma konkretnih vprašanj je razpoloženje v štirih prestolnicah, iz katerih so prišli zunanji ministri. Sovjetska propaganda vzdržuje uradni optimizem, ki daje čutili, da lahko pride do uspešnega zaključka, ne pozablja pa pripomniti, da so sovjetski predlogi tista osnova, na kateri se je moč sporazumeti.

V Washingtonu vlada »zmeren optimizem«, kot se temu pravi. »Upam, da je moč doseči sporazum«, je izjavil zunanji ministri Herter ob prihodu v Zenevo. Navdvoj volje, doseči sporazum je nedvomno v Londonu, kjer je bilo izrečeno med parlamentarno razpravo o zunanjih politiki nekaj koristnih misli. Zunanji ministri Selwyn Lloyd je dejal, da bi bilo napak zvrčati krivdo za neuspešnost dosedanjih razgovorov izključno na drugo stran, laburistični prvak Bevan pa je glede zahodnih oboroženih sil v Berlinu dejal: »Če Rusi zahtevajo, naj naše

je v vseh dosedanjih formulacijah označena z lakonično formulacijo »razumen napredek« na razgovorih ministrske ravni.

Medtem, ko je italijanski zunanji ministri Pella po preliminarne sestanku z zahodnimi zunanji ministri izrazil upanje, da bo moč doseči tak napredek, ki bo omogočil sestanek sefov vlad, pa je v Bonnu veliko nezadovoljstvo, ker so zahodni ministri v drugem delu zenevskih razgovorov pripravili pogajati samo o Berlinu, ločeno od celotnega nemškega problema.

V Zenevi se odpirajo pred svetovno javnostjo trije dokaj vroči tedni mrzličnih in intenzivnih razgovorov. Prezgodaj bi bilo uganiti, kako bodo tekli, toda če upoštevamo vsestransko spoznanje, da je prvi del razgovorov prispeval k temu, da so se zunanji ministri podali tokrat v Zenevo z večjo dozo optimizma kot prvič, ni nobenega razloga za črnogledost.

Proslava in občni zbor Pokrajinskega odbora CMD

9. julija dopoldne so se zbrali v dvorani hotela SREMICA na Vidmu pri Krškem člani Cirilno-metodijskega društva katoliških duhovnikov LRS s področja bivših okrajev Novo mesto in Krško na juljsko proslavo 10. letnice obstoja društva in na občni zbor društva. Člane in goste, med katerimi je bil tudi predsednik okr. odbora SZDL tov, Franc Pirkovič, je pozdravil domačin, dekan Alojz Kurent, iz Krškega, uvodno besedo in pozdrav ob društvenem jubileju pa je imel predsednik PO CMD Lojze Zabkar. Njegov

referat je obsegal pregled desetletnega delovanja društva na Dolenjskem, proslava pa je bila hkrati tudi počastitev 4. in 22. julija in spomin na 100-letnico ustanovitve Rdečega križa, o čemer je bil podan poseben referat. Odbor se je tudi ob tej priložnosti lepo zahvalil ljudski oblasti za vso materialno in moralno pomoč, ki jo je društvo uživalo v preteklem desetletju. Pozdravne besede in dobre želje je v imenu okrajnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva izrekel na slavnosti tudi njegov predsednik Franc Pirkovič. Zastopnik Glavnega odbora CMD iz Ljubljane je referiral o društvenih organizacijskih vprašanjih, čemur je sledil občni zbor PO CMD. Za predsednika Pokrajinskega odbora CMD so navzročili izvolili dekana Alojza Kurenta za podpredsednika pa Alojza Zabkarja. S pozdravnimi pismi ljudski oblasti, Glavnemu odboru CMD in škofu je bila proslava po skupnem kosilu v hotelu SREMICA zaključena.

Dva samomora

7. julija je storila samomor Marija Balas, stara 32 let, doma iz Arnovih sel št. 39 pri Brezicah. Popila je litrsko kakovj po prevozu v bolnišnico umrla.

13. julija se je ob 3. uri zjutraj vrnil domov na Ljubo pri Krškem Anton Cetin, star 25 let. Ko sta ga oče in mati opazarjala, zakaj je prišel tako pozno, se je zaprl v spalnico, se s pištolo ustrelil v srce in bil takoj mrtel.

DELOVNI KOLEKTIV

„BETI“

BELOKRANJSKE TRIKOTAZNE INDUSTRIJE

Metlika

pozdravlja za dan vstaje vse kolektive, želeč jim še mnogo uspehov pri delu za zgraditev lepše bodočnosti!

5 sejmišča v Novem mestu

Tudi na sejmišču v ponedeljek 13. julija ni bilo kdove koliko prometa. Naprodaj so pripeljali 675 prašičev, prodanih pa je bilo 426 repov. Za manjše so zahtevali od 2.000 do 4.000 din, za večje pa od 4.000 do 15.000 din. Spridlo hude vročine je promet vedno manjši; cene padajo.

Cene na novomeškem živilskem trgu

V ponedeljek 13. julija je bil novomeški živilski trg slabo založen. Razveseljivo pa je, da so se prodajalci nekoliko prividali prodajanju na kilogram in da razne merice opušča.

Fizol — 100 din kg, kumare — 80 din kg, pesa — 55 din kg, ringlo — 100 din kg, hruške — 90 din kg, jabolka — 3 za 10 din. Razen tega so prodajali še rože, semena, pičo, za kokoši, jopice, lončene izdelke in prtičke.

Kmetijska zadruga „SENTJERNE“

razpisuje mesto

BLAGAJNICARKE

Pogoji: Ekonomska srednja šola ali dvoletna administrativna šola ali najmanj dvoletna praksa v vođenju blagajniških in administrativnih poslov. Plača po dogovoru. Ponudbe pošljite na upravo

Kmetijske zadrug Sentjerne

TRGOVSKO PODJETJE

»IZBIRA«, NOVO MESTO

čestita

CENJENIM

ODJEMALCEM

ZA DAN VSTAJE

IN SE PRIPOROČA!

V tem tednu nabiramo

Cvetje lipe (220 din), rdeče detelje (100 din), kamlice — samo cele glavice (500 din), rmana brez pecljev (50 din).

Liste šmarince (150 din), gozdne jagode (100 din), jetrnika (150 din), slezenovca (180 din), melise (140 din), ozkolistnatega trpotca (70 din), pekoče koprive (40 din), breze (22 din), hribske rese (500 din).

Rastlino kopitnika s korenino (75 din), krvavega mlečka (90 din), smolnice (40 din), melise (70 din), ženjika — samo lepo zeleno sušen (130 din), vodne kreše (150 din), šentjanževke — kržnice (30 din), rmana (25 din).

Korenine arnike (350 din), trobentice (150 din), medvedovih tac (150 din), bodeče neže — kompava (115 din).

Lubje češminovih korenin (320 din), češminovih palic (65 din), krhlike (60 din).

KAKO JE Z MLADINSKIM KRIMINALOM V NAŠEM OKRAJU

»Vsa vas se ga boji«

V dveh nadaljevanjih smo se doslej seznanili z vprašanjem duševnega bolnih oseb in kroničnih alkoholikov v našem okraju, kot tudi z ukrepi, o katerih je razpravljal na svoji zadnji seji okrajni svet za notranje zadeve.

Ze člani sveta in povabljeni gostje — vidni javni družbeni delavci — so na seji ugotovili pravilnost sklepa, da se razen problema duševno bolnih oseb in pijančevanju podvrženih oseb hkrati obravnava tudi vprašanje mladinskega kriminala.

Naslov tega razpravljanja za drugi del, se pravi za zdaj obravnavano snov, morda ni tako na mestu kot je bil za alkoholike in duševno bolne osebe. Res je, da se mladoletnega tatila ali prestopnika ne boji vsa vas. Problem pa je za družbo prav tako pereč kot prej naštetih pojavi, zločin in prestopki odraslih.

Zalostne posledice slabega okolja

Najprej važna ugotovitev: mladinski kriminal v okraju ni problem, ki bi zahteval, da bismo plat zvona z obema rokama. Kriminal je vrste ne narašča, giblje se v več ali manj enakih okvirih, navzile temu pa je to seveda resen problem, s katerim se moramo z vso odgovornostjo spoprijeti.

Pri obravnavanju mladoletnih storilcev ne gre zgolj za razlaskavo kaznivga dejanja; družbo zanimajo pri tem predvsem vzroki kriminalnega ponašanja in osebnosti storilcev. To terjata, da pogledamo vprašanje v celoti, pri reševanju pa je spet ves poudarek predvsem na tem, da spremenimo okolje različne socialne činitelje, v katerih mladoletni živi; kazenski ukrep je tu največkrat — ali pa naj bi bil — drugoimena pomena. Organ TNZ, javno tožilstvo, sodišče in organi socialnega skrbstva

ObLO in OLO vedno in vedno znova ugotavljajo, da so kriminalu izpostavljeni predvsem otroci, ki so jih starši vzgojno zanemarili. Neurejene družinske razmere (alkohol, duševne bolezni, splošna zaostalost, verska blaznost, surovost do otrok in starejših oseb, prepričanje, pretepanja itd.) nadvse škodljivo vplivajo na ugoden razvoj mladoletnika. Večina mladoletnih prestopnikov je izvršila kazniv dejanje prav zaradi vpliva slabega okolja oziroma slabe vzgoje. Medtem ko mlajši mladoletniki ne predstavljajo posebnega problema, je več mladoletnih storilcev iz vrst skupine starejših mladoletnikov. O tem nekaj podatkov:

Lani so mladoletni storilci v okraju izvršili 202 kazniv dejanj, od tega v 27 primerih mladoletni do 16 let starosti in v 131 primerih mladoletniki do 18 let starosti. Posamezno so storili 155 kaznivih dejanj, skupinsko

3 pa 31, pri čemer je sodelovalo 86 mladoletnikov. V 52 primerih so mladoletniki sodelovali pri izvršitvi kaznivih dejanj s polnoletnimi storilci, pri čemer je bilo udeleženi 109 polnoletnih storilcev. Največ kaznivih dejanj med mladoletniki sodi med navadne tatvine, ki jih je bilo 71, velikih tatvin 50, lahkih telesnih poškodb 20, hudih telesnih poškodb 8 in 8 kaznivih dejanj ogrožanja javnega prometa.

V prvih 5 mesecih letošnjega leta pa so mladoletni storilci izvršili 3 težke telesne poškodbe, 15 lahkih telesnih poškodb, 38 tatvin, 5 velikih in vilmnih tatvin, 10-krat so poškodovali tuje stvari, 7-krat so povzročili nevarnost za življenje in premoženje, razen tega pa so zakrivil 10 drugih kaznivih dejanj, skupno torej 88 kaznivih dejanj. Pri tem je letos sodelovalo: 15 otrok, 18 mlajših in 55 starejših mladoletnikov, med katerimi je bilo:

15 učenecv, 8 vajencev, 47 delavcev, 12 kmečkih sinov, 2 gospodinjstev pomočnic, 2 nameštencev in 2 brez zaposlitve. Med mladoletnimi storilci povratniki sta bila 2 mlajša mladoletnika (moška) in 1 mlajša mladoletnica, 19 starejših mladoletnikov in 1 starejša mladoletnica.

Kot smo poudarili že zadnjič, zdaj ponavljamo: tajništvo za

notranje zadeve s svojimi organi ne more in ne sme biti edino odgovorno za preprečevanje mladinskega kriminala! Zal moramo ugotoviti, da imajo nasprotniki tega mnenja precejkrat prav; nismo še namreč dosegli polne odgovornosti vseh državljanov in sodelovanja vseh organov ljudske oblasti ter družbenih organizacij, ki delajo z mladino, da bi s skupnimi močmi in vsklajenimi načrti omogočili mladini, da bi krenila na pravo pot! Le predrisi se doma, v družbi in v službi izgovorimo: »Ah kaj, saj imamo TNZ in milico, pa naj ukrepolje! Ne, tako naziranje ni pravilno. Problem je veliko bolj pereč kot na prvi pogled kaže in nujno terjaja odgovornost celotne družbe, da tudi na tem področju dosežemo zaželene uspehe.

Težave skrbstvenih organov pri občinah

Letos je TNZ Novo mesto odstopilo skrbstvenim organom pri občinskih ljudskih odborih 32 primerov socialno ogroženih in kriminalno podvrženih mladine. V 6 primerih, ko je tajništvo za notranje zadeve menilo, da bo zadostoval že vzgojni ukrep šole, je prestopnike izročilo v obravnavo upraviteljem osnovnih šol. V mnogih, predvsem manjših prestopkih, so se orga-

ni TNZ tudi sami pomenili s prestopniki in nanje vplivali; izkušnje kažejo, da taki pomeniki sila vzgojno vplivajo na mlade ljudi in skoraj ni primerov, da bi mladoletnik po takem razgovoru spet zakrivil kaznivo dejanje.

Zal pa se pri odstopanju zadev skrbstvenim organom pojavljajo težave; skrbstveni kader pri ObLO ni v celoti kot svojemu delu, predvsem ne za vođenju kadrovske in materialne okoliščin. Tudi v taktičnem smislu ti organi čisto niso dorasli svojemu delu in imajo premalo časa, da bi se sami neposredno in globlje zanimali za take probleme na svojem področju. Zalostno je, da pri tem v večini primerov — razen ene, dveh občin — niti tistih nalog, ki jih jim nakažejo organi TNZ, ne rešujejo tako kot bi bilo treba. Skrb občinskih ljudskih odborov za to področje bi morala biti občutno večja in poglobljena; samo ubadanje z gospodarskimi, komunalnimi in ostalimi — seveda prav tako važnimi — zadevami bo vedno okrnjeno, če ne bo vzgojnega reševanja problemov živih ljudi, predvsem mladine — naše bodočnosti. Pri tem poudarjamo zlasti potrebo, da se socialno ogrožene otroke načrtno zaščiti; prav iz teh prihaja kasneje največ mladih ljudi na kriminalna pota,

zaradi česar imamo z njimi spet veliko dela, skupnost pa tudi velike izdatke. Je torej res, da moramo tudi ta problem obravnjavati kot enakovreden družbeni pojav in pravočasno ukrepati, da mladim posameznikom preprečimo krize in zaskoni socialistične družbe.

Pri obravnavanju mladinskega kriminala posevajo organi družbe posebno skrb značilni »ženski kriminaliteti«, med katero štejejo tudi uboj otroka pri porodu, uboj iz malomarnosti (če gre za otroka), splav, izpostavljanje otrok (zapustitev) slabotne osebe, zanemarjanje otrok in grdo ravnanje z njimi. Prestopke teh vrst zakriviljo navadno starejši mladoletniki ali pa mlajše polnoletne storilke, v ozadiju pa so pogosto močni socialni činitelji posebne narave, ki vplivajo na storilko ali vsaj na njeno trenutno duševna stanja. Prav zategadelj zahteva obravnavanje takih oseb posebno pozornost in skrben postopek. Poseben postopek je pri teh storilkah priporočljiv že zato, ker so v začetni zrelosti dobi, ko se pri ženski začno ponavljati misli na ustvaritev družine, združene z materinstvom. Prav tu lahko poseben postopek ohrani mlado žensko družbo kot koristnega člana. (Nadaljevanje prihodnjega)

„STO ZA ENEGA!“

Po sledih sovražnikovih dokumentov v prvih dneh vstaje, ki je plamtela po vseh jugoslovanskih pokrajinah z neuničljivo silo ljudstva po svobodi in novi domovini

Sto za enega — so grozili okupatorji. Toda odgovor je bil vedno isti: porušeni mostovi, zažgani nemški kamioni. Partizanski odredi so bili bolj in bolj številni. Odlomki iz nekaterih nemških dokumentov, ki jih objavljamo v tem sestavku, najzgovorneje pričajo o moči partizanskega gibanja v prvih dneh vstaje.

Vršilec dolžnosti poveljnika žandarmerije v Srbiji je poročal, potem ko je obiskal severovzhodne predele Sumadije, 15. avgusta 1941 med drugim tole:

»Delovanje komunističnih banditov je na ozemlju, ki sem ga obiskal, vedno močnejše; pojavljajo se nove skupine, stare se krepijo. Ljudstvo na vsem tem ozemlju podpira te akcije... Naše oblasti sploh nimajo besede in so izgubile steherni ugled med ljudstvom, tako da se je ljudstvo kratko malo oblasti uprlo.«

Oborožena vstaja zdaj ni bila več problem samo za vojaško okupacijsko upravo, temveč je

neposredno zadevala tudi vojaškega poveljnika jugovzhoda kakor tudi vrhovno poveljstvo oboroženih sil fašistične Nemčije. Zaradi tega se je 13. septembra 1941 feldmaršal List z zaupno brzojavko obrnil na svoje vrhovno poveljstvo v Berlinu:

»Za izvedbo bojnih operacij nikakor ne zadostujejo nemške sile, ki jih imam v Srbiji, niti to, da je prišel okrepljen 125. pehotni polk. Kakor kažejo dosedanje izkušnje, divizije 15. vpoklica tako po osebnem kakor po materialnem sestavu in tudi po vodstvu niso primerne za zadušitev te vstaje, ki že dobiva značaj splošne vstaje. Za večje operacije nam manjka

tudi prevoznih sredstev za oskrbovanje armade.

Cepprav se zavedam splošnega položaja, sem spriču tega prišiljen predlagati, da je nujno dodeliti učinkovito operativno divizijo, ki naj bo okrepljena s tanki.

Položaj v Jugoslaviji je bil že konec leta 1941 tako neugoden za okupatorja, da je prišel iz Berlina ukaz, naj z energično vojaško akcijo zaduše vstajo. Celo sam Hitler je moral uporabiti svojo osebno avtoriteto. Šestnajstega septembra 1941 je poslal poveljniku za jugovzhodni ukaz, naj po vsi sili zaduši uponiško gibanje v Jugoslaviji:

»Gre predvsem za to,« je rečeno v tem ukazu, »da na ozemlju Srbije zavarujete prometne linije in objekte, ki so pomembni za nemško vojno gospodarstvo, zatem pa je treba z najostrejšimi ukrepi vzpostaviti red za daljše razdobje.«

Nadalje obvešča Lista o okrepitvah, ki mu jih pošilja razen novih zasedbenih čet, pravi, da bo poslal »najprej eno rehotno divizijo, oklopne vlakle in zaplenjene tanke, pripravil pa bo vse, da bo dobil, če bo potrebno, še eno divizijo, brž ko bo katera takih prosta na vzhodni fronti.«

Hkrati s Hitlerjevim ukazom so iz Francije poslali v Jugoslavijo tudi okrepljeno 342. pehotno divizijo, ki je v drugi polovici septembra 1941 prispevala v Srem. Določili so še eno z vzhodne fronte, ki je prispevala med prvo okupatorjevo ofenzivo.

Pojasnjujejo Hitlerjev ukaz, je dal feldmaršal Kettel 16. septembra navodila, kako je treba ta ukaz izvajati, in pri tem še sam ukazal, da je treba uporabljati proti partizanskim borcem in ljudstvu najostrejšje ukrepe.

»Führer je zdaj ukazal, da je treba povsod uporabljati najostrejšje ukrepe, tako da bomo vstajo zadušili kar se da naglo.

Samo na način, ki so ga z uspehom uporabljali v zgodovinski pri krepi velikih narodov, je mogoče spet vzpostaviti mir.«

Poglejmo, kakšna konkretna navodila je tedaj dal ta general svojim četam v zvezi s tem,

BOZIDAR JAKAC: Na pohodu v Jajce

kako naj ravnaajo z našimi borci in prebivalstvom:

»Sleherno dejanje proti nemškim okupacijskim vojaškim silam je treba ne glede na to, kakšne so pri posameznem primeru okoliščine, opredeliti tako, kot da so ga povzročili komunisti.

Ce hočemo nemre zadušiti, je treba pri prvem pojavu, ne da bi kaj pomišljali, uporabiti najostrejšje ukrepe, da bomo tako s silo uveli avtoriteto okupacijskih sil in preprečili, da bi se upor širil naprej. Pri tem je treba misliti na to, da eno človeško življenje v teh deželah pogosto ni nič vredno in da je zastraševalni učinek moč doseči samo z nenavadno krvočelnostjo. Kot povračilo za

življenje enega nemškega vojaka naj v takih primerih velja — in to mora biti splošno pravilo — kazen 50 do 100 komunistov.

Toda tudi ta okupatorjev poskus, da bi z drastičnimi ukrepi zasedel strah in trepet po naši državi, ni dal takih sadov, kakršne so si želeli. Komunistični partiji je že docela uspelo prebuditi duha odpora v ljudstvu, kar je bilo leta 1941 odločilnega pomena. Degočki, kakor so se vrstili poslej v osvobodilnem boju, so demantirali vsa pričakovanja fašističnih okupatorjev in njihovih pomagačev.

P. V.
(iz KOMUNISTA, glasila ZKJ)

ITALIJANI SO POMAGALI...

Tovariš Ivan Petric, ali Johan, kot ga domačini klicajo, je postal član v Rosalnicah pri Metliki. Med okupacijo je bil eden tistih, ki jih je vključil v delo za osvobodilno fronto sekretar metliške organizacije narodni heroj Jože Borštnar. Petric je bil čvrst član v verigi zvestih in drznih železničarjev, ki so med vojno mnogo storili za narodnoosvobodilni boj. Vrsta njihovih podvigov je bila tvegana stvar, vendar niso nikoli odpovedali.

Mnogo je že pozabljenega, vendar se tovariš Petric še spominja posameznih akcij, pri katerih je sodeloval. Ena teh mi je povedal nedolgo tega med razgovorom. Tako je opisal dogodek:

»Partizanom je bilo treba poslati v Zumberak večjo količino soli, toda kako spraviti sol iz Metlike mimo tolikih italijanskih straž in vojakov? Dogovorili smo se, da spravimo sol na postajo Rosalnice. Oa tam je bodo domačini, ki smo jih popelj na to določili, z vozički odpeljali k sebi na dom. Naprej bo potem že kako šlo.

33 vreč soli po 50 kg sem potem naložil na metliški postaji na železniški voziček za prevoz prago. Kar sam sem ga rinit do postaje Rosalnice. Toda smola. Tu je bilo Italijanov kot lista in trave. K meni je stopil oficir in ostro vprašal, kaj bom s toliko soljo. Rekel sem, da sem siljal, da se bo porazila, zato sem jo vzel nekaj več skupaj za našo vas. V dokaz zato sem mu pokazal domačine z vozički, ki so jo prihajali. Vedel sem, da ta oficir rad pije, pa sem ga kar takoj povabil na pol litra v gostilno, ki je bila zraven postaje. Ni si dal dvakrat reči. Med tem, ko sva midva pila so prišli domačini nalogati vreče soli na »stirge« in jo vozili v vas. Pri nakladanju so pridno pomagali tudi italijanski vojaki, ki so stali zraven, zato je bila sol kar hitro v vasi. Ker je od postaje proti vasi klanec, so vojaki pomagali rinit vozičke do vrh klanca. Drugi ali tretji dan je nek voznik naložil sol na dva voza in jo sredi dneva odpeljal dalje, kamor je bila namenjena.«

P. R.

PETER ROMANIČ:

Jožek

Bilo je pred zimo 1942, ko je bilo bivanje ali gibanje moških v vaseh v dolini skoraj nemogoče. V glavnem so Italijani že poleti polovili vse moške in jih odgnali v internacijo, tako kot partizanske družine. Na ostale, ki so se izmikali internaciji, pa so prežali na vsakem koraku, grozili s požigom domačij in vasi, če bi se kje pojavili moški, pa jih vsajani ne bi prijavili, postavljali so zasede in podobno. Mnoge izpropane in upepeljene domačije ter stotine prebivalcev v taboriščih na Rabu in Gonarsu so pričali, da so Italijanski fašisti zmogli vseh takih »junastev« nad neoboroženimi prebivalci.

Naši skupni rajonskega odbora, ki si je novembra 1942 pričela urejati zimsko taborišče, se je pridružil tudi še ne petnajstletni Jožek, kot smo ga vsi klicali. Bil je najmlajši v našem taborišču. Ne domači, ne mi ga nismo mogli prepričati, da bi ostal v vasi in se skušal doma skrivati čez zimo, spomladi pa bi prišel k nam. »Kot vi, tako bom jaz!« je govoril. »Raje sem v zasneženem svobodnem gozdu, kot v suženjskem taborišču. Pa da bi moral fašiste pozdravljati. Ne, to pa ne!«

Jožek je smrtno sovražil fašiste. Ob neki priložnosti so hoteli od njega, da jih pozdravlja po fašistično, pa ni hotel. Zato so ga pretepali. Cepprav pretopr kmečki otrok, je že prej čutil, da tujci s črnimi čepicami in z orožjem ne morejo biti nič dobrega. Prvič jih je zasovražil, ko so mu pokradli in pobili njegove ljubljenske zajčke, drugič pa še bolj, ko je občutil njihove bunke. In ko je še videl goreti domačije, ki jih je požgala fašistična svojat, je njegovo sovraštvo doseglo polno mero.

Na lastno željo smo ga vključili v stražarsko in kurirsko službo. Njegovo največje veselje je bilo, če smo mu zaupali puško. Ponosno jo je nosil in pazil nanjo kot na največjo dragocnost. Le enkrat se mu je ponesreči sprožila, potem pa ga ni bilo treba več opozarjati na pravilno ravnanje z orožjem. Veselil se je, ko bo tudi on lahko postal partizan. Vsi smo videli v njem dobrega bodočega mladca, skojceva in partizana...

Imel pa je Jožek starejšega brata, ki mu v ničemer ni bil podoben, najmanj pa po zavednosti. Ta je bil doma in je skušal igrati neko sredino. Ne s temi, ne z onimi — se je delal. Vkratk je Jožka vabil domov, češ ali ni doma lepše kot v gozdu. Kaj bi se bal, če z nobenim ne držiš.

V Jožkovo vas so fašisti res poredko prihajali, ker je bila pod gozdom. Prišli so le v večjih skupinah in z veliko obkolitvijo, čeprav je bila vas oddaljena od močne fašistične postojanke le 3 kilometre.

Tisto leto poletno dopoldne v drugi polovici julija je brat Jožka spet zvalil domov. Navzlic zadrževanju, da ni nobene nevarnosti, se Jožek le ni čutil varnega v vasi. Pregovoril je brata, da sta šla nekaj sto metrov nad vas in se tam pogovarjala, ležeča v travi. Kar nenkrat sta bila obkoljena od fašistov. Jožek je hotel planiti proti gozdu, a ga je brat potisnil na tla. Ko se mu je iztrgal, so ga prisilile na tla bombe, ki so pokale okrog njega. Ujeli so ga. Pri sebi ni imel nobenega orožja.

Se tisto dopoldne so oba odpeljali v kočevske zapore. Le to smo zvedeli, da so Jožka vso noč zasliševali in strahovito mučili. Zjutraj so ga ustrelili, še na pol otroka, kot »nevarnega bandita«. Bilo je le nekaj dni pred padcem fašizma v Italiji. Jožek je bil zadnja žrtev italijanskega fašizma iz naše doline, gotovo pa tudi najmlajši, ki so ga ustrelili »krivnega kaznivnega dejanja zoper varnost italijanskih oboroženih sil in fašističnega reda«.

Jožkovo ime ni še nikjer vklesano na spominski kamen ali ploščo. Naj mu bo teh nekaj vrstic spomin starejših tovarišev, ki ga niso pozabili.

Colaričev oče, še na mnoga leta!

2. julija je v Dolu pri Šutni praznoval 80-letnico plodnega in koristnega življenja zaslužen partizanski aktivist, daleč naokoli znani Colaričev oče. Malo je dolenskih borcev, ki ga ne bi poznali, zlasti še vsi tisti, ki so bili med vojno v krajih spodnjega Podgorja in krog Gorancev. Trdo in naporno je bilo življenje našega jubilara, mallega kmetiča, ki je z ženo lepo vzgojil petnajst otrok, ki so med narodnoosvobodilno vojno vsi pridno delali za svobodo kot mravlje. Izmed petih njegovih sinov, ki so bili aktivni borci v partizanskih enotah, so trije dali domovini tudi življenje. Colaričev dom je bil vedno odprt napredni misli in našim borcem, zato spoštuje jubilejnost življenje in njegov kleni lik naprednega slovenskega človeka vsa, kdo, ki ga pozna.

K visokemu in lepemu živ-

Ljenskemu jubileju čestitamo v imenu preminogih tovarišev, znancev, sosedov in prijateljev tudi mi z iskreno in topljo željo:

COLARIČEV OČE, SE NA MNOGA VESELA IN ZDRAVA LETA V SVOBODNI DOMOVINI!

NAŠ OBISK

Najlepši spomini

Jože Oštr je doma iz Bušeče vasi pri Vidmu-Krškem. Dne 19. marca 1942 je odšel v partizane.

»Leta 1941 so Nemci moje starše izšli iz Bušeče vasi v Nemčijo. Ker sem že prej nameraval pobegniti in sem vedel, da bi se iz Šlezije, kamor so izseljevali, težko pretekel do domovine, sem se, ko je bil transport že na postaji, pomešal med delavce, ki so šli na delo v Graz. Tam sem delal nekaj mesecev in nato decembra 1941 z velikimi težavami dobil dovoljenje za obisk domačih v rodnem kraju. Nemci so vedeli, da je moja družina izseljena in sem moral napeti vse sile, da se mi je posrečilo dovoljenje dobiti. 24. decembra sem se odpeljal iz Graza in istega dne prispel v Bušečo vas. V noči od 24. na 25. decembra sem s čolnom skrivaj prešel Krko v vasi Gazice in pristal na drugi strani na Pristavi. Nato sem do marca delal pri kmetih okoli Trebelnika in Prekope.

19. marca 1942 sem z Nacikom Kraševcem - Markom odšel v Gorjansko skupino. Takrat je taborila v Kobili pri Javorovici. Vsega skupaj nas je bilo menda 24 ljudi, skupino pa je vodil ali Vale ali Pirkovič, natančno se več ne spominjam. Šest nas je bilo brez pušk in orožja, ostali pa so imeli puške in samokrese; puškomitraljeza nismo imeli nobenega. Ko so bili vsi, ki so imeli orožje, na akciji, so nas v začetku aprila 1942 skušali Italijani obkoliti in poloviti. Bili smo pravočasno obveščeni in smo se umaknili, ker nismo imeli orožja.

Se preden je bil ustanovljen Gorjanski bataljon, sem

junija 1942 odšel v Belokranjski odred. Taborili smo okoli Hrasta in bližnjih vasi. Napadli in razbili smo postojanko bele garde na Suhorju in na Dolžu, delali akcije okoli Metlike in rušili progo Novo mesto-Karlovac. Premikali smo se okoli Črnomlja, Tančel gore in bili stalno na poti. Do italijanske kapitulacije sem bil v Belokranjskem odredu. Ko je bila v Dragatušu osnovana XV. brigada, sem bil dodeljen v njen tretji bataljon. Z njo sem prehodil nekaj Hrvaške, Suho krajino in Primorsko. Največ smo se borili okoli Ilove gore, ki mi bo ostala še dolgo v spominu, saj sem bil tam dvakrat ranjen. Sodeloval sem tudi pri napadu na Turjak leta 1943, v bojih okoli Ozlja na Hrvaškem in še marsikje.

Bili smo večkrat lačni kot sivi, mokri kot suhi, trpeli smo vročino in mrz. Kljub temu smo vzdržali in zmagali. Danes sem le še na pol živ, toda spomini na dneve boja so najlepši, čeprav je bilo večkrat zelo hudo.

Tovariš Oštr je zdaj zaposlen v Tovarni celuloze in papirja Djuro Salaj v Vidmu-Krškem. Njemu in vsem borcem za letošnji dan vstaje lepo čestitamo!

BOZIDAR JAKAC: Partizanska pečnica v partizanski bolnišnici (sepija)

SPOMINI NA BOJ V JELENOVEM ŽLEBU

SOS - naša kolona je obkoljena!

Nad Zadoljami, majhnim naseljem ob vnožju Velike Gore, in prav tja do Dan so 25. marca 1943, leta že od 10. ure dopoldne naše štirje brigade bile srti boj s sovražniki iz Ribniške doline. Ne toča avionskih bomb, niti nenehno obstreljevanje sovražnega topništva nista mogla omajati naših položajev. Kakor vsi prejšnji dnevi je tudi ta, že deseti dan skoraj nenehni boj končal z našo zmago. V večernem mraku so zadnji naši strojnični rafali še pospešili brezglavi beg preseganega sovražnika in ga s svojimi svetlečimi se krogli spremljali prav tja do Ribnice. Ko se je tema zgostila, je končno tudi to utihnilo.

Bil sem v Cankarjevi brigadi. Borci so se tiho vrnili s položajev in utrujeni poglegli pod ostrežje zapuščene žage ali pod gosto okrilje košatih smrek, kamor ni mogla prodreti vlaga nočne rose. Nekje proti Rakitnici se je razmestila Gubčeva brigada, pri Podgori in Danah pa Serčerjeva in Tomšičeva. V tretjem bataljonu Cankarjeve so tisti večer pokopali svojega komisarja Rada Pešla. Že po končani borbi ga je pri Podgori podrla na slepo izstreljena sovražna krogla. Bil je hraber in vzoren tovariš. Njegova smrt nas je vse hudo prizadela. Ko sem v mislih prešel na uganjanje, kaj nam bo prinesel prihodnji dan, me je kmalu premagal trden sen.

PRISLE JE UKAZ...

Zbudil me je brigadni kurir in mi povedal, da je prinesel ukaz za premik brigade. Na pol prespani borci so ležli iz teme, se ogrinjali s odejami in se tiho zvrščali v ko-

lono. Noč je bila mrzla in prosojna meglica, ki je pokrivala globel, je s svojo mokroto rezala prav v kosti. V štabu sem zvedel, da gresta Cankarjeva in Gubčeva brigada skupaj preko Glazuze proti Dragi, a Tomšičeva in Serčerjeva po drugi strani čez Travno Goro proti Jelenovemu žlebu. Po nenehni večdnevni boji so bile vse enote že močno utrujene. Bilo je nujno, da se na primernem kraju oddahnejo in naberejo novih moči za nadaljnje boje.

Kolona je tiho krenila v noč. Pred Rakitnico se nam je priključila še Gubčeva brigada in dolga, premikajoča se vrsta je krenila v strmo pobočje Velike Gore. Vodial nas je terenski aktivist iz okolice Ribnice, ki je trdil, da dobro pozna gorsko pot skozi gozdove. Za močnejšo predhodnico so stopali štabi druge operativne cone, Cankarjeve brigade in prvega bataljona te brigade. Prva dva bataljona sta bila v borbeni pripravljenosti, tretji bataljon je nosil

ranjene tovariše. V krajšem razmaku nam je sledila Gubčeva brigada; prvi bataljon je nosil ranjene, drugi in tretji sta tvorila zaščitnico kolone.

Vzpon v strmino Velike Gore je bil naporen posebno za tovariše, ki so nosili ranjence; zato se je kolona le počasi premikala. Dan nas je zatekel že za robom grebena in, ko je po koloni prišlo sporočilo, da je tudi Gubčeva brigada že prešla greben, je komandant Tone tovariš Milovan Saranović ukazal krajši odmor. Razgrnil je karto in na njej poiskal mesto, kamor smo prišli, nato pa ves srdit poklical vodiča. Na mesto čez Glazuze proti Dragi je kolono zapeljal na cesto, ki vodi proti Jelenovemu žlebu. Po krajšem pojasnjevanju smo nadaljevali pohod po cesti, čeprav je ta smer bila precej daljša. Zgrešeno križišče je bilo že daleč za nami in ne bi prav nič pridobili če bi se vrnili. Ta cesta je bila tudi bolj zlozna, kar je precej olajšalo prenos ranjenec.

Dolgočasen in monoton je tak dnevni pohod, posebno še, če človek ne ve, kako dolgo pot ima pred seboj, in če je želodec prazen, kakor je bil takrat. No, tega smo bili že vajeni in smo lahko drug drugemu vabili misli z obraza. To je bilo prav lahko, saj smo ob takih priložnostih vsi enako mislili: kje se bomo končno ustavili in kaj nosijo kuharji s seboj... z besedo pa takih stvari po navadi nismo omenjali. Tu in tam je kdo sprožil kako šalo in dobra volja je bila za te nadloge najboljše zdravilo.

IZVIDNICA PRVA V OGNJU

Počasi smo puščali dolgo pot za seboj in, ko je čelo kolone prišlo blizu Male Bele stene, je komandant Tone ukazal daljši počitek. Tovariš Saranović me je poklical in mi naročil, naj za ovinkom ceste poiščem primeren prostor, kamor bi se izvidniška parulja postavila v zasedo z nalogo, da budno pazi na pot pred kolono, dokler bo ta počivala. Vzel sem mitraljeza in še njegova dva pomočnika ter z njimi stopil naprej po

cesti. Na drugi strani ovinka se je, kot za nalašč za zasedo, nad cesto dvigala večja kamnita gmoč. Pokazal sem mitraljezu, kam naj postavi svoj mitraljez, mu dal še potrebna navodila in se brezbržno napotil nazaj proti štabu. Toda napravil sem le nekaj korakov, ko mi je za hrbtom že zadržal kratek strojnični rafal. Obrnil sem se in najprej pomislil, da se je našemu mitraljezu po nerodnosti sprožil mitraljez, ko so pa v naslednjem rafalu zasikale krogle še okoli mene, sem si bil na jasnem, da smo po vsem slučajno in nepredvideno trčili ob italijansko zasedo. Že pri prvem rafalu so bili vsi tovariši iz izvidnice laže ranjeni in so se umaknili nazaj do ovinka. Jaz sem jo to pot srečno odnesel in sem nemudoma pohitel v štab cone javit dogodek.

Ker se je oglašil le en sovražni mitraljez, ni nihče vedel, koliko sovražnih vojakov je v zasedi. Prvi bataljon Cankarjeve se je takoj razvil za boj nad cesto, drugi se je sputil pod cesto in z južne strani zaprl pot proti Glazuži. Prav na mestu, kjer smo trčili ob sovražnika, je ob cesti precej globok prepad in tam nam sovražnik ni mogel pobegniti. Oba bataljona Cankarjeve sta takoj začela pritiskati na sovražnika, ki se verjetno tudi ni nadejal srečanja z nami. Vnel se je srti boj od blizu. Od drevesa do drevesa, od skale do skale so jurišali borci in stiskali sovražnika. Po ukazu tovariša Saranovića sem stekel nazaj do Gubčeve brigade z ukazom, naj eden njihovih bataljonov napade še s severne strani in na ta način popolnoma zapre obroč.

Z ROČNIMI BOMBAMI IN CELO S KAMENJEM NAD SOVRAŽNIKA

Borba niti za trenutek ni prenehala in z vsako minuto je postajala vse hušja. Ni bilo mogoče razločiti strela od strela. Ker se je sovražnik prikrival za skalovjem, so končno grmele le še ročne bombe. Pomagal

je tudi naš lahki minomet, ki je z nekaj točnimi zadetki uničil sovražno radijsko postajo in vod težkih minometov. Sovražnik je bil že tako zmehdan, da je iz minometov metal mine brez vžigalnikov. Prav dobro se še spominjam tovarišev Primorcev, ki so jih šele pred dnevi razporedili v brigado in so bili oboroženi le z ročnimi bombami. Tudi ti so krenili v napad, ko jim je za zmanjkal bomb, so kar s kamenjem planili na umikajočega se sovražnika, ki se je brezglavo stiskal na čedalje manjši prostor. Nekaj sovražnih vojakov je planilo na cesto, kjer so popadali pod krogli članov štaba cone in štaba Cankarjeve brigade. Komur je uspelo priti preko ceste, je strmoglavil v prepad pod njo.

Ko je bataljon Gubčeve brigade zaprl sovražnika še edino možnost umika, je srti-sto boja dosegla višek. Okoli 11. ure je odjeknil poslednji strel in boj je bil končan.

Na bojišču smo prešteli 93 mrtvih sovražnikov, med njimi 7 oficirjev. Razen tega jih je nekaj popadalo v prepad, nekaj ranjenih pa je izkrevavalo v bližnjih goščavah. Še dolgo po vojni so na tem prostoru našli okostnjake mrtvecev, ki jih tistega dne nismo mogli odkriti. 7 vojakov smo zajeli. Plen je bil ogromen. Razen municije, velikega števila bomb in min, obleke, obutve in sredstev za zvezo smo zaplenili nad 200 pušk, 12 lahkih in 7 težkih mitraljezov ter 3 težke minomete.

V primerjavi s sovražnimi izgubami so bile naše izgube minimalne: padli so 4, ranjenih pa je bilo 17 tovarišev. To je bila ena najsvetlejših zmag nad italijanskim okupatorjem na slovenskih tleh.

Ivan Ferlež

SEVERIN ŠALI:

SIJOČA PALETA

Mojstru in prijatelju Božidarju JAKCU ob šestdesetletnici

Svetlo ti zdaj zori jesen...
Nebo je čisto in obzorje
odpira se kot dobro morje
brez viher in grozljivih sten.
In sije svet ko v tajnem čaru
miru, tišini, prečudnih barv.

Ko zreš ta polja, hoste, griče,
ki v njih so vzkliji sinji cveti,
te zemlja, ki si na paleti
oživilja jo, spet s srcem kliče.
Pomlad, ki šla je kot na begu,
ti zre v oči na mirmem Bregu.

Kar je bilo, je znova blizu,
kot zdaj bi s čopiča kamilo,
nič ni v daljavo zatnilo:
odkriva se v prežlahtnem nizu.
Oči so polne barv, vedrine,
uprte kvišku in v globine.

Ta Zemlja, Ti in tvoje Mesto
ste skupaj, kot v žarišču, eno:
v en lik in sliko spremenjeno,
v menjavi časa vedno zvesto.
Zori jesen... in na paleti
se polno novih tonov sveti.

Božidar Jakac - knjižni ilustrator

Knjižne ilustracije niso le del knjižne opreme, ampak so važno dopolnilo teksta, ker dobra ilustracija izrazi vse tisto, kar ne more gola beseda. Zato je knjižni ilustrator polnopravni ustvarjatelj in soavtor knjige in ni malo primerov, ko je kaka knjiga bolj znana po ilustracijah kot po besedilu. Slovenska knjiga uživa lep sloves zaradi knjižne opreme in v zadnjem času zelo narašča priznanežnost za lepo opremljeno knjigo.

Knjižne ilustracije so se pojavile že v 2. stoletju pred našim štetjem v papirovih zvitkih pri starih Egipčanih, v srednjeveških kodeksih pa so znane kot inicijalke in iluminacije. Tudi tiskane knjige, zlasti inkunabule, so prevzele vse značilnosti kodeksov in tako tudi inicijalke in iluminacije, ki so v prvih tiskih dopolnjene še z roko. V 16. stoletju pa se krake knjige lesorezi, celo barvni so že med njimi, in pa baroknezi.

Najboljše ilustracije vseh obdobij so se bavili tudi z ilustriranjem knjig in prav je, da jih omenimo vsaj nekaj najbolj znanih. V 16. in 17. stoletju: Baldung, Beham, Burgkmair, Cranach, Dürer, Holbein, Weiditz, Cornelisz, van Dyck, R. de Mooghe, Lukas van Leyden, Bosse, Callot, Coussin, Goujon, B. Salomon, G. Tory, Bonasone, Carracci in G. Franco, v 18. stoletju: Boucher, Fragonard, Greuze, Oudry, Saint-Aubin, Chodowiecki, Piazzetta, itd. Za 19. stoletje pa popolnoma zadostuje če omenimo le znamenitega ilustratorja Don Kihota, Divine Comedije, Eblilije, znamenitega Francosa Doréja.

Tudi pri Slovencih ima ilustratorstvo zelo stare korenine, saj so srednjeveške kodekse iz Stične, Kostanjevice, Bistre, itd. ilustrirali domačini, le žal, da za njih imena ne vemo. Zelo znameniti ilustratorski krogi so bili Valvasorjev na Bogenperku, ki je ilustriral Valvasorjeve knjige. Tu naj omenimo poleg Trosta, Vitezoviča in Novomeščana Kocha, ki se je posvetoval predvsem z ilustracijami Theatrum mortis humane. Prva pomembna slovenska ilustrirana knjiga pa je nedvomno Dalmatinova Biblija. In odtlej naprej so izhajale tudi ilustrirane knjige, zlasti pa od začetka 20. stoletja dalje, zelo intenzivno pa z izdajami knjižne mladinske knjige v Ljubljani.

Pomembni slovenski slikarji, ki so se bavili tudi z ilustracijami v najnovijem času, so med drugimi: Birolia, Debenjak, Jakac, Justin, Kralj, T. Maleš, Mihelič, Perko, Pirnat, Smrekar, Štupljan, Vavpotič.

Nj čudno, da je Božidar Jakac središče gledom Dürerja, Holbeina, Doréja in drugih ter porabil izrazno silo svojih grafik tudi v knjižnih ilustracijah. Tu je porabil vse svoje znanje, pridnost in v ilustracije, zlasti lesoreze, vili vso svojo izrazno in umetniško dušo. Tudi v knjižni opremi je Božidar Jakac zelo plodovit in ne bi vsega natančno opisovali, pač pa le ome-

Matin hči

in noč predstavljati javnosti. Zbirka vsebuje pet celostanskih lesorezov.

Ker je bil Božidar Jakac tudi v partizanih, je naravno, da je tudi partizanske motive uporabil v knjižni ilustraciji. Tu spada predvsem slikovni ciklus s pohodi XIV. divizije na Stajersko in pa 7. jedkanje v Kosmačevih Dobah našega pohoda.

Tudi svoje Odmevi rdeče zemlje je sam opremil s slikami med tekstom, na boljsem papirju in s po eno barvno v vsaki knjigi.

Za reprezentativno izdajo Prešernovih poezij, ki naj bi predstavila Prešerna Srbom in Hrvatim, iz leta 1951, je izdelal v jedkanju dva Prešernova portreta, v knjigi in na ovitku, Matija Čopa, Primčevca Julija ter jedkanje za pesmi Strunam, Hčere svet, Gazele, Sonetje ljubezni, Sonetje nesreče in dve h Krstu pri Savici.

Za Goethejevo razstavo v Leipzigu je izdelal lesorez za prizor iz Goethejeve Fausta, ki je doživel izredno pozornost.

Posebej je treba omeniti še iz-

Praznično je danes v tej hiši, praznično ne samo zato, ker odpiramo razstavo najnovejših del našega rojaka, mojstra Božidarja Jakca, razstavo del, ki jih Ljubljana in ostali kulturni centri Slovenije še niso imeli priložnost videti, ampak predvsem zato, ker jo odpiramo na večer pred njegovim življenjskim jubilejem, na pragu njegovih šestdesetih let.

Saj je, človeško vzeto, nekam težko spominjati na nezdružljive tek begnih let, ali modrec zre nanj s stoletnim mirom, vedoč, kot je rekel France Prešeren, da za vedno nesmrtno ostane le to, kar kdo velikega in trajnega stori in ustvari za svoj rod in človeštvo. In kaj je svoj rod in človeštvo, in kaj je vedno neposredna vez v duhovnem svetu generacij in narodov, če ne prav umetnost, in kdo bolj intimno in neposredno govori vsem razumljivo govorico o lepoti in bolečini človeka in človeštva, kot resnično velik mojster muzike in palete? Umetnik je zrcalo svoje dobe, njen neizprosni in nepodkupljivi ocenjevalec, obenem pa ustvarjalec vrednot, ki se iz sočasnosti kot sončni žarek prelivajo skozi magični kristal njegove osebnosti in se v čudovitosti spektra njegovih del vrtajo.

Le dvojce, troje bi rad nocoj omenil. Prvo je povezanost in navezanost našega mojstra na njegov rodni kraj. »Iz listov,« pravi Karel Dobida, »ki prikazujejo značilne podobe slovenske pokrajine in vasi, se vidi, kako globoko je zakoreninjen v domači zemlji. Iskrena toplina veje iz podob sanjavo valovitih hribov, lirične dolenske pokrajine in skromnih kmetijskih domov. Zlasti pa mu je pri srcu rojstni kraj, ljubljeno Novo mesto.«

Do, Novo mesto in Dolenjsko! Nikdar tako ne zažari razkošno bogastvo njegovih barv, kot kadar upodablja neštete motive z naše dežele, o kateri je rekel pokojni slikar Ferdo Vesel: »Veliko sem potoval po svetu in veliko lepih pokrajin poznam, lepe in za slikarja mikavnejše od Dolenjske je ni.« Prav Novo mesto in Dolenjsko sta našemu mojstru ne neneh in neizkorenjeni v navdih, h katerim se neoprestano povrača. Kot je pesem Dragotina Ketteja umetniško odkritje našega mesta in njegove okolice v naši literaturi, tako so dolenjski pasteli in grafike Božidarja Jakca himnus rodni zemlji, ki v podobni lepoto naše dežele po vsej domovini in v široki svet raznaša. Tudi z njegovo osebnostjo in delom se je naše mesto in naša Dolenjska dostojno uvrstila na visoki vrh slovenskega kulturnega življenja. Zato je za uporabo stare klasične izrazoslovje, Božidar Jakac zaslužen za Novo mesto in Dolenjsko.

Drugo, kar bi rad omenil, je spomin na lepe dni umetniškega preroda Novega mesta, ki jim bo prihodnje leto poteklo štiri-
deset let. Takrat je prav na pobudo Božidarja Jakca in pesnikov Antona Podbevška ter Mirana Jarca prišlo v Novo mesto do pomembne in do takrat pri nas še nedoživljene kulturne manifestacije z umetniško razstavo, literarnimi večeri ter muzikalno prireditvijo. Vse pa take kvalitete, da ni razgibalo samo Novega mesta, temveč je odmevalo v vsej slo-

venski kulturni javnosti. Richard Jakopič, patrijarh slovenske umetnosti, je še deset let pozneje napisal pismo »za spomin na jasne dneve mladega navdušenja v Novem mestu v septembru 1920«, v katerem pravi: »Dne 26. septembra 1920 je bil v Novem mestu velik praznik, sorodne duše so se našle in združile. Bil so to mladi umetniki: pisatelji, slikarji, kiparji, glasbeniki. Združili so se, da dajo duška svojemu hrepenenju in da stopijo prvi skupaj na plan. Ljubljana je to početje malo po strani gledala, nekako nezapravo. Mi pa, ki soustvajemo z vsem, kar je živega, smo pohitili tja, da se z njimi veselimo.« In ko našteje razstavljavce na umetniški razstavi, dostavi še: »Razstavil sem tudi jaz eno sliko, da pokazem s tem svoje veselje nad mladim pokretom.« Med raz-

stavi Jakca takrat že tri leta mrtvi, v prvi svetovni vojni padli mladi pesnik in slikar Jože Cvelbar, slikarji Ivan Čargo, Zdenko Skalický, Marjan Mušič, France Zupan in drugi. Na glasbeni prireditvi sta nastopila kompozitist Marij Kogoj in pianist Karol Drnovšek ter operna pevka Zdenka Zlikova, na literarnih večerih pa predvsem Anton Podbevšek in Miran Jarc.

Prav z Miranom Jarcem je našega jubilarja vezala najtesnejša vez intimnega prijateljstva, ki je slovenski kulturi dala vrsto portretov v partizanih ilustracij njegovih pesniških zbirk, poleg tega pa tudi njuno skupno zajedno književno delo o prvem Jakčevem ameriškem popotovanju pod naslovom »Odmevi rdeče zemlje«.

Treje, kar bi rad podčrtal nocoj, je njegova neugasljiva želja po spoznavanju širokega sveta, ki ga je vodila na dolga potovanja križem Evrope in na afriški ter ameriški kontinent. Praga, Berlin, Hamburg, Paris, Belgija, Holandska in Švica, Norveška, Madžarska, pa zopet Italija in Francija ter Afrika s Tunisom, Alžirjem in Casablanca, pa severna Amerika, ki jo je v razmaku dvajsetih let dvakrat prepotoval od vlekrate na vzhodni obali preko slovenskih kolonij od velikih jezerih do zlatih vrat San Francisca in v vredni kalifornijski pomlad dveh tednih montevayskih cipres, to so le bežne in nepopolne geografske označ-

pogledov. Dva močni dekleti sta se sukali okrog miz in nosili obilno jedako. Gostilničar, Mr. Judnich, ogromen možakar, pa je z zadovoljnim okroglim obrazom hodil med gosti gori in do-
li in zdaj pa zdaj koga poklical v zadnjo sobo, kamor je povabil tudi mene in župnika, da sva poskusila »ta kratkega«. Gospodar se je trudil, da bi me zabaval, a kar nič se nisem mogel živeti v to okolje. Še in še so vstopali novi gostje, po večini delavci, mladi a silno mrki fantje, Slovenci, ki so čutili, da jih je življenje pregazilo. Tu si videl svet brez krinke in okrasov. »Kaj bi se še slepili, ko vemo, kako je z nami...« vzdihnil, ki sem ga slišal v najrazličnejših ponavljanjih.

»Se natočil?« je zaklical kot medved močan nosač iz luke. Rdeč v obraz, zavilanih brk in rokavov, rdečelasa, je udaril z roko po mizi, češ, kaj bi pre-mišljaj, saj je vse zaman. Mnogo je takih. Za deset let niso morda poslali domačin onkraj morja vesti. Kakšne bi neki? Doma pa sanjajo o bogatem stricu iz Amerike, ki jih bo nekeč pod noč presenetil in jim s svojimi bajnimi bogastvom pričaral življenje v pravljico.

»Zvečer je soba še bolj oživila, ko smo se nabrali delavci, potopati, brezposelni, na tudi outgerji so bili vme... Nekaj ljudnega je odmevalo iz raznih klicov, trpkoga smeha in mrah-

San Francisco, 3. okt. 1929
Polnoč je že, ko zaključujem dnevnik današnjih vtisov in doživljanje. Snoči sem prenočeval v velikem hotelu, nocoj se tešnim v skromni sobici slovenske hiše na »Slovenskem hri-bu«. Upam, da me bo videla ta sobica še marsikatero noč, saj bi me brez tako neprickavovane ga ležišča, ki mi ga je preskrbel gostoljubni rojak Mr. Jud-nich, ne bilo mogoče kaj dlje ostati v San Franciscu. Semkaj me je pripeljal Father Turk, da bi mi pokazal slovensko na-selbino na trdnj skali, ki je še potres pred tridesetimi leti ni mogel razrušiti.

Isstopila sva na strmi ulici, na Bruno Ave, pri Judni-chevici in zavila v gostilno, ki jo ima že mnogo let naš belo-kranski rojak. Prvi vtisi niso bili nič kaj ugodni. Kar nemir-no sem se oziral po temnem pre-torju z dolgimi mizami, na k-tere je padala svetloba skozi okna visoko pod stropom.

Zvečer je soba še bolj oživila, ko smo se nabrali delavci, po-topati, brezposelni, na tudi outgerji so bili vme... Nekaj ljudnega je odmevalo iz raznih klicov, trpkoga smeha in mrah-

vseobčno duhovno in kulturno posest lastnega ljudstva in človeštva.

Tako so mlademu življenju, ki je pred šestdesetimi leti steklo v našem mestu, sojenice v zibel položile veliki dar umetniške ustvarjalnosti in mu pridale vse razkošje in vso bolečino, ki jo ta dar nosi v sebi in s seboj.

Ne bom se zadrževal ob opisu zunanega poteka tega za nas Slovence tako dragocenega življenja, ne polžuval vrednoti-telj pomembnosti in globino dela, ki je bilo dosedaj v tem življenju opravljeno. To je posel za to poklicanih. Ti so v svojih ocenah in studijah o Božidarju Jakcu napisali že veliko tehtnih ugotovitev in priznanj, ki pa še dolgo ne bodo izrekli svoje končne be-sede. Saj je prav v tem dokaz veličine ustvarjanja človekovega duha v miselnem in čustvenem svetu, da vsaka doba od-kriva v njem znova svoj obraz, ga sprejema vase, se bogati in raste ob njem in mu tako iz roda vrod udarja pečat nesmrtnosti.

Le dvojce, troje bi rad nocoj omenil. Prvo je povezanost in navezanost našega mojstra na njegov rodni kraj. »Iz listov,« pravi Karel Dobida, »ki prikazujejo značilne podobe slovenske pokrajine in vasi, se vidi, kako globoko je zakoreninjen v domači zemlji. Iskrena toplina veje iz podob sanjavo valovitih hribov, lirične dolenske pokrajine in skromnih kmetijskih domov. Zlasti pa mu je pri srcu rojstni kraj, ljubljeno Novo mesto.«

Do, Novo mesto in Dolenjsko! Nikdar tako ne zažari razkošno bogastvo njegovih barv, kot kadar upodablja neštete motive z naše dežele, o kateri je rekel pokojni slikar Ferdo Vesel: »Veliko sem potoval po svetu in veliko lepih pokrajin poznam, lepe in za slikarja mikavnejše od Dolenjske je ni.« Prav Novo mesto in Dolenjsko sta našemu mojstru ne neneh in neizkorenjeni v navdih, h katerim se neoprestano povrača. Kot je pesem Dragotina Ketteja umetniško odkritje našega mesta in njegove okolice v naši literaturi, tako so dolenjski pasteli in grafike Božidarja Jakca himnus rodni zemlji, ki v podobni lepoto naše dežele po vsej domovini in v široki svet raznaša. Tudi z njegovo osebnostjo in delom se je naše mesto in naša Dolenjska dostojno uvrstila na visoki vrh slovenskega kulturnega življenja. Zato je za uporabo stare klasične izrazoslovje, Božidar Jakac zaslužen za Novo mesto in Dolenjsko.

Drugo, kar bi rad omenil, je spomin na lepe dni umetniškega preroda Novega mesta, ki jim bo prihodnje leto poteklo štiri-
deset let. Takrat je prav na pobudo Božidarja Jakca in pesnikov Antona Podbevška ter Mirana Jarca prišlo v Novo mesto do pomembne in do takrat pri nas še nedoživljene kulturne manifestacije z umetniško razstavo, literarnimi večeri ter muzikalno prireditvijo. Vse pa take kvalitete, da ni razgibalo samo Novega mesta, temveč je odmevalo v vsej slo-

venski kulturni javnosti. Richard Jakopič, patrijarh slovenske umetnosti, je še deset let pozneje napisal pismo »za spomin na jasne dneve mladega navdušenja v Novem mestu v septembru 1920«, v katerem pravi: »Dne 26. septembra 1920 je bil v Novem mestu velik praznik, sorodne duše so se našle in združile. Bil so to mladi umetniki: pisatelji, slikarji, kiparji, glasbeniki. Združili so se, da dajo duška svojemu hrepenenju in da stopijo prvi skupaj na plan. Ljubljana je to početje malo po strani gledala, nekako nezapravo. Mi pa, ki soustvajemo z vsem, kar je živega, smo pohitili tja, da se z njimi veselimo.« In ko našteje razstavljavce na umetniški razstavi, dostavi še: »Razstavil sem tudi jaz eno sliko, da pokazem s tem svoje veselje nad mladim pokretom.« Med raz-

stavi Jakca takrat že tri leta mrtvi, v prvi svetovni vojni padli mladi pesnik in slikar Jože Cvelbar, slikarji Ivan Čargo, Zdenko Skalický, Marjan Mušič, France Zupan in drugi. Na glasbeni prireditvi sta nastopila kompozitist Marij Kogoj in pianist Karol Drnovšek ter operna pevka Zdenka Zlikova, na literarnih večerih pa predvsem Anton Podbevšek in Miran Jarc.

Prav z Miranom Jarcem je našega jubilarja vezala najtesnejša vez intimnega prijateljstva, ki je slovenski kulturi dala vrsto portretov v partizanih ilustracij njegovih pesniških zbirk, poleg tega pa tudi njuno skupno zajedno književno delo o prvem Jakčevem ameriškem popotovanju pod naslovom »Odmevi rdeče zemlje«.

Treje, kar bi rad podčrtal nocoj, je njegova neugasljiva želja po spoznavanju širokega sveta, ki ga je vodila na dolga potovanja križem Evrope in na afriški ter ameriški kontinent. Praga, Berlin, Hamburg, Paris, Belgija, Holandska in Švica, Norveška, Madžarska, pa zopet Italija in Francija ter Afrika s Tunisom, Alžirjem in Casablanca, pa severna Amerika, ki jo je v razmaku dvajsetih let dvakrat prepotoval od vlekrate na vzhodni obali preko slovenskih kolonij od velikih jezerih do zlatih vrat San Francisca in v vredni kalifornijski pomlad dveh tednih montevayskih cipres, to so le bežne in nepopolne geografske označ-

pogledov. Dva močni dekleti sta se sukali okrog miz in nosili obilno jedako. Gostilničar, Mr. Judnich, ogromen možakar, pa je z zadovoljnim okroglim obrazom hodil med gosti gori in do-
li in zdaj pa zdaj koga poklical v zadnjo sobo, kamor je povabil tudi mene in župnika, da sva poskusila »ta kratkega«. Gospodar se je trudil, da bi me zabaval, a kar nič se nisem mogel živeti v to okolje. Še in še so vstopali novi gostje, po večini delavci, mladi a silno mrki fantje, Slovenci, ki so čutili, da jih je življenje pregazilo. Tu si videl svet brez krinke in okrasov. »Kaj bi se še slepili, ko vemo, kako je z nami...« vzdihnil, ki sem ga slišal v najrazličnejših ponavljanjih.

»Se natočil?« je zaklical kot medved močan nosač iz luke. Rdeč v obraz, zavilanih brk in rokavov, rdečelasa, je udaril z roko po mizi, češ, kaj bi pre-mišljaj, saj je vse zaman. Mnogo je takih. Za deset let niso morda poslali domačin onkraj morja vesti. Kakšne bi neki? Doma pa sanjajo o bogatem stricu iz Amerike, ki jih bo nekeč pod noč presenetil in jim s svojimi bajnimi bogastvom pričaral življenje v pravljico.

»Zvečer je soba še bolj oživila, ko smo se nabrali delavci, potopati, brezposelni, na tudi outgerji so bili vme... Nekaj ljudnega je odmevalo iz raznih klicov, trpkoga smeha in mrah-

San Francisco, 3. okt. 1929
Polnoč je že, ko zaključujem dnevnik današnjih vtisov in doživljanje. Snoči sem prenočeval v velikem hotelu, nocoj se tešnim v skromni sobici slovenske hiše na »Slovenskem hri-bu«. Upam, da me bo videla ta sobica še marsikatero noč, saj bi me brez tako neprickavovane ga ležišča, ki mi ga je preskrbel gostoljubni rojak Mr. Jud-nich, ne bilo mogoče kaj dlje ostati v San Franciscu. Semkaj me je pripeljal Father Turk, da bi mi pokazal slovensko na-selbino na trdnj skali, ki je še potres pred tridesetimi leti ni mogel razrušiti.

Isstopila sva na strmi ulici, na Bruno Ave, pri Judni-chevici in zavila v gostilno, ki jo ima že mnogo let naš belo-kranski rojak. Prvi vtisi niso bili nič kaj ugodni. Kar nemir-no sem se oziral po temnem pre-torju z dolgimi mizami, na k-tere je padala svetloba skozi okna visoko pod stropom.

Zvečer je soba še bolj oživila, ko smo se nabrali delavci, po-topati, brezposelni, na tudi outgerji so bili vme... Nekaj ljudnega je odmevalo iz raznih klicov, trpkoga smeha in mrah-

be njegovih potovanj. Povsod in vedno, naj je bilo v velikih svetovnih kulturnih centrih, v hladu nordijskih fjordov ali v žaru afriških obal, puščav in oaz, povsod je dojemljivo prisluhnul značilnosti zemlje in človeka na njej ter ju oblikoval, povsod je iskal intimnega in neposrednega kontakta z deli velikih mojstrov vseh časov. Z neuničljivim entuziazmom, ki mu že v rahlem srebranju las ohranja ves žar mladostnih sil in zavzetosti, roma z istim spoštovanjem k velikim mojstrom antike in gotike, italijanske, nemške in holandske renesanse, roma k svojemu Rembrandtu, El Grecu itd., kot se s istimi spoštovanjem poglablja v značilnost in svojostk umetnosti raznih ljudstev, ki jih srečuje na svojih poteh. So delovanje na mnogih razstava-h širom po Evropi ga je pripeljalo v osebni kontakt in

ve vsehobčno duhovno in kulturno posest lastnega ljudstva in človeštva.

Tako so mlademu življenju, ki je pred šestdesetimi leti steklo v našem mestu, sojenice v zibel položile veliki dar umetniške ustvarjalnosti in mu pridale vse razkošje in vso bolečino, ki jo ta dar nosi v sebi in s seboj.

Ne bom se zadrževal ob opisu zunanega poteka tega za nas Slovence tako dragocenega življenja, ne polžuval vrednoti-telj pomembnosti in globino dela, ki je bilo dosedaj v tem življenju opravljeno. To je posel za to poklicanih. Ti so v svojih ocenah in studijah o Božidarju Jakcu napisali že veliko tehtnih ugotovitev in priznanj, ki pa še dolgo ne bodo izrekli svoje končne be-sede. Saj je prav v tem dokaz veličine ustvarjanja človekovega duha v miselnem in čustvenem svetu, da vsaka doba od-kriva v njem znova svoj obraz, ga sprejema vase, se bogati in raste ob njem in mu tako iz roda vrod udarja pečat nesmrtnosti.

Le dvojce, troje bi rad nocoj omenil. Prvo je povezanost in navezanost našega mojstra na njegov rodni kraj. »Iz listov,« pravi Karel Dobida, »ki prikazujejo značilne podobe slovenske pokrajine in vasi, se vidi, kako globoko je zakoreninjen v domači zemlji. Iskrena toplina veje iz podob sanjavo valovitih hribov, lirične dolenske pokrajine in skromnih kmetijskih domov. Zlasti pa mu je pri srcu rojstni kraj, ljubljeno Novo mesto.«

Do, Novo mesto in Dolenjsko! Nikdar tako ne zažari razkošno bogastvo njegovih barv, kot kadar upodablja neštete motive z naše dežele, o kateri je rekel pokojni slikar Ferdo Vesel: »Veliko sem potoval po svetu in veliko lepih pokrajin poznam, lepe in za slikarja mikavnejše od Dolenjske je ni.« Prav Novo mesto in Dolenjsko sta našemu mojstru ne neneh in neizkorenjeni v navdih, h katerim se neoprestano povrača. Kot je pesem Dragotina Ketteja umetniško odkritje našega mesta in njegove okolice v naši literaturi, tako so dolenjski pasteli in grafike Božidarja Jakca himnus rodni zemlji, ki v podobni lepoto naše dežele po vsej domovini in v široki svet raznaša. Tudi z njegovo osebnostjo in delom se je naše mesto in naša Dolenjska dostojno uvrstila na visoki vrh slovenskega kulturnega življenja. Zato je za uporabo stare klasične izrazoslovje, Božidar Jakac zaslužen za Novo mesto in Dolenjsko.

Drugo, kar bi rad omenil, je spomin na lepe dni umetniškega preroda Novega mesta, ki jim bo prihodnje leto poteklo štiri-
deset let. Takrat je prav na pobudo Božidarja Jakca in pesnikov Antona Podbevška ter Mirana Jarca prišlo v Novo mesto do pomembne in do takrat pri nas še nedoživljene kulturne manifestacije z umetniško razstavo, literarnimi večeri ter muzikalno prireditvijo. Vse pa take kvalitete, da ni razgibalo samo Novega mesta, temveč je odmevalo v vsej slo-

venski kulturni javnosti. Richard Jakopič, patrijarh slovenske umetnosti, je še deset let pozneje napisal pismo »za spomin na jasne dneve mladega navdušenja v Novem mestu v septembru 1920«, v katerem pravi: »Dne 26. septembra 1920 je bil v Novem mestu velik praznik, sorodne duše so se našle in združile. Bil so to mladi umetniki: pisatelji, slikarji, kiparji, glasbeniki. Združili so se, da dajo duška svojemu hrepenenju in da stopijo prvi skupaj na plan. Ljubljana je to početje malo po strani gledala, nekako nezapravo. Mi pa, ki soustvajemo z vsem, kar je živega, smo pohitili tja, da se z njimi veselimo.« In ko našteje razstavljavce na umetniški razstavi, dostavi še: »Razstavil sem tudi jaz eno sliko, da pokazem s tem svoje veselje nad mladim pokretom.« Med raz-

stavi Jakca takrat že tri leta mrtvi, v prvi svetovni vojni padli mladi pesnik in slikar Jože Cvelbar, slikarji Ivan Čargo, Zdenko Skalický, Marjan Mušič, France Zupan in drugi. Na glasbeni prireditvi sta nastopila kompozitist Marij Kogoj in pianist Karol Drnovšek ter operna pevka Zdenka Zlikova, na literarnih večerih pa predvsem Anton Podbevšek in Miran Jarc.

Prav z Miranom Jarcem je našega jubilarja vezala najtesnejša vez intimnega prijateljstva, ki je slovenski kulturi dala vrsto portretov v partizanih ilustracij njegovih pesniških zbirk, poleg tega pa tudi njuno skupno zajedno književno delo o prvem Jakčevem ameriškem popotovanju pod naslovom »Odmevi rdeče zemlje«.

Treje, kar bi rad podčrtal nocoj, je njegova neugasljiva želja po spoznavanju širokega sveta, ki ga je vodila na dolga potovanja križem Evrope in na afriški ter ameriški kontinent. Praga, Berlin, Hamburg, Paris, Belgija, Holandska in Švica, Norveška, Madžarska, pa zopet Italija in Francija ter Afrika s Tunisom, Alžirjem in Casablanca, pa severna Amerika, ki jo je v razmaku dvajsetih let dvakrat prepotoval od vlekrate na vzhodni obali preko slovenskih kolonij od velikih jezerih do zlatih vrat San Francisca in v vredni kalifornijski pomlad dveh tednih montevayskih cipres, to so le bežne in nepopolne geografske označ-

pogledov. Dva močni dekleti sta se sukali okrog miz in nosili obilno jedako. Gostilničar, Mr. Judnich, ogromen možakar, pa je z zadovoljnim okroglim obrazom hodil med gosti gori in do-
li in zdaj pa zdaj koga poklical v zadnjo sobo, kamor je povabil tudi mene in župnika, da sva poskusila »ta kratkega«. Gospodar se je trudil, da bi me zabaval, a kar nič se nisem mogel živeti v to okolje. Še in še so vstopali novi gostje, po večini delavci, mladi a silno mrki fantje, Slovenci, ki so čutili, da jih je življenje pregazilo. Tu si videl svet brez krinke in okrasov. »Kaj bi se še slepili, ko vemo, kako je z nami...« vzdihnil, ki sem ga slišal v najrazličnejših ponavljanjih.

»Se natočil?« je zaklical kot medved močan nosač iz luke. Rdeč v obraz, zavilanih brk in rokavov, rdečelasa, je udaril z roko po mizi, češ, kaj bi pre-mišljaj, saj je vse zaman. Mnogo je takih. Za deset let niso morda poslali domačin onkraj morja vesti. Kakšne bi neki? Doma pa sanjajo o bogatem stricu iz Amerike, ki jih bo nekeč pod noč presenetil in jim s svojimi bajnimi bogastvom pričaral življenje v pravljico.

»Zvečer je soba še bolj oživila, ko smo se nabrali delavci, potopati, brezposelni, na tudi outgerji so bili vme... Nekaj ljudnega je odmevalo iz raznih klicov, trpkoga smeha in mrah-

San Francisco, 3. okt. 1929
Polnoč je že, ko zaključujem dnevnik današnjih vtisov in doživljanje. Snoči sem prenočeval v velikem hotelu, nocoj se tešnim v skromni sobici slovenske hiše na »Slovenskem hri-bu«. Upam, da me bo videla ta sobica še marsikatero noč, saj bi me brez tako neprickavovane ga ležišča, ki mi ga je preskrbel gostoljubni rojak Mr. Jud-nich, ne bilo mogoče kaj dlje ostati v San Franciscu. Semkaj me je pripeljal Father Turk, da bi mi pokazal slovensko na-selbino na trdnj skali, ki je še potres pred tridesetimi leti ni mogel razrušiti.

Isstopila sva na strmi ulici, na Bruno Ave, pri Judni-chevici in zavila v gostilno, ki jo ima že mnogo let naš belo-kranski rojak. Prvi vtisi niso bili nič kaj ugodni. Kar nemir-no sem se oziral po temnem pre-torju z dolgimi mizami, na k-tere je padala svetloba skozi okna visoko pod stropom.

be njegovih potovanj. Povsod in vedno, naj je bilo v velikih svetovnih kulturnih centrih, v hladu nordijskih fjordov ali v žaru afriških obal, puščav in oaz, povsod je dojemljivo prisluhnul značilnosti zemlje in človeka na njej ter ju oblikoval, povsod je iskal intimnega in neposrednega kontakta z deli velikih mojstrov vseh časov. Z neuničljivim entuziazmom, ki mu že v rahlem srebranju las ohranja ves žar mladostnih sil in zavzetosti, roma z istim spoštovanjem k velikim mojstrom antike in gotike, italijanske, nemške in holandske renesanse, roma k svojemu Rembrandtu, El Grecu itd., kot se s istimi spoštovanjem poglablja v značilnost in svojostk umetnosti raznih ljudstev, ki jih srečuje na svojih poteh. So delovanje na mnogih razstava-h širom po Evropi ga je pripeljalo v osebni kontakt in

ve vsehobčno duhovno in kulturno posest lastnega ljudstva in človeštva.

Tako so mlademu življenju, ki je pred šestdesetimi leti steklo v našem mestu, sojenice v zibel položile veliki dar umetniške ustvarjalnosti in mu pridale vse razkošje in vso bolečino, ki jo ta dar nosi v sebi in s seboj.

Ne bom se zadrževal ob opisu zunanega poteka tega za nas Slovence tako dragocenega življenja, ne polžuval vrednoti-telj pomembnosti in globino dela, ki je bilo dosedaj v tem življenju opravljeno. To je posel za to poklicanih. Ti so v svojih ocenah in studijah o Božidarju Jakcu napisali že veliko tehtnih ugotovitev in priznanj, ki pa še dolgo ne bodo izrekli svoje končne be-sede. Saj je prav v tem dokaz veličine ustvarjanja človekovega duha v miselnem in čustvenem svetu, da vsaka doba od-kriva v njem znova svoj obraz, ga sprejema vase, se bogati

Letošnji Trdinovi nagrajenci

Komisija za podelitev Trdinovih nagrad je predložila za letošnji spominski praznik velikega barda Dolenjske okrajnemu svetu Svoboda in prosvetni društev pet kandidatov: pesnika Toneta Pavčka, kiparja Vladimirja Stovička, znanstvenika dr. Nika Županiča, ljudskoprosvetnega delavca Antona Horjaka in kolektiv orkestra PD Dušan Jereb iz Novega mesta. V torek dopoldne, na spominski dan pisatelja Janeza Trdine, so bile letošnje nagrade njegovega imena slovesno razdeljene, bralce našega tednika pa seznanjamo z delom oziroma življenjem nagrajencev, katerim hkrati toplo čestitamo k priznanju.

Pesnik Tone Pavček

V mlajšem pesniškem rodu je Tone Pavček že splošno priznan in cenjen oblikovalec sodobne pesniške besede. Knjižno je izdal svoje pesni prvič skupaj z Menartom, Zlobcem in Kovičem v zbirki »Pesmi

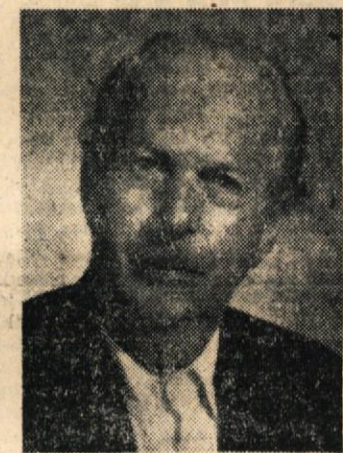
štirih». Pesniško žetev zadnjih let pa je zbral v svoji zadnji zbirki »Sanje živijo dalje«, ki je izšla novembra 1958 pri Državni založbi Slovenije. Zanj je nedavno dobil tudi nagrado Društva slovenskih književnikov. Kritiki so v svojih ocenah še posebej poudarili, da so v tej zbirki najboljše in umetniško najbolj dozorele pesmi one z dolenjsko motiviko. Spodnja in pogodila jih je dolenjska krajina. Pesnik je namreč po rodu Dolenjec, doma iz Sentjurja pri Mirni peči, kjer je bil l. 1928 rojen in je tam tudi dalj časa živel.

Komisija je upoštevala izpričane pesniške odlike in zbirki »Sanje živijo dalje« pesnika in dolenjskega rojaka Toneta Pavčka, ki je svojo rodno krajino umetniško zajel v poeziji ter je predlagala zanj letošnjo Trdinovo nagrado za literaturo.

Umetnik-kipar Vladimir Stoviček

Kot človek je preskromen, da bi ga poznali širši krogi, kot umetnik medaljer pa presega okvir ožje domovine. Doma je bil l. 1896 rojen očetu Čuhu in materi Slovenki. Kot otrok se je z družino preselil v Leskovce, obiskal po osnovni šoli še meščansko šolo, toda kmalu je odšel v Ljubljano na kiparski oddelk Obrtne šole. Od tu je šel na prakso v Prago in obiskoval tam specialko. Po prvi svetovni vojni, ki jo je preživel doma, se je vrnil nazaj v Prago, kjer je l. 1924 absolvirala akademijo. L. 1926 je za pet let odpotoval v Pariz in tu se je odločil za umetniško delo in medaljerstvo in drobnih umetninah. Vrsta ljubkih umetnin mu je dala mnogo častnih priznanj. Stevilno so tudi razstave pred zadnjo vojno in po njej. Večkrat je razstavljal v Parizu, dalje v Pragi, Ljubljani, Mariboru, po vojni v Zagrebu, Moskvi, Leningradu, Varšavi, Brnu in drugod. Velik

spomenik v Radečah je v plastiki Stovičkov. Njegove plakete in plastike obsegajo vrsto slovenskih umetnikov, državnih voditeljev, domala vseh slovenskih herojev in drugih. Zadnjo vojno je kljub neštevilnim težavam preživel v Leskovcu, kjer v vsej tihi skromnosti še vedno ustvarja kot priznan

Znanstvenik dr. Niko Županič

Niko Županič je bil rojen l. 1876 v Gribljah v Beli krajini. Maturiral je na novomeški gimnaziji, na dunajski univerzi pa je l. 1903 promoviral za doktorja filozofije. Njegovo študijsko področje je široko. Obsega zgodovino, geografijo, etnologijo, antropologijo, predzgodovinsko arheologijo. Pot izpopolnjevanja ga je vodila preko Münchena in Zürichja v Beograd (1907) v službo tamonjskih muzejev. Prva svetovna vojna ga je privedla v London kot člana Jugoslovanskega odpora in odslej uporablja vse svoje znanje v političnem delu za določitev severne in severozahodne meje Jugoslavije. Leta 1920 se je vrnil v Beograd kot

kustos na Etnografski muzej, od tod je pa odšel naslednje leto v Ljubljano kot ravnatelj Etnografskega inštituta. Leta 1922-23 je bil minister v Pašičevi vladi, l. 1923 pa je prevzel

vodstvo Etnografskega muzeja v Ljubljani. Tu je ustanovil glasilo muzeja »Etnolog« (1926), ki je izhajalo pod njegovim uredništvom do l. 1941. Od leta 1940 je predaval na univerzi kot redni profesor etnologije. Med zadnjo vojno je živel na osvobojenem ozemlju doma v Beli krajini.

Politično delavnost je tesno navezal na etnologijo. S tega področja je objavil dolgo vrsto spisov v domačem in v tujih jezikih po raznih naših in tujih znanstvenih publikacijah. Širok odmev je našla njegova Etnogeneza Južnih Slovanov, kjer utemeljuje sedanji narodni sestav ozemlja, na katerem žive Južni Slovani, kot posledico mnogih zgodovinskih sprememb, ki so nastajale od njihovega prihoda v te kraje do danes. Imeniten je tudi njegov spis o pomenu barvaste atribute v imenu Crvena Hrvatska. Za svoje pomembno delo je dr. Županič doživel tudi več priznanj s tem, da je postal dopisni član raznih tujih znanstvenih združenj in stalni delegat Internacionalnega antropološkega inštituta v Parizu. Ob šestdesetletnici so mu častili poklonili »Županičev zbornik« (Ljubljana 1939). Prostor nam ne dovoljuje, da bi podrobneje našli vse, kar je dr. Županič kot znanstvenik svetovnega formata opravil na znanstvenem področju.

Komisija je predlagala, naj belokranjski rojak dr. Niko Županič dobi letošnjo Trdinovo nagrado za svoje znanstveno življenjsko delovanje.

Ljudskoprosvetni delavec Anton Horjak

Letos je poteklo Antonu Horjaku 50 let življenja in 30 let ljudskoprosvetnega delovanja. Rodil se je v Laškem kot sin železničarja ter je po nižji gimnaziji v Celju moral v službo, ker mu gmotne razmere niso pustile študirati dalje. Še kot študent je l. 1925 organiziral igralsko skupino v okviru športnega društva v Laškem. Po vojaški službi je obil-

skoval v Celju pri režiserju Šestu režiserski tečaj ter je bil v Laškem med ustanovitelji pevskega društva »Hum«. Po prihodu Radovanca Gobca v Laško je pomagal režirati in izvajati njegova dela na tamkajšnjem odru.

Tik pred osvoboditvijo je bil ranjen in čeprav invalid, se je

ves predal prosvetnemu delu na novem mestu v Sevnici. Že julija 1945 je med ustanovitelji društva »Prosveta« in kot režiser vodi dramsko sekcijo. Ker je okupator izropal dvorano in oder, se je tov. Horjak z vso vneto lotil obnove in razširitve premajhnega odra. Ves čas je posvetil izdelavi kuhinjs in odrske opreme, tako da

Člani orkestra Prosvetnega društva DUŠAN JEREJ v Novem mestu

je bil ta oder l. 1947 najbolje opremljen v spodnjem Zasavju. Do danes je zrežiral preko 50 dramskih del, med njimi nekaj prav težkih (Celjski grofje, Veronika Deseniška itd.). Kot režiser amater in ljudsko prosvetni organizator se neumorno zavzema za raz-

mah kulturnega življenja v senovski občini ter tudi fizično pomaga pri gradnji, če je treba, čeprav je invalid.

Komisija je mnenja, da tak neutrudni kulturni delavec amater zasluži po 30 letih ne-sebičnega dela priznanje kot je Trdinova nagrada.

Orkester PD Dušan Jereb v Novem mestu

Od leta 1945 neprestano deluje znani orkester PD »Dušan Jereb« v Novem mestu. Do leta 1957 v sestavi salonskega orkestra, se je v tem letu razširil v simfonični orkester, v katerem so se vključili tudi nekateri člani JLA. Vsek poznavalec kulturnega življenja v Novem mestu bo rad priznal, da brez sodelovanja tega orkestra večina akademij sploh

ne bi bilo mogoče izvesti. Za kvalitetno izvajanje je orkester dobil l. 1948 na republiškem tekmovanju v Mariboru ob hudi konkurenci prvo mesto. Doslej je orkester nastopil preko 400-krat. Samo letos je ob proslavah ob 40-letnici ustanovitve KPJ nastopil tri najkrat. Vsako leto je priredil tudi po dva samostojna koncerta s sodelovanjem pev-

cev solistov ljubljanske opere. Orkester goji le kvalitetno resno koncertno glasbo. Pri tem delu predstavlja redno homogeno enoto, ki nepretrgano od osvoboditve dalje redno vadi po dvakrat na teden in po potrebi še več ter velja za najbolj delovni amaterski kolektiv na Dolenjskem in tudi v Sloveniji. Obiskuje vse večje kraje po Dolenjskem, nastopil pa je tudi v drugih krajih Slovenije. Vključuje mlajše člane ter se še vedno bolj krepi ter uveljavlja. Sodelovanje članov je popolnoma prostovoljno brez nagajevanja.

Komisija je mnenja, da si orkester kot najbolj uspešen in delaven kolektiv na amaterskem glasbenem polju zasluži letošnjo Trdinovo nagrado kot priznanje za nepretrgano 15-letno vztrajno in kvalitetno delovanje.

Jakčev umetniški svet

V bistvu je bil Jakčev umetniški svet zmerom enak velik: v mladosti in kasneje, doma in zunaj. Kakor k svojemu ljubemu, tako se je neprestano vračal k tistemu preprostemu motivu, ki ga je prvi razvel in kate-

in skladnost gradnje, lepota čiste linije in neposredni učinek oblike same.

(Karel Dobida: Božidar Jakč, Ljubljana 1932)

Najznačilnejša poteza je izrazita glasbena usmerjenost njegove umetnosti. Sama razporeditev so, bežni odsevi

trenutka brez dramatskih prvov, brez silovitosti. Njegova lirčna narava je kakor pritrjena, in bolečina, sočutje in ljubezen, vsa ta lestvica duševnih doživetij, je zastrta pod površino, skrita za tiho razpoložensko melodijo.

(Karel Dobida: Božidar Jakč, Ljubljana 1932)

Lastna karikatura

rega je s presledki vedno obnavljal. To je njegovo ljubljeno Novo mesto s prelepo okolico...

(Karel Dobida: Božidar Jakč, Ljubljana 1932)

V grafiki je (ta) nova smer naša najtočnejši izraz. Umetnik ustvarja na neki poduhovljeno naturalistični način, verno in stvarno obnavlja naravo, ki zaradi oblike same budi v njem pravo čutno ugodje. In kakor goji z barvami absolutno slikarstvo brez sledu neslikarskih razumskih primesi, tako je tudi njegova grafika čisto linearna, brez razglabljanja, brez refleksivnih strupenosti. Prvi in poslednji namen mu je zaokroženost

Osnovno šolo bodo gradili v Dragatušu

V Dragatušu bodo pričeli z gradnjo nove šole. ObLO je že sprejel sklep o najetju kredita. Zemljišče za gradnjo je že določeno in so že v teku vsa pripravljala dela. Gradnja te šole je zelo potrebna, ker je otrok veliko in ni moč poučevati več v privatnih hišah, v katerih prostori niso primerni za pouk.

Matej Bor:

Skozi mesečino, veter, sneg...

Skozi mesečino, veter, sneg ko mornarji plovte v neznana obzorja: »Morda nas viharja morja naplavijo na čeri časa. Naša telesa bodo bratom stopnice v svobodo. Nekoč bodo legli pod sončna drevesa, gledali v spomladne oblake, in vodo, pojočo pod vrhami, poslušali. Morda bodo v travah zaspali, rastočih iz naše krvi, in sanjali o nas ki smo pali zanje...«

Skozi mesečino, veter, sneg ko mornarji plovte v neznana obzorja: »Nocoj grem v napad. Glej, kako globoko je nebo! Sneg naš bel brat, razlij se v temo! Véter potepuh podaj nam roko!

Mesec lenuh, hitreje za nami! Mi gremo, gremo s puško na rami v napad za svobodo, za kruh! Tako ste šli in z vami mesetina šumela je v valove belih njiv, jaz vrnil sem močan se, ko da vina čarobnega iz vaših src sem pil.

Razpis ObLO Novo mesto

Na podlagi 244. in 245. člena Zakona o javnih uslužbenih, Pravilnika o izvajanju razpisov službenih mest za učno in vzgojno osebje (Objave Sveta za šolstvo LRS št. 2 z dne 1. maja 1958), na predlog Komisije za razpis delovnih mest za učno in vzgojno osebje pri Občinskem ljudskem odboru Novo mesto, razpisuje za šolstvo pri ObLO Novo mesto izdajam naslednji:

RAZPIS PROSTIH USLUŽBENSKIH MEST ZA UČNO IN VZGOJNO OSEBJE NA SOLAH IN DRUGIH VZGOJNIM USTANOVAH V OBČINI NOVO MESTO:

Vrstni red pomeni: ustanova, razpisana uslužbenska mesta, ugodnosti, ki so vezane z uslužbenim mestom:

A. USLUŽBENSKA MESTA ZA UČNO IN VZGOJNO OSEBJE S SREDNJO STROKOVNO IZOBRAZBO:

OSNOVNE ŠOLE

Bela cerkev — 2 učitelja, samsko stanovanje in posebni dodatki: Dobrava — 2 učitelja, samsko stanovanje in posebni dodatki: Dolenje Karteljevo — 1 učitelj, samsko stanovanje in posebni dodatki: Dolž — 2 učitelja, 2 družinski stanovanji in posebni dodatki: Drča — 2 učitelja, samsko stanovanje in posebni dodatki: Gaberje — 1 učitelj, samsko stanovanje in posebni dodatki: Globodol — 2 učitelja, eno družinsko in eno samsko stanovanje ter posebni dodatki: Gor. Sušice — 2 učitelja, družinsko in samsko stanovanje ter posebni dodatki: Grčevje — 2 učitelja, samsko stanovanje in posebni dodatki: Laze — 1 učitelj, družinsko stanovanje in posebni dodatki: Mali Slatnik — 2 učitelja, samsko stanovanje, stopnice — 2 učitelja, samsko stanovanje; Skočjan — 1 učitelj, samsko stanovanje in posebni dodatki: Klenovnik — 2 učitelja, samsko stanovanje in posebni dodatki: Zameško — 1 učitelj, samsko stanovanje in posebni dodatki: Sentjernež — 1 učitelj, samsko stanovanje; Poljane — 1 učitelj — družinsko stanovanje in posebni dodatki: Dijaški dom Smihel — 1 učitelj (prefekt), samsko stanovanje; Internat valjenske učitelje (prefekt), samsko stanovanje. Za vsa navedena mesta se zahteva učiteljske z diplomo.

Mirna peč — 1 strokovni učitelj petja (srednja glasbena šola — z diplomom), samsko stanovanje.

Otroški vrtec Sentjernež — 1 vzgojiteljica (srednja vzgoj. šola z diplomom), samsko stanovanje.

Niška glasbena šola Novo mesto — 2 učitelja za klavir (srednja glasbena šola z diplomom) — samsko stanovanje.

B. USLUŽBENSKA MESTA ZA UČNO IN VZGOJNO OSEBJE Z VISOKO ALI VISOKO IZOBRAZBO:

OSNOVNE ŠOLE:

Dol. Toplice — 1 pred. učitelj ali prof. z-eg, samsko stanovanje; Mirna peč — 1 pred. učitelj ali

Ljudska noša v Trdinovem času

Urednik Trdinovega Zbranega dela, prof. Janez Logar, je izrekel misel, da je treba Trdinovo cikel »Črte in povesti iz narodnega življenja« presojati v prvi vrsti iz etnografskega in šele potem tudi z literarnega stališča, ker pač avtor ni imel namena pisati leposlovja, marveč je hotel podati narodopisni oris, a je pri tem ustvaril tudi pomembne literarne, zlasti stilne in jezikovne umetnine.

Presojanja z etnografskega vidika pa ne zahtevajo samo »Črte in povesti iz narodnega življenja«, ampak še mnoga druga Trdinova dela, ker jim je poglobilni namen prikazovanje ljudskega življenja.

Da nimamo še nobene študije o Trdinu in etnografu, je vzrok v tem, da so bili do izida Zbranega dela najpomembnejši pisateljevi etnografski prikazi raztreseni po revijah, nekateri še celo v rokopisu, in pa v tem, da je etnografija na Slovenskem mlada veda, ki še ni segla

na vsa svoja delovna področja, med katerimi bo gotovo tudi presojanje etnografskega gradiva v delih naših književnikov.

Prva stopnja v proučevanju Trdine — etnograf — je ekscerpiranje etnografskih podatkov iz njegovega celotnega opusa in grupiranje teh podatkov po delovnih področjih etnografske vede (materialna, socialna in duhovna kultura). Sledilo bo primerjanje teh podatkov s strokovnimi zapisi, ugotavljanje njihove točnosti s pomočjo arhivalnega gradiva in končno sintetični prikaz ter strokovna ocena Trdinovega etnografskega dela.

Slednji sestavek posreduje podatke o ljudski noši, ki jih zasledimo v raznih Trdinovih spisih. Kakor vsa Trdinova opazovanja ljudskega življenja, tako tudi poročila o noši zadevajo pisateljevo rojstni kraj Mengeš v 30. in 40. letih prejšnjega stoletja, Dolenjsko in Belo krajino v zadnjih dveh desetletjih mi-

nulega stoletja, prinašajo pa tudi nekatere podatke o »Kranjcih na Hrvatskem« in o prebivalcih Primorja.

Poročila so nepopolna in nestematizirana. O nekaterih delih noše govori na več mestih, medtem ko drugih sploh ne omenja, in podobno. Tu bomo nanizali Trdinove podatke o ljudski noši take, kakršni so, skušali pa smo jih urediti po posameznih pokrajinah, na katere se nanašajo. V vrednotenje teh podatkov se tu ne bomo spuščali.

Trdina je opazoval kmečkega človeka, kako je običen v delavnosti in kako v prazniku, iz kakšnega blaga je njegova obleka, kakšnega kroja je, in kako prija odnoš. Zelo je navdušen nad »narodno nošo«, ki se je zaradi prodora industrijskega blaga začela opuščati. Pisatelju se razjasni obraz, ko vidi, da je v eni reči siljano zmagala slovenska šega: glavno ovijajo žene z robcem samo ob delavnih, ob nedeljah in ob slovesnih pri-

likah, pa vlada spet prekrasna narodna peča. Posebno lepe peče nosijo Smihelke (Smihel pri Novem mestu): mrežaste so, z visokim, bahatim petelinčkom na temenu.

V Beli krajini se poleti moški in ženske oblačijo v belo platno. Ta obleka je prvobitna, ravno tako naveda, da nosijo moški srajco preko hlač. Belokranjski suknjeni obleki, tako moški kakor ženski, pa se že poznajo kranjski vpliv (naglavna ruta, lajbič). Do francoske vlade (1809) se delali Belokranjci suknjo iz ovčje volne samo doma, poslej pa so volno nosili predelovat na Kočevsko. Dalje poroča Trdina, da je bila v njegovem času v Beli krajini praznična obleka že precej iz kupljenega blaga, zlasti obutev in pokrivala. Omenja, da si Belokranjci obnavljajo po poletni rdeče nogavice, vsa druga oprava pa je bela kakor sneg.

V pisateljevem rojstnem kraju so se ljudje oblačili v njegovi mladosti (roj. 1830) v domače platno, prazno ob praznikih, v hodnik ob delavnih, najbolj revne pa je garal tulovec. V boljših kmečkih hišah so imeli vsi razen otrok po eno pavolna. To srajco, ženske pa pavolna ošpetelj in pečo. Praznična noša je bila v Mengšu takale: dolge

in suknene hlače so nosili samo nekateri rokodelci, vsi drugi mladeniči pa kratke hrtaše. Čevlji so bili visoki, mehke gošenice so segale čez kolena. Na oprsniku (lajbhu) so se svetili debeli in redki ali pa gosti in drobni gumbi, Janke (pruštofe) so nosili suknene, črne ali vijne, ovrtniki ni bil zavihan. Okoli vratu je bil lep svilen robec žive barve, ki je gledal gumbo na drugem ali tretjem gumbu izza oprsnika. Prav tako podrobno kot moško praznično nošo, je opisal Trdina tudi menško žensko nošo.

Na Dolenjskem so ob Trdinovem času kmetice obdržale praznični noš le še pečo, v ostalem pa so posnemale nižje meščanke. Katera količak premore, nosi ob praznikih svetle, navoščene čevlječke, krilo kofetaste barve in zelenkasto surko ali kočmajko. Torbic kmečke dekleta ne nosijo, pač pa se blešči v roki zlati obrehek molitvenih bukvic, katere zakrvice le na pol beli, zobčasti robec in šopek dišečih cvetlic, namenjen ljubemu, če se na poti snideta.

Revsčina podgorskega kmetse je izkazovala tudi v obleki Gruntarji skoraj niso premožnejši kot po ene zakrpane hlače in se sploh niso dosti ločili od beračev. Mnogi so tudi v cerkev hodili v debelih srajcah iz

guzvine (tul) in v dežju so ogrinjali plašče iz bička ali ličja. Uboga podgorska srajca je prešla v pregovor. Če se o kakšnem gospodarju pravi, da je oblekel podgorsko srajco, pomeni to toliko, kot da mu je zapel boben.

Podrobno je popisal Trdina opravo vinskih kupcev, bogatih kmetov, ki so hudovali na Ortoško po vino, in so ga potem doma na dekel prodajali krčmarjem. Te ljudi imenuje Trdina našo narodno kmečko aristokracijo, ki stoji sredi med gospodo in kmetom. Taka je tudi njihova noša, ne čisto kmečka, še manj pa povsem gosposka: dolge suknene hlače malokateri nosi suknjo, vsak pa kloboč s širokim krajcem in pod njim majhno zeleno kečico, malo na uho nagnjeno ali pa tudi veliko kapo z dolgim cofom, ki jo tudi ponoči glave ne denejo. Denar nosijo v molitvenih bukvicah, ali pa majo vsitga v lajbiču.

Prebivci č otko Krka se oblačijo povsem v črno, baje iz žalosti za zadnjim Frankopanom. T piemti so jim bili šobr z spodarji. Ko je njihov rod izumrl, so prihajale nad otok razre nesreče, pa so ljudje opus. bela in pisana obleka in jih nadomestili s črnimi.

Danica Županič

Novi predpisi o prometu z živino

Analiza dosedanjega odkupa in prometa z živino kaže vrsto pomanjkljivosti. Tradicionalni živinski klavni in plemenski sejmi so zato v zadnjih letih precej izgubili na svojem pomenu; število sejmov se je v Sloveniji v zadnjih dveh letih znižalo od 173 na 105. Sejmi so se delno ukinjali ali pa spreminjali v zadržane dogone, posebno v celjskem okraju. V okraju Novo mesto je bilo konec leta 1958 še 30 sejmov.

Z namenom, da se izboljšata promet in oskrba z živino ter pospeši pogodbeno reja živine vseh vrst, je Državni sekretariat za blagovni promet LRS v soglasju z ljudskimi odbori in zadrugami organizacijami izdal nova navodila za blagovni promet z živino.

Odkup klavne živine od zasebnih proizvajalcev za potrebe mesarskih podjetij, industrije in izvoznikov bodo v bodoče imele izključno kmetijske za-

neje mesarskim predelovalnim ali izvoznim podjetjem, do katerih ima pogodbeno obveznost. Nadalje lahko zadruga živino posreduje svojim članom in drugim zainteresiranim oziroma jo obdrži zase. Za boljše poslovanje in pravičen odkup bodo na zadržanih in medzadržanih dogonih vedno delovale ocenjevalne komisije, ki bodo vso prigrančeno živino klasificirale, ceno pa naznačile na živinskem potnem listu. Brez potnega lista ne bo mogla biti prigrančena na dogon nobena žival. Za vzdrževanje dogonskih mest, stojšč, tehtnic itd. bodo zadruge upravičene pobirati stojnino, ki je že v navadi.

Organizacija in ureditev dogonov bodo kmetijske zadruge kmalu začele izvajati. Dogoni prinašajo vrsto prednosti pred dosedanjimi načini odkupa, tako glede proizvodnje, kakor tudi samega blagovnega prometa. Zadruga bodo sedaj laže

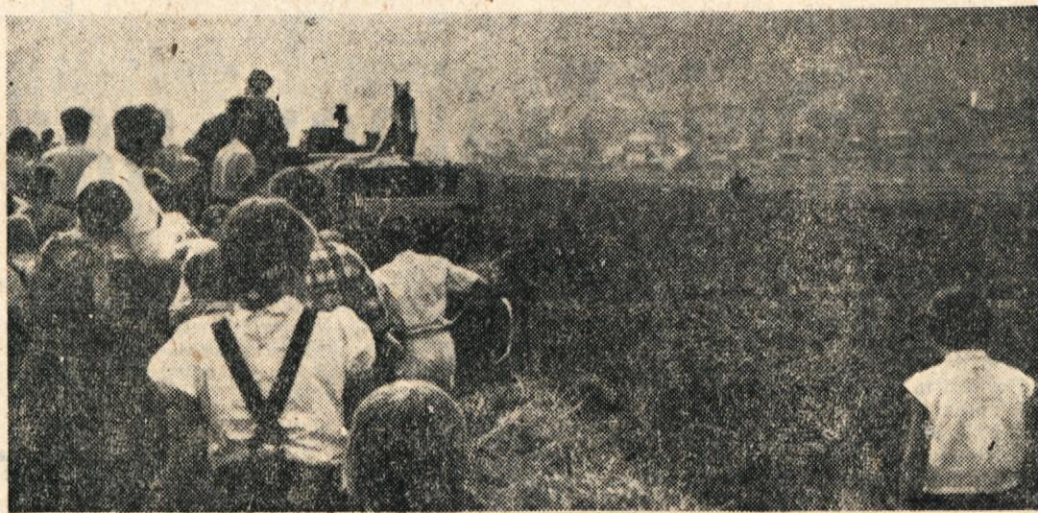
voljenjem kupovati na sejmih nepitano živino s pogojem, da jo pitajo sami ali pa jo dajo v pitanje.

Z uvodbo dogonskih mest se bodo tradicionalni živinski sejmi v vsej Sloveniji ukinili. Izjema sta sejma v Metliki in Vinici. Ta dva sejma za klavno živino bosta do nadaljnjega še ostala zaradi posebnih pogojev na meji med Slovenijo in Hrvaško.

Omenili smo, da bo na zadržanih dogonih promet ponajveč s klavno živino. Ker na teh mestih ne bi bilo možno obenem normalno odkupovati in zamenjati plemenske in plemene živine (govedo, prašiče, konje), bodo po predlogu v vsaki občini tudi plemenski sejmi. Na plemenskih sejmih bodo prodajali svojo živino zasebni proizvajalci, kmetijske zadruge, zadržane ekonomije in kmetijska posestva ter gospodarske organizacije, ki so registrirane za promet s plemensko živino. Navedeni proizvajalci, zadruga, poslovne zveze in po-

sestva bodo na sejmu spet lahko kupovali živino in to za svoje lastne potrebe. Prekupčevanje na sejmih bo prepovedano. Mesarji in klavni podjetja ne bodo imeli pristopa na plemenske sejme, kar je samo po sebi umevno in pravilno. Trenutno je razpored plemenskih sejmov v pripravi in ga občinski ljudski odbori medsebojno vsklajujejo, nato bodo izdali tudi ustrezne odloke o sejemskem redu.

Prav tako je v pripravi razpored zadržanih in medzadržanih dogonov v našem okraju. Ko ga bodo kmetijske zadruga medsebojno vsklajale in objavile, se bo začel odkup klavne živine po omenjenih načelih. Razpored dogonov in sejmov bomo objavili v Dolenjskem listu v eni izmed prihodnjih števil. Ob zaključku pripravnih del, da bodo odslej pristojne tržne inšpekcije strogo nadzorovale izvajanje predpisov in organizacijo prometa z živino, posebno pa upoštevanje dogovorov o cenah živine s strani kmetijskih zadrug. J. M.

Kombajn je požel in omlatil žita tudi v Jurki vasi: pred njim zlato, valujoče polje, za njim vreče omlačene, težke pšenice...

»Take pšenice še nisem imel...«

Med kooperanti kmetijske zadruga na Vidmu

Naš sodelavec je pred kratkim obiskal v spremstvu agromskega tehnika Kmetijske zadruga Videm kooperante njegove zadruga in se z njimi pogovarjal o uspehih, ki so jih dosegli ali upajo, da jih bodo dosegli v letošnjem letu.

Najprej sta se ustavila pri najlepši njivi, kjer je posejana italijanska pšenica. Kmalu se je pridružil ogledu lastnik Janez Cerjak iz Pesjega, ki je z velikim ponosom razkazoval prelepe klase in štel zrna. Samozavestno je zatrjeval, da

takšne pšenice še ni nikoli pridelal. Doslej je bil vedno mnenja, da na tako slabi in pešeni zemlji ne more nič posebnega zrasti. Na tej njivi, veliki 70 arov, je pridelal na hektar povprečno največ do 18 mtc pšenice, medtem ko je letos pričakuje kar dvakrat toliko. S te žavo se otepava sosedov, ki ga neprestano nadlegujejo, da bi jim odstopil seme. Za seme pa se zanima tudi kmetijska zadruga, kar bo vsekakor v korist pridelovalcu, ker jo bo vnočeti lahko nekoliko dražje kot sicer.

»Ker sem letos zadel »loterijo«, se vnaprej ne bom več pomišljal, da bi ne bil med prvimi sodelavci, pa ne le s to njivo, ampak tudi z njivami, ki jih imam doma. Zakaj ne bi sodeloval, saj se mi pošteno povrne, čeprav imam že kar precej let, še doslej nisem imel pri pšenici tolikšnega uspeha.«

Tovariš Cerjak, ki je s ponosom razpravljal o svojem pridelku, je med drugim povedal, da ima tudi 1.30 ha vinograde, ki je že star, pa kljub temu ne manjka niti en trs, tako da pridelava na hektar preko 100 hl vina. Čeprav je gorica bila pred desetletji oddaljena, kakor se sam pohvali, poldrugo uro od doma, se sedaj zamudi že cel dve uri. Toda kljub temu jo pogosto obiskuje in urejuje svoj vzorni vinograd.

Se bolj do izraza je prišla lepa italijanka ob pogledu na sosednjo njivo pšenice, kjer so strokovnjaksko ugotovili, da je izbor pšenice slab, ker so pomešane različne sorte, med njimi pa se najde tudi rž. Čeprav ima ta njiva boljša tla, bo le polovičen pridelok.

Pri susenju krme smo našli tudi na Alojza Pieterskega iz Dolenje vasi, ki kooperira z zadrugo na 1 ha travnika. Pridelok je nad vse pohvalil, žal pa mu je, ker je medtem zbolel in bil v bolnišnici, kar mu je onemogočilo intenzivno gnojenje. Pravi pa, da se mu bo vse to bogato obrestovalo, zlasti pri otavi, kjer se bo umetno gnojilo pošteno poznalo.

Predsednik upravnega odbora Kmetijske zadruga Videm, Fava Bogovič, smo dobili doma. Bil je zelo zaposlen, ker se je pripravljaval na škropljenje vinograde. Tov. Bogovič je star kooperant in gleden kmetovalec. Zdaj je posejal 50 arov pšenice in posadi 70 arov krompirja, vse s sodelovanjem Kmetijske zadruga. Ze z lanskim uspehi je bil zadovoljen, zato bo zastavljeno delo nadaljeval kakor sam pravi.

Neža Bogolin iz Sp. Libne kooperira s krompirjem, hibridno kurozo in travnikom. S temi posevki kooperira tudi Neža Juvančič, ki pravi, da ni še nikoli imela tako lepega krompirja in trave kot letos.

Vsi kooperanti Kmetijske zadruga Videm so s pridelkom zelo zadovoljni in vsak izjavlja, da je sodelovanje zanj koristno, medtem ko nismo našli na člana zadruga, ki pogodbeno sodeluje, pa bi zatrjeval, da se to ne izplača. Pri travništvu predvidevajo, da bo zaradi pogodbenega sodelovanja in strokovne pomoči pridelok večji: za 35 odstotkov, krme pa bodo pridelali približno 60 odstotkov več kot sicer.

M.

Kolektiv mladih zadržnikov v Tribučah

Pred nedavnimi je mladinska organizacija v Tribučah imela občni zbor mladih zadržnikov. V aktiv je pristopilo še 17 kmetijskih fantov in deklet. Na tem obnem zboru so razpravljali o organizaciji kmetijskih predavanj in o strokovni ekskurziji na sosednjo urejeno družbeno posestvo, katero bodo priredili v najkrajšem času. J. S.

Veterinarska postaja tudi v Črnomlju

1. junija je bila ustanovljena Veterinarska postaja v Črnomlju. V njen delokrog spada področje vse Bele krajine, se pravi občini Črnomelj in Metlika. Postaja ima tri veterinarje, od katerih sta dva v Črnomlju, eden pa v Metliki.

Več telet - več mesa!

V občini Črnomelj smo pričeli izvajati zvezno uredbo o prepovedi klanja telet 1. julija. Kmetovalci so se temu kaj kmalu privadili. Sedaj nihče več ne sprašuje, kam s teletom, ki ga kmetovalec ne more sam rešiti. Vsak kmet že dobro ve, da bo kmetijska zadruga tako telet zagotovo odkupila. Poslovna zveza Črnomelj je zagotovila nemoten odkup telet, tako da se je s kmetijskimi zadrugami dogovorila za dogone po zadrugah. Na te dogone pride veterinar in pregleda teleta, če so zdrava in sposobna za rejo. Tista teleta, ki so sposobna za rejo oziroma pitanje, odkupi zadruga in jih odprda Poslovni zvezi, ta pa jih pošlje pitališču v Kočevje. Teleta, ki so defektna ali nesposobna za

rejo, gredo v zakol. Poslovna zveza in zadruga že razmišljajo o tem, da bi tudi pri nas ustanovili pitališča za teleta in jih čimveč doma spitali. Reja telet doma pri kmetovalcih se je znatno povečala, k čemer je nedvomno precej pripomogla obilnejša letina in večja uporaba umetnih gnojil, zlasti v pogodbeni proizvodnji. Upravičeno pričakujemo, da bo v tem letu več telet in več mesa.

Jože Škof

Dopisujte v okrajno glasilo SZDL
»Dolenjski list«!

VSE SILE ZA DVIG KMETIJSTVA
IN MEHANIZACIJO PROIZVODNJE!

Naše čestitke za 22. JULIJ!

Poslovna zveza
Novo mesto

Zmaga »italijanke«

Tovariš Jakob Suhorepec iz Otovca pri Črnomlju je pred dnevi povedal takole:

»...Odkar sejem »italijanko«, moji družini belega kruha nikoli ne manjka, prej pa ga nikoli ni bilo dosti. Tisti, ki so letos sejali domačo pšenico, so potegnili kratko: ne samo da je hudo pogoleda zaradi dežja, porasel jo je tudi plevel; pridelok bo zelo slab, žetev pa težavna...«

Tako kot meni tovariš Suhorepec, znan ljudski odbornik iz Bele krajine, pa prvi tudi prenekateri kmet v Mirenski in obrski dolini, na Krškem polju, ob Sotli, v Suhi krajini, na vseh ravnicah Spodnjega Posavja in drugod po našem okraju. Kdor je pameten in kdor hoče s časom v korak, kdor ne želi sebi, svoji družini in skupnosti slabo, ta se je že odločil: v zadržnem sodelovanju je rešitev, napredek zagotavlja le sodobno kmetijstvo, ki mu pomaga socialistična znanost in industrija!

Da je letos »italijanka« — z drugimi visokorodnimi vrstami vrod — zmaga na vsej fronti, o tem ni nobenega dvoma več! Od predvojnih 9—10 stotov zrna na hektar ali povojnih 11—12 stotov (ob katerih smo bili leta 1945, 1946 in še nekaj let nato včasih kar veseli, da smo toliko pridelali!) smo prišli do letošnjega povprečja približno 18,5 stotov žita! Prelomnica je tu, še vedno pa smo komaj na četrtini poti! Vsi kmetje imajo možnost, da pridelajo toliko, kolikor so letos naša državna posestva, zadruga in kmetje-kooperanti! V tem je rešitev za tržnost naših pridelovalcev! In pot k blaginji!

druga po zadržnih oz. medzadržnih dogonih. Dogoni so mesta, kjer bodo zadruga ob določenih dneh kupovale živino od kmetov — proizvajalcev svojega območja. Možno je tudi, da se več kmetijskih zadrug dogovori za medzadržni dogon, kjer zadruga odkupuje živino na istem kraju, vendar vsaka za svoje poslovno področje. Odkupljena živina postane last zadruga, ki z njo prosto razpolaga. Tako lahko zadruga proda odkupljeno živino neposredno na dogonu ali pa kas-

začela s pogodbeno vzrejo živine po načelih rajonizacije, zlasti v zvezi z uveljavitvijo odredbe o prepovedi klanja telet. Pri tem se bo spoštovala politika veljavnih odkupnih cen, delovanje mešetarjev in spekulantov z živino pa bo močno omejeno. Kar zadeva izvoz živine, pripominjamo, da smejo izvozniki kupovati spitalno živino le od zadrug, kmetijskih gospodarstev ali poslovnih zvez in to na osnovi sklenjenih pogodb. Izjemoma bodo izvozniki smeli s posebnim do-

Dve kmetijski iz Sevnice

Kmetijskemu gospodarstvu je slana napravnica precej škoda, predvsem v nasadu pritičnih jablan. Letos bo rodilo sadje na 18,5 ha. Tu so pričakovali pridelok 25 ton na ha, po slani pa ga pričakuje le 10 do 12 ton. Vse sadje bo šlo za izvoz. Lansko jesen so zasadili 14 ha srednje debelih jablan, skupno pa imajo zasajenih že 35 hektarov. Iz svoje drevesnice so prodali letos 60.000 sadik jablan, hrušk, breskev, sliv, češpelj, češenj in višenj. Na 10,54 ha, kolikor jih imajo zasajenih s hmeljem, pričakujejo že letos, čeprav je nasad star šele dve leti, lep pridelok. Posvetilo ima delavcev dovolj, strokovnjakov malo, stanovanj pa nič. Prihodnje leto nameravajo začeti z gradnjo stanovanj.

V KZ Sevnica so se potožili nad slabo kaljivostjo koruze viskonzike. Pravijo, da jo bodo pridelali le 40 mtc na ha namesto predvidenih 52 mtc. Ta kuruza je namreč vzkliła

V Mestnem logu: do 3500 kg žita!

Kmetijsko posestvo Mestni log v Metliki je imelo zasedeno italijansko pšenico na dveh parcelah, ki sta merili skupaj 16 ha. Na ha so pridelali od 3.000 do 3.500 kg pšenice — največji donos je dala pšenica sanpastorka, posejana pa so imeli še sorte sanmarino in salto.

na hektar 10.000 rastlin manj, kot je bilo predvideno. Tudi hmelja bo manj, ker ga je toča dvakrat potolkla. Za pitanje telet jim primanjkuje mleka, pravijo pa, da bo vse dobro, če bodo dobili mleko v prahu.

„Klasje pa tako...“

Obisk pri zadržnikih-kooperantih v KZ Sela-Šumberk

Z upraviteljem kmetijske zadruga Sela-Šumberk sva obiskala tri zadržnike, ki so lani sklenili z zadrugo pogodbo o zadržnem sodelovanju za setev italijanske pšenice »avtonomije«.

Najprvo sva se namenila na Vrtače k zadržniku Jožetu Perku. Le-ta naju je srečal na poti, ko je bil namenjen v Žužembek. Z veseljem se je vrnil domov. Na njivo vprašanje, kakšen pridelok mu je dala »avtonomija«, ki jo je lansko jesen posejal na 20 arov, nama je odgovoril: »Prav zadovoljejn sem. Nato je nadaljeval: »Če bi sejal seme domače pšenice, bi prav gotovo od teh 20 arov ne imel toliko polnih oknov v kozolcu. Če pa pogledam klase, pa vama povem, da takih klasov še nisem imel.«

To sva mu rada verjela, saj sva našla v klasu povprečno 36 lepih polnih zrn. »Povprečni donos 3600 kg po hektaru! Perko je menil, da je donos še večji. »Pa saj to je za letos v Suhi krajini že rekorden pridelok!« sem dejal. Zaupal sem jima, da bo po oceni občinske statistične komisije najboljši pridelok pri domači pšenici 1500 kg po hektaru. Torej je Perko pridelal na dvajsetih arih s semenom »avtonomije« toliko, kot bi pridelal z domačim semenom na 48 arih. Na 20 arih je namresto 300 kg pridelka zrastle 720 kg pridelka, ali v vrednosti — 20 arov je

dalo 25.200 dinarjev brutodohodka, namesto 10.500 din. »Zadržno sodelovanje je že dobra stvar, če se pravilno izvaja,« sva si dejala. Tega mnenja je bil tudi Perko, saj nama je ob odhodu povedal, da bo še sodeloval z zadrugo.

Naš naslednji obisk je veljal mlademu kmetovalcu Antonu Koželju v vasi Replje. Našla sva ga na njivi, ko je žanjicamrazil žetjo. Ko je prišel domov je tudi nama ponudil kapljico z Zalisca. Koželj je tudi sodeloval z zadrugo pri pridelovanju italijanske »avtonomije« in sicer s 27 ari. Na eni njivi je bil zamudil z zadnjim dognojevanjem in ga ni mogel dokončati. »Saj bi bil rad tudi to izvršil,« se je opravičeval, »pa sem to leto sam za delo, ker imam ženo v bolnici.« To sva mu rada verjela, ker sva na njegovem posestvu videla, da je dober gospodar. Ko sva pogledala pridelke, sva takoj ugotovila, v katerih oknih so zloženi snopi z njive, kjer ni opravič zad-

Tudi s koso lahko žanjemo žito, čeprav na Dolenjskem tak način ni posebno udomačen

Okrajna zadržna zveza Novo mesto

čestita za dan vstaje —

22. JULIJ

vsem zadržnikom in zadržnim organizacijam!

NOVA PESEM NA NAŠIH NJIVAH

(Nadaljevanje s 1. strani)

— Nimamo ga. Ja, za nas velja vedno samo »daj«, nikoli pa »dam«.

— Uh, ta pšenica je grešna, — je v šali pripomnila lastnica njive, ko je našla v pšenici inekaj leskavih vej — ležišče dveh nezaključenec...

— Delavcev vedno bolj primanjkuje na kmetih, zato pride kombajn ravno prav.

Vera mi je pred slovesom povedala:

— Na Ravnih njivah še ni bilo nikoli takega pridelka. Kaj bi rekla moj oče in ded, če bi se vrnila na svet? Saj ne bi verjela, da je mogoče tako veliki pridelok na hektar (pričakuje namreč okoli 3.500 kg na ha). Ona dva sta bila med najnaprednejši kmeti v Beli krajini, saj je bil njen oče kar 18 let župan, a sta pridelala na hektar največ 30 mernikov (750 kg).

Poslovila sva se. Kombajn je dalje pel svojo pesem.

»KAR KOMBajn SI NAJEMI!«

Pri Janku Bračiku so s selektorjem čistili pšenico, ko sem prišel. Povedal je:

— V Metliki je bila prva žetev s kombajnom lani in to na moji njivi. Pol Metlike je takrat gledalo. Za letošnjo žetev nam primanjkuje kombajnov, saj je zadruga nabrala naročil za preko 100 ha, ki naj bi jih poželi s strojem, in to so samo naročila

privatnikov. Zadruga bi morala imeti svoj kombajn. Dobro bi bilo, da bi nam posodila stroje za žetev tista posestva, pri katerih dozori žito kasneje (kočevska in celjska), potem pa bi jim mi posodili naše. Tako bi si drug drugemu pomagali toliko časa, dokler ne bi naše tovarne izdelale dovolj strojev. Opažamo tudi, da čutijo nekatere strojniki premalo odgovornosti do zaupanih jim strojev.

— Kdaj ste začeli sejati italijanko?

— Jaz že leta 1940. Takrat sem dobil 18 kg pšenice salto od takratnega sreskega referenta Broša. Pridelka v začetku nisem nikoli tehtal, vendar vem, da mi je vrgla še enkrat več kot stara sorta, čeprav nisem ne posebno gnojil ne škropil. Vendar se gnojenje in škropljenje izplača. Zdaj sejem še to, staro seme, opažam pa, da postajajo bilke vedno večje, pa tudi trdost slame je malo popustila. Vendar moja pšenica tudi letos ni pogoleda.

— Kakšne vrste pšenice ste sejali letos?

— Salto in sanpastorka. Prve sem posejal na 1,2 ha, druge pa na 0,40 ha. Proti mojemu pričakovanju je dala sanpastorka večji donos, 4500 kg na hektar, s saltom pa nisem zadovoljen tako kot prejšnja leta, ker mi je dal le 3.300 kg na ha. Sejal sem jo na dobri zemlji, kajti italijanke zahtevajo dobro kultivirano zemljišče. Prihodnje leto bom sejal vsake vrste, ki sem ju sejal letos, po polovici.

In o agronomski službi:

— Agronomska služba bi morala biti urejena tako kot zdravstvena. Agronom-zdravniku bi prinesel kmet v pregled zemljo in on bi mu predpisal recept, koliko jo mora gnojiti, kakšno gnojilo naj uporablja, kajšno seme naj seje na tej zemlji in tako dalje. Po mojem vplivu dobro kmetijstvo tudi na zdrave ljudi, se pravi, da je človek toliko bolj zdrav, kolikor več poje zdrave, dobre pravilno dozorele hrane. Kmet ima opravka z živimi stvarmi. Vse je živo, rastline, zemlja, vse, vendar raste ponekod bolj, drugod slabše, kakor zna pač kmet delati z zemljo, z rastlinami. Vsak kmet bi moral imeti osnovne pojme o naprednem kmetijstvu, se pravi, da bi moral imeti vsaj nekaj kmetijskih tečajev, če že ne kmetijsko šolo.

— Bo letos dovolj kruha?

— Kruha bo že, a jaz s pridelkom salto letos nisem zadovoljen, ker sem imel prejšnja leta večje donose. Letošnji slabši letini je krivo deževje in ponekod tudi malenkostna pozeba. Nisem pa pričakoval tako velik pridelok sanpastorka.

— Kaj pravite o mehanizaciji v kmetijstvu?

— Mehanizacija zelo pomaga našim kmetom pri raznih poljskih delih. Ker je na vasi vedno manj ljudi, je vedno bolj potrebna. Kmetom opravi najtežja dela. Zgodilo se je že, da je hči rekla očetu — kmetu: »Kaj me boš mučil z žetvijo, jaz ne bom žela.

kar kombajn si najemi, jaz bi se šla rada kopat.«

Pokazal mi je še velik kup pšeme, ki jih je dobil od kmetov in zadrug iz skoro vse Jugoslavije. Vsi so slišali za njegovo italijanko in do lanskega leta jo je dobivala iz njegove skrinje vsa Bela krajina, pa tudi kmetovalci in zadruga iz Banata, Srbije, Bosne, Brekmurja in drugod. V nekem pismu iz Bosne je pisalo: Tu pored Drine in Save mnogo patimo od hrdje in poleganja pšenice, kao vi pored rijeke Kupe. Citajuci Gos. list od 26. 6. 1957 vidio sem, da je vaša pšenica otporna protiv hrdje i da ne polega. Molim vas, da mi pošaljete... in tako dalje.

SLOVO OD METLIKE

Spet sem na metliški postaji. Vse naokoli odmeva pesem strojev. Belokranjci jih z navdušenjem gledajo, poslušajo. Žele si jih še več. Mladina, ki dela v glavnem v tovarnah, ima sedaj več časa za druge stvari, za učenje, zabavo, ljubezen. Kar precej parčkov je videti, ki se zaljubljeno pogovarjajo in ki bi morali zdaj trdo delati na njivah, če jih ne bi zamenjali stroji. Stroji pojejo. Bela krajina poje. Se meni je veselo pri srcu, ko jo opazujem in zato z vlaka veselo pomaham mlademu dekletu, ki stoji na cesti. Tudi ona mi pomaha in se nasmeje.

Nasvidenje, nova Bela krajina! Nasvidenje, srečna Bela krajina! Jože Prime

Z OBISKA PRI SGP PIONIR IN NA GRADILIŠČU NOVOLESA V STRAŽI

Bitka se nadaljuje

Začuden sem obstal. Gotovo ste že kdaj opazovali zidarja pri delu. Stoji na odru, poleg njega leseno korito z malto, v eni roki drži zajemalko, v drugi žlico in z njo nalaga omet na zid; nekje v bližini ima tudi kladivo za obdelavo opeke.

Pred menoj je 16 zidarjev. Vsak ob svojem zidu so. Od zidarskega orodja uporabljajo le žlice, ki so nekoliko večje kot navadne zidarske. Ta ali cni vzame v roke opeko, jo s pogle-

denj nam primanjkuje predvsem zidarjev. Zato smo organizirali tečaj. Sicer smejo tako priučeni zidarji graditi le zid, toda tudi to nam veliko olajša, saj nam prav polkvalificirani delavci za to delo najbolj primanjkuje.

»V čem je posebnost belgijskega načina zidanja?«

»Posebej narejena zidarska žlica nadomesti vse drugo zidarsko orodje: zajemalko in kladivo za obdelavo opeke. Tudi

— Torej niste zadovoljni?

— Ne, tega pa spet ne morem reči. Delo se v redu razvija, le vreme nam je nekaj časa močno nagajalo. Četrtno betonskega ograjenja smo že naredili. Zdaj dela 120 delavcev, kmalu jih bomo potrebovali več. 29. novembra mora biti tovarna zgrajena.

— Mehanizacije imate tukaj precej, kot je videti.

— Velik vrtljivi stolpní žerjav, enak kot lani pri viaduktu na Ponikvah in množico ostalih običajnih gradbenih strojev. Izkopni za temelje so že gotovi, vsi temelji so zabetonirani. Gradimo nekaj, kar bo sodilo med največje dolenske orjake.

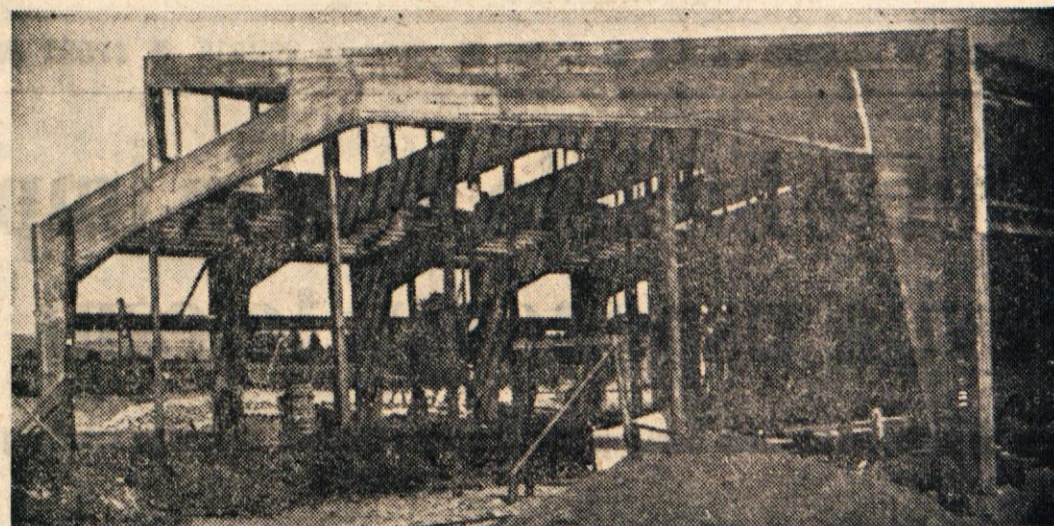
— Vidim novo cesto in novo progo do gradbišča in se ne morem načuditi!

— Posebnost te gradnje je, da delamo po logičnem vrstnem redu. Najprej smo opravili pripravljalna dela: dovozno cesto in železniško progo. Oboje je gradila okrajna uprava za ceste. Tudi kanalizacijo do objekta smo zgradili prej ter transformatorsko postajo z 800 m daljnovo in 400 m nizkonapetostne napeljavne. Sebe ko je bilo vse to pripravljeno, smo 15. aprila pričeli graditi objekt.

8-mesečni specializaciji, prihodnji mesec jih odide še 6. Ti ljudje bodo v novi tovarni vodje oddelkov in vodje izmen. Septembra bodo odšli na specializacijo še mojstri strojev za novo tovarno.

Obrat vezanih plošč, ki ga gradimo, bo proizvajal 4800 do 5000 m² tega izdelka na leto ali v denarju 500 milijonov bruto proizvoda. Vsi odpadki bodo ekonomično uporabljeni. Oprema in stroji bodo pričeli prihajati v sredini septembra in vzporedno s tem bomo pričeli z montažo. Največ strojev je kupljenih v Nemčiji in Italiji, portalni žerjav za novo tovarno je izdelala Metalna Maribor, kotel pa Tvrnica parnih kotlova Zagreb.

Vsa tovarna z opremo vred bo stala 385 milijonov dinarjev, kar je zelo malo. Veliko zaslug za to ima inženir Jelovec, ki je zelo poceni kupil stroje v inozemstvu. Obrat bo zaposlil novih 150 delavcev. Na leto bo porabil 11 tisoč m³ bukovine. To količino bomo dobili iz gozdov na kočevskem, ribniškem in gorjanskem področju. 29. novembra bo tovarna pričela delati.

Betonski skelet nove NOVOLESOVE tovarne v Straži

Zidar v 6 tednih — KJE? — Pri SGP »Pionir« Novo mesto

dom premeri, zamahne z robom zidarske žlice po njej in že pa de kos opeke na tla, drugi pa mu ostane v roki. V zraku se izgublja žvenket jekla.

Gradbeni delovodja Ernest Tonkovič, ki vodi tečaj, mi je pomagal iz zadrege. Pristopil je in povedal:

»To je belgijski način zidanja; 16 tečajnikov, ki jih vidite pred seboj, učimo tega načina. Prej so bili nekvalificirani delavci, v 6 tednih bodo iz njih na tečaju postali polkvalificirani zidarji. Zaradi sezonskega značaja gra-

svinčnica ni takšna kot naša. Vrvica drsi po lesenem vložku in zidar brez presoje »od oka« takoj ugotovi, če je zid raven ali ne. Belgijski način zidanja uporabljamo pri gradnji neometanih pročelij, ker je zid bolj obdelan. Zato je način zicer počasnejši, vendar pa se nosilnost zidu poveča za 50%. Delamo 12, 25 in 40 centimetrov zidove, vse opece in priključke, stebre in dimnike, vse v križni zidavi. V šestih tednih novega zidarja priučimo in ga že lahko uporabimo na gradbišču.

Kombinat v 7 mesecih — KDO GRADI? — SGP »Pionir«

Sonce močno pripeka. Pri žagi Novolesa v Straži, kjer se stari gatrí nenehoma zajedajo v les, se od stare ceste odloči nova. Gradbišča novega kombinata ni treba iskati, najboljši kašipot je velik žerjav, ki ponosno kipi pod nebo. Nova cesta je široka, lepa in gladka, čez trenutek, dva smo že na gradbišču. Prvi vtis: vzoren red, nikjer nič razmetanega, vse lepo zloženo, vsa stvar na svojem mestu. Človek skoro ne more verjeti, da je na gradbišču.

Ing. Miloš Turk, vodja gradbišča, se pogovarja s Francom Črnivcem, industrijskim lesnim tehnikom, ki bo vodil montažo nove tovarne. Pozdrav je bil svojstven.

— Tovariš inženir zdravol! Lani na avtomobilski cesti, le to tu!

— Zdravo, tovariš novinar! Prav imate, lani na avtomobilski cesti, letos tu, saj sem postal pravi referent »za gužvo«. Tam kjer je najhujše, sem prav gotovo tudi jaz!

Tako zidajo tečajniki, bodoči zidarji SGP PIONIR Novo mesto. Zidajo in podirajo, tako samo na tečaju. Ko bodo začeli na pravem gradilišču, bo njihov zid prav tako trden kot vse ostalo...

— Vaše mišljenje o načrtih?

— Lokacija je zelo dobro izbrana, saj daje možnost za razširitev obrata proti jugu in vzhodu. Konstrukcija je prav lepa in lahka ter potrebuje zelo malo gradbenega materiala. Izvedena je po zamisli glavnega projektanta Slovenija projekta inženirja Didka. Pohvaliti moram direktorja Novolesa Jožeta Kneza, ki se zelo zanima za potek gradnje in prihaja skoro vsak dan na gradbišče. Tudi on je zelo varčen in vedno skrbi za to, da bi bila gradnja čim bolj poceni. Je eden izmed redkih direktorjev, za katere se prčne tovarna že na gradbišču.

s 6-mesečnim poskusnim obratovanjem.

Bitka se nadaljuje. Odmeve strelav, kilce na jurš in detonacije bomb je zamenjala pesem dela, ki je polna enakega poleta kot ga je bil boj pred 15 leti. Pogosto zahteva ta bitka hujših naporov od one prejšnje, ki smo jo zmagovalno zaključili. Toda tudi danes se nizejo zmaga k zmagi in ena izmed takšnih lepih in pomembnih zmag bo v 7 mesecih dograjen kombinat v Straži.

MILOŠ JAKOPEC

NOTRANJEPOLITICNI TEDENSKI PREGLED

V zadnjem pregledu smo omenili načrt zakona o finanširanju stanovanjskih gradenj. Vest, da se bodo stanovanja podražila, je marsikoga, ki površno prebira vesti, pa tudi naš tedenski pregled verjetno razburila, češ, kaj bo z življenjsko ravni. Ali se bo znižala? Vsem tem bi radi ponovno povedali, da bomo iz že opisanih razlogov v doseganju stanovanjsko najemnine vključili amortizacijo in vzdrževanje stanovanjskih hiš, zato da le-te ne bodo propadale in da bomo lahko hitreje gradili nova stanovanja. Mimo teh dveh razlogov pa naj bi nove cene vplivale tudi na pravilno potrošnjo stanovanj, in na pocenitev gradnje. Danes bi radi ponovili še to, da bo povečana najemнина v povprečju nadoknadena s povečanimi osebnimi dohodki, še več, v povprečju naj bi bilo to povečanje celo nekaj večje kot pa bo znašala podražitev stanovanj.

Ali bo to potemtakem vplivalo na življenjsko raven? Po našem mnenju ne, kajti ne le nadomestilo, ki ga bo dobil vsak posameznik, ko se bodo stanovanjske najemnine povečale, tudi ves ostali gospodarski razvoj govori v prid povečevanja življenjske ravni nasploh, saj se proizvodnja, pa najsi bo industrijska ali kmetijska, naglo povečuje in s tem v zvezi tudi

Pred načrtom!

narodni dohodek. Prav povečanje narodnega dohodka pa omogoča in opravičuje tudi skladno povečevanje osebnih dohodkov. V letošnjem letu so se osebni dohodki v prvih mesecih, če prištetimo tudi izplačana sredstva iz skladov skupne trošnje, povečali skoraj za 20 odst. in zato računamo, da se bo v letošnjem letu povečala tudi osebna potrošnja za novih 10 odstotkov v primerjavi s preteklim letom. Do konca leta 1959 se bo potemtakem osebna potrošnja povečala v primerjavi z letom 1956 kar za 32 odst. Nevarni Tomaži bodo ob takih odstotkih zmanjševali z glavo, češ, papir prenese vse. Toda račun so zelo enostavni in jasni. V bankah je prav lahko zbrati podatke, koliko v posamezni občini izplačajo vsak mesec za osebne dohodke in prav tam imajo tudi take podatke za leto 1956. Kdor ne verjame, naj gre po take podatke in jih primerja med seboj ter pri tem upošteva, povsem razumljivo, tudi povečanje cen v teh letih. V odstotkih, ki smo jih navajali, je namreč povečanje cen od leta 1956 naprej že upoštevano. Sicer pa so po našem mnenju še drugi podatki, ki govorijo o tem, da se standard povečuje in da imamo vse možnosti, da izboljšamo življenje še veliko bolj, kot smo predvidevali s perspektivnim gospodarskim načrtom šele za leto 1961.

Nedavno tega so gospodarski strokovnjaki proučili gibanje gospodarskega v letošnjem letu, prav tako pa so tudi upoštevali gospodarske uspehe v 1957. in 1958. letu. Zbrano gradivo so potem primerjali s petletnim gospodarskim načrtom 1957—1961 ter ugotovili, da bomo dober del zastavljenih nalog izpolnili že leto pred predvidenim rokom. Z drugo besedo, delavci, kmetje pa tudi delovna inteligenca se je nalog, ki jih je zastavil gospodarski načrt, lotila tako, resno in odločno, da bomo petletni načrt bržčas izpolnili že v štirih letih.

Kot že rečeno, je moč razbrati gospodarske uspehe ali neuspehe iz podatkov, ki govorijo o gibanju narodnega dohodka. To je tista vsota, tista vrednost proizvoda, ki jo ustvarimo v vsakem letu povsem na novo in ki jo uporabljamo potem za osebno potrošnjo in za nadaljnji razvoj gospodarstva ipd. Razumljivo, čim večja je ta vsota na vsakega posameznika, toliko višja je lahko tudi življenjska raven in toliko hitrejši je gospodarski napredek.

Narodni dohodek se je povečal v prvih dveh letih perspektivnega načrta za okoli 23 odst. V letošnjem letu pa se industrijska proizvodnja povečuje tako naglo, da skupaj s kmetijsko proizvodnjo, kjer bomo dosegli rekordno letno, pričakujemo celo 14 odstotno povečanje v primerjavi s preteklim letom. Tako se bo narodni dohodek v prvih treh letih petletke povečal vsakež za 12 odst. namesto za predvidenih 9 odst. Povečanje je torej za 32 odst. večje od predvidenega in izpolnitev perspektivnega načrta bomo dosegli že pred letom 1961. Če bi narodni dohodek porastel tudi prihodnje leto vsaj za 10 odst., potem bo le-ta v letu 1960 za 50 odst. večji, kot je bil leta 1956. Tako bi bil izpolnjen petletni načrt povečanja narodnega dohodka že v štirih letih.

To je nedvomno velikanski uspeh, saj prav tako naglo povečevanje narodnega dohodka omogoča tudi hitrejši razvoj gospodarstva sploh in hitrejši povečevanje življenjske ravni. Prav zaradi takega uspeha se lahko lotevamo stvari, kot je urejanje cen za stanovanja. Pri tem namreč življenjska raven ne bo prav nič trpela, prednosti pravilnega vrednotenja stanovanja pa bodo ogromne. Nekatere smo zadnjič že omenili.

Tale orjak nam je kazal pot, ko smo obiskali gradilišče NOVOLESA v Straži. Poslušno uboga strojnika in z lahkoto dviga težka bremena, kot da bi prestavljal igrčke...

— Kako napreduje gradnja?

— Razdelili smo jo na več stopenj. Prva stopnja je že v teku, to je gradnja glavne proizvodne hale s skladiščem in gardero-bami. Nato pride na vrsto kotlarna. Izkop zanjo smo danes pričeli. Potem so na vrsti parilnice, ki jih bomo zgradili v jame za segrevanje hladovine in končno hladilni bazeni za konserviranje hladovine. Rok dograditve je zelo kratek, saj smo podobne objekte doslej vedno gradili vsaj dve leti. Tega bomo v 7 mesecih, 29. novembra bo novi obrat lesnega kombinata v Straži začel s polkusno proizvodnjo.

In še kratek razgovor s tovarišem Črnivcem, ki bo vodil montažo strojev v novem kombinatu.

— Predno pričnemo graditi nov industrijski obrat, moramo pomisliti, kdo bo proizvodnjo v njem vodil. Pravčasno moramo poskrbeti za kadre. Na to pri nas radi pozabljamo. V tem primeru se ta napaka ni ponovila. Novoles je pokazal veliko razumevanja za to vprašanje in pravočasno poskrbel za specializacijo ljudi. 7 delavcev je že na

Vesti iz Sevnice

Za motorizacijo navdušeni Sevnčaní so se v soboto, 11. julija spet zbrali prid izpitno komisijo. Kar 29 se jih je prijavilo za šoferske izpite. Na splošno so pokazali kar solidno znanje, nekaterim pa žal tprkrat »sreča« ni bila naklonjena in bodo svoje znanje ponovno pokazali čez dva meseca. AKM Sevnica je v zadnjih nekaj letih dala že lepo število šoferjev-amaterjev.

Kopaljšče v Sevnici je nabito polno mladine in odraslih. Zadnjih nekaj dni lepega vremena je priključilo na dan tudi take, ki se sicer še poleti radi tiščijo peči. Pa saj ni čudno — bazen je lepo in okusno urejen, pločnik okoli njega pa je priljubljeno tekališče za mladino.

Nič bolj ne zaostaja glede kopalcev Mirna. Ta je letos že drugo leto zaradi urejenih čistilnih bazenov pri krmeljskem rudniku čista in privlačna številne kopalce, ki se raje namakajo v tekoči vodi. Je pa še malce mrzla, toda to nič ne moti.

Pretekli teden je bil v Ljubljani potrjen z nekaj pripombami elaborat — predprojekt za rekonstrukcijo tovarne tanina v Sevnici. Program je bil osvojen kot investicijski program in bo podjetje v jeseni že nastopilo kot interesent za devize in domača dinarska sredstva. Program predvideva zgraditev nove tovarne za predelavo izluženega taninskega lesa v lesonitne plošče. Teh bi na leto izdelali 15.000 ton. Investicije bodo znašale od 1,3 do 1,5 milijard dinarjev. V podjetju se resno pripravljajo na ta obširen posel, saj naj bi ta tovarna v dveh in pol letih že delala s polno kapaciteto.

Se pet sevnških kolektivov ni predložilo tarifnih pravilnikov. Tem je bil ob rednem pre-

gledu podalšan rok za en mesec, vendar tarifnega pravilnika do danes še nobeno podjetje ni predložilo.

Sindikalna podružnica Kopitarne Sevnica pomaga svojim članom pri rednem letnem dopustu. To pomoč pa so letos razširili tudi na člane družine

— tako na primer dobi otrok zaposlenega, ki gre v zdravstveno kolonijo, 1500 din podpore. To je izredno lepo dejanje sindikata, ki tako omogoča otrokom delavcev, da pridejo lahko poceni do lepih počitnic. Počitnice in taborjenja organizirajo letos DPM, taborniki in še zdravstvena kolonija jih bo vzela lepo število.

S SODELOVANJEM KMETA IN ZADRUGE BO NAŠE KMETIJSTVO DOSEGLO TISTO RAVEN KOT SI JO ŽELIMO!

Kmetijska zadruga

Metika

Čestitamo vsem borcem in aktivistom NOB za 22. JULIJ — DAN VSTAJE slovenskega ljudstva!

Občinski ljudski odbor

Občinski komite ZKS
Občinski odbor Zveze borcev
Občinski odbor SZDL
Občinski sindikalni svet
Trgovsko podjetje »VINO«
Trgovsko podjetje »LJUDSKA POTROŠNJA«
Avtotransportno podjetje »PREVOZ«
Podjetje »GRADBENIK«
BOLNIŠNICA Brežice
Trgovsko podjetje na veliko in malo »KRKA«
TOVARNA POHIŠTVA
AGROSERVIS BREŽICE
Kmetijska proizvodna poslovna zveza Brežice
GOZDNO GOSPODARSTVO Brežice
OPEKARNA Brežice

TER VSE USTANOVE, OSTALA PODJETJA, KMETIJSKE ZADRUGE KOLEKTIVI IN OBČINE BREŽICE

SLAVA SPOMINU VSEH PADLIH BORCEV IN AKTIVISTOV NOB!

BREŽICE

Zobna ambulanta Črnatelj

V bodoče bo zobna ambulanta v Črnatelj zavod s samostojnim finanširanjem. O tem je bil sprejet sklep na zadnji seji ObLO in je bil imenovan upravni odbor zavoda.

M S

Pametna združitev v Črnomlju

V Črnomlju imamo tri podjetja lesne stroke: Zora, Mizar in Mizarska zadruga. Po daljšem razpravljanju sveta za industrijo in obrt ter občinskega ljudskega odbora je Ob-

LO sprejel sklep, da se vsa tri podjetja združijo v eno podjetje. Ta podjetje se lahko med seboj dopolnjujejo le, če se združijo in kot obrati v enem podjetju prevzamejo

določeno funkcijo v proizvodnji. Tako se bodo upravni in proizvodni stroški znatno znižali, podjetje pa bo lahko dalo na trg večje količine cenejših proizvodov.

Tako kot se bodo združila podjetja lesne stroke, se bodo združila tudi podjetja kovinske stroke: Splošno kleparstvo in Mesni vodovod se bosta pridružila Kovinarju. J. S.

Nevihta, da ne pomnijo take ...

Suho krajino je v torek, 7. julija, prizadel hud naliv z vetrom in s točo. V dveh presledkih je v 30 minutah padlo več kot 16 litrov dežja na kvadratni meter. Drug naliv je spremenil močan vihar in ponekod tudi toča. V vaseh Ajdovec, Srednji Lipovec, Mali Lipovec, Vinokov vrh, na Jamli, Podgozdu in na Laščah je veter razkričal več streh, podri nekaj kozolcev in dreves. Skoraj vse ozimno žito, ki je še na polju, je poleglo, zaradi česar bo žetev otežkočena. Toča je naredila le manjšo škodo v vinogradih.

Posredovalnica za delo v Črnomlju

Na zadnji seji ObLO Črnatelj je bil sprejet sklep, da se ustanovi Posredovalnica za delo pri ObLO Črnatelj. Posredovalnica ima upravni odbor, ki bo reševal probleme o odvetni delovni sili in usmerjal razpoložljivo delovno silo na delovna mesta.

SPORT IN TELESNA VZGOJA • SPORT IN TELESNA VZGOJA • SPORT IN TELESNA VZGOJA

»Zlet je bil zelo lep in impresivna revija uspehov v telesni kulturi«

Je po zadnjem zletnem nastopu izjavil podpredsednik zveznega izvršnega sveta tov. Rodoljub Colakovič

Potem je nadaljeval: »Zlet je pokazal, da napor, ki so jih pri pripravi v daljšem obdobju vlagala društva Partizan, niso bili zaman.« Tudi podpredsednik ZIS tovariš Aleksander Rankovič je po zelo uspešnem pionirskem nastopu dal podobno izjavo: »Menim, da imamo mnogo razlogov, da smo navdušeni nad prikazanimi nastopi. Posebno najmlajši so me navdušili. Pionirji so pokazali veliko znanja in izvajanje programa in vaj, zato sem prepričan, da bo ta zlet velik doprinos k nadaljnji krepitvi partizanske organizacije. Zlet bi, da bi se Partizan še hitreje razvijal, da bi postal še bolj množična organizacija, ker je koristen tako za fizični razvoj pionirjev kot mladine in odraslih.« Podobne izjave so po zletnih nastopih dali tudi tovariši Edvard Kardač, Slavko Komar, Petar Stambolič, Lidija Senturc, dr. Pavle Gregorič in ostali, ki so redno in z velikim zanimanjem obiskovali zletne prireditve. Takšno je bilo mnenje o zletu naših vodilnih državnih funkcionarjev, istega mnenja pa je bil prav gotovo vsakdo, ki si je ogledal vsaj dve ali tri izmed osmih glavnih in velikih številca manjših zletnih prireditev. Zvezni zlet Partizana je bil resnično velika manifestacija uspehov naše telesne kulture in bo številnim udeležencem in gledalcem prav gotovo ostal v spominu kot lep doživetje.

Vedno na nogah

Udeleženci letošnjega zleta v času svojega bivanja v Beogradu niso utegnili, da bi si natančneje ogledali naše glavno mesto. Ni bilo časa za zabavo, izlete in celo za počitek. Če ne bi bilo nastopov, so pa bile na programu vaje, zadnje priprave, različna vajilja tekmovalna itd. Le redke so bile skupne udeležencev, ki so uspele najti prostoro dopoldne, da so se odpravili na Avalo ali kam drugam. Tudi za spanje je bila zmanjšan prostor. Večernje akademije na tiskarstvenem stadionu so se včasih zvečerle tudi do polnoči ali celo do ene, in ker je bilo treba potem še pešati do oddaljenega bivališča, v šole in internate, se je spanje pričelo šele ob dveh zjutraj. In če pomeni, da je bila budnica že ob 5. uri in da so se ob 6. uri že pričela tekmovalna vaj pripravila za nastope, potem bi vsakomur jasno, da udeleženci v Beogradu niso mogli na zlet ali letovanje. Čas za počitek so bile le dve popoldanske ure in nočne, če se tekmovalci in nastopi na Tasmajdanu niso niso interesirali. Te nastope pa je izpolnila celotna mladina, ki je bila zelo zanimiva. Tako smo prvi večer pod reflektorji najprej gledali nastop naših najboljših otroških telovadcev in telovadke na čelu z državno prvačkama Mircom Cerarjem in Ereno Kodin in nato zelo zanimivi kosarski tekmi, finalna dvoboja moških in ženskih ekip. Najprej sta se pomerili dve naši najboljši ženske ekipi — Črvena zvezda in Radnički, nato pa še moški ekipi bivšega zletnega zlatnega prvačka — ljubljanske Olimpije in Beograda. Posebno moška tekma, ki se je končala eno uro po polnoči,

Kvalitetni športni nastopi

Organizatorji zleta so pripravili udeležencem vrsto privlačnih nastopov in tekmovalij. Med ostale vedno in kvalitetne prireditve lahko uvrstimo državno atletsko prvenstvo za posameznike, ki so ga priredili na novem stadionu na Karaburni, dalje kvalitetno telovadno akademijo, na kateri so prikazali najboljše jugoslovanske akademске sestave, turnir v odbojki, na katerem je pri moških nastopila tudi državna prvaka »Jugoslavija«, pri ženskah pa reprezentanca Beograda in mariborski Zvezdniki. Posebno finalna ženska odbojkaška tekma je bila zelo tepla in zanimiva. Tu smo lahko videli odbojko, ki se je razlikovala od pravih igre moških ekip le po moči udarcev na mreži. Tudi finalna dvoboja rokometne turnirja, na katerem so nastopili najboljši ekipi zvezne lige, sta bila zelo zanimiva.

Tu smo le v glavnem, našli najvažnejše športne prireditve, ki

so pritegnile veliko število udeležencev zlet in Beogradčanov. To pa seveda še ni vse. Udeleženci so si lahko ogledali tudi tekmovalja za državno prvenstvo v vajah na orodju, tekmovalja vrst posameznih partizanskih društev v partizanskem in odhodnem mnogobojju, tekmovalja najboljših plavalcev in vaterpolistov v bazenu Garde na Topčideru itd. Tekmovalij je bilo na pretek, tako da si se včasih s težavo odločil, kaj si boš ogledal. Najboljše smo se pri ogledu tekmovalja na tekmovalje in si ogledali vsaj najzanimivejše nastope. Vsakomur bo potem razumljivo, da so nas zvečer nogo pošteno bolele, kajti včasih smo morali uporabiti tudi stojalo, toliko je bilo gledalcev.

Zlato, srebrne in bronaste medalje

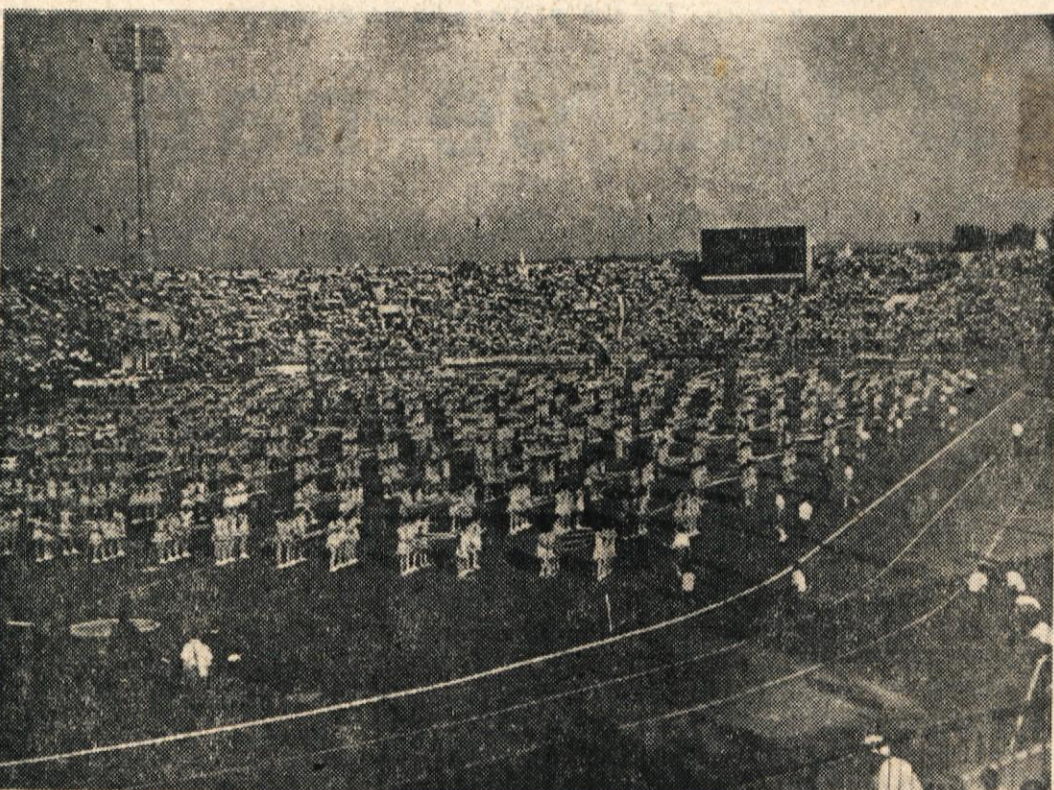
Partizan Jugoslavije je v okviru zlet organiziral tudi številna svoja prvenstva, na katerih so nastopali najboljši pripadniki partizanskih društev v posameznih športnih panogah. Tako so atleti Partizana tekmovali skupno z ostalimi atleti na državnem prvenstvu posameznikov, plavalci in vaterpolisti so plavali v bazenu na Topčideru, odbojkarji, kosarji in rokometarji pa so se pomerili na igriščih Črvene zvezde in Partizana na Kalemegdanu. Od pripadnikov Partizana iz našega okraja so največ uspehov in medalj odnesli plavalci iz Krškega in atleti iz Novega mesta. Mladinska vaterpolo ekipa iz Krškega je preprečila osvojitve prvo mesto in plaketo Zletnega odbora, medtem ko so plavalci iz Krškega skoraj v vseh disciplinah, razen na 400 m prosto (danci), 100 m prosto (mladinci) in 100 m prosto (danci) zasedli najboljša mesta. Po dve zlati medalji sta osvojila Sulc Toni (100 m prosto in metuljčki) in Kaplan Janko (50 m prosto in 50 m hrbtno — mladinci), po eno pa Iskra Rudi (50 m prosto — mladinci) in Humar Franc (100 m prosto — mladinci). Od mladink je Končiča Meta osvojila srebrno medaljo. Grozina Branka pa bronasto medaljo na 100 m prosto.

O uspehih novomeških atletov smo že poročali, zato rezultatov ne bi ponavljali. Omenim naj le nekaj zanimivosti: Maznik je bil odkritje in zelo ugodno presenečenje državne atletske prvenstva. V kvalifikacijah za tek na 200 m je bil popolnoma nepoznan sprinter. Nihče ni niti natanj mislil, da bi se Mazniku od 24 kandidatov uspelo uvrstiti v šestorico najboljših sprinterjev Jugoslavije. V kvalifikacijah za tek na 200 m je bil popolnoma nepoznan sprinter. Nihče ni niti natanj mislil, da bi se Mazniku od 24 kandidatov uspelo uvrstiti v šestorico najboljših sprinterjev Jugoslavije. V kvalifikacijah za tek na 200 m je bil popolnoma nepoznan sprinter. Nihče ni niti natanj mislil, da bi se Mazniku od 24 kandidatov uspelo uvrstiti v šestorico najboljših sprinterjev Jugoslavije.

Tu je bil še boljši. Prišel je tretji v cilju v četrtem novomeškega rekorda — 24,0 in se uvrstil v finale, v šestorico najboljših tekmecev na 200 metrov v FLRJ. To je bil uspeh, ki je nas in vse druge presenetil. Vsi so začeli spraševati, koliko časa trenira in kako so zvedeli, da je Maznik na tej progi začetnik, so se čudili. Milunović, sprinter Olimpije, ki se ni uspel plasirati v finale, čeprav ima letošnji najboljši čas 22,5 je predlagal, da bi v finalu nastopil namesto Maznika. Češ Maznik nima tam kaj iskati, Maznik in prof. Glonar, ki je v Beogradu vodil atletsko reprezentanco Partizana Slovenije, na to seveda nista pristala in tako je Maznik nastopil na glavnem zletnem nastopu. V finalnem teku je odlično startal in čeprav je imel najtežje — 6. progo, se je dobro držal. V finalu so bili konkurenti sicer boljši, toda Maznik se je postavil v novem zelo dobrem rezultatu — 23,5, kar je nov novomeški rekord.

Tudi Zaleti se je postavil v odlični rezultati, ki kažejo njegovega sprinterskega talenta. Najprej je nastopil v predtekmovalju članov, v skupini z Lorkerjem in Petrovičem. Ker ni imel večjega upanja na drugo mesto, ki je še vodilo v polfinale, ni tekel s polno močjo in je dosegel samo rezultat 11,7. Precej boljši je bil v tekmovalju mladincev. Za v polfinalnem teku je dosegel svoj talent, ko je z odličnim rezultatom 11,3 premagal enega najboljših mladincev Slovenije — Golnerja iz celjskega Klavdivarja. V finalnem teku je bil pred Golnerjem in pred vsemi ostalimi, rezultat pa je bil le za desetino sekunde slabši kot v polfinalu. — Osvojil je zasluženo zlato medaljo. — Zaleti se ni »izdelal« sprinter, kar pa je razumljivo, saj ima za seboj komaj eno leto treniranja. Če bo skromen in marljiv, potem bomo v Novem mestu kmalu imeli tekača, ki bo sposoben prečeti 100 metrov v času pod 11 sekund.

O uspehih ostalih atletov smo že poročali. Omenimo naj še, da so bili ti uspehi doseženi v zelo težkih pogojih. Medtem ko so se nastopi v predtekmovalju članov, v skupini z Lorkerjem in Petrovičem, Ker ni imel večjega upanja na drugo mesto, ki je še vodilo v polfinale, ni tekel s polno močjo in je dosegel samo rezultat 11,7. Precej boljši je bil v tekmovalju mladincev. Za v polfinalnem teku je dosegel svoj talent, ko je z odličnim rezultatom 11,3 premagal enega najboljših mladincev Slovenije — Golnerja iz celjskega Klavdivarja. V finalnem teku je bil pred Golnerjem in pred vsemi ostalimi, rezultat pa je bil le za desetino sekunde slabši kot v polfinalu. — Osvojil je zasluženo zlato medaljo. — Zaleti se ni »izdelal« sprinter, kar pa je razumljivo, saj ima za seboj komaj eno leto treniranja. Če bo skromen in marljiv, potem bomo v Novem mestu kmalu imeli tekača, ki bo sposoben prečeti 100 metrov v času pod 11 sekund.

Zletna vaja pionirk s trakom, ki jo je sestavila Novomeščanka Nuša Smerdujeva, je bila po splošnem mnenju najboljša točka pionirskega nastopa. Glasbeno spremljavo je pripravil naš znan pianist Stane Fink iz Novega mesta

ramo reči, da smo tokrat imeli srečo. Edino pionirski nastop je bil zaradi naliva v nedeljo dopoldne preložen na ponedeljek, vsi ostali pa so se odvijali kot je bilo predvideno.

O uspehih ostalih atletov smo že poročali. Omenimo naj še, da so bili ti uspehi doseženi v zelo težkih pogojih. Medtem ko so se nastopi v predtekmovalju članov, v skupini z Lorkerjem in Petrovičem, Ker ni imel večjega upanja na drugo mesto, ki je še vodilo v polfinale, ni tekel s polno močjo in je dosegel samo rezultat 11,7. Precej boljši je bil v tekmovalju mladincev. Za v polfinalnem teku je dosegel svoj talent, ko je z odličnim rezultatom 11,3 premagal enega najboljših mladincev Slovenije — Golnerja iz celjskega Klavdivarja. V finalnem teku je bil pred Golnerjem in pred vsemi ostalimi, rezultat pa je bil le za desetino sekunde slabši kot v polfinalu. — Osvojil je zasluženo zlato medaljo. — Zaleti se ni »izdelal« sprinter, kar pa je razumljivo, saj ima za seboj komaj eno leto treniranja. Če bo skromen in marljiv, potem bomo v Novem mestu kmalu imeli tekača, ki bo sposoben prečeti 100 metrov v času pod 11 sekund.

Glavni zletni nastopi

Visek zveznega zleta so bili glavni zletni nastopi na stadionu JLA. Letos je vreme precej spremenljivo, zato so se prireditelji upravičeno bali za zletne nastope. Mo-

ramo reči, da smo tokrat imeli srečo. Edino pionirski nastop je bil zaradi naliva v nedeljo dopoldne preložen na ponedeljek, vsi ostali pa so se odvijali kot je bilo predvideno.

O uspehih ostalih atletov smo že poročali. Omenimo naj še, da so bili ti uspehi doseženi v zelo težkih pogojih. Medtem ko so se nastopi v predtekmovalju članov, v skupini z Lorkerjem in Petrovičem, Ker ni imel večjega upanja na drugo mesto, ki je še vodilo v polfinale, ni tekel s polno močjo in je dosegel samo rezultat 11,7. Precej boljši je bil v tekmovalju mladincev. Za v polfinalnem teku je dosegel svoj talent, ko je z odličnim rezultatom 11,3 premagal enega najboljših mladincev Slovenije — Golnerja iz celjskega Klavdivarja. V finalnem teku je bil pred Golnerjem in pred vsemi ostalimi, rezultat pa je bil le za desetino sekunde slabši kot v polfinalu. — Osvojil je zasluženo zlato medaljo. — Zaleti se ni »izdelal« sprinter, kar pa je razumljivo, saj ima za seboj komaj eno leto treniranja. Če bo skromen in marljiv, potem bomo v Novem mestu kmalu imeli tekača, ki bo sposoben prečeti 100 metrov v času pod 11 sekund.

nu JLA. Tam so bile vsekakor najuspešnejše sestave: simbolizirale vaje z vesli, s katerimi so nastopili mornarji, in nastop naših letalcev z aluminijastimi palčami, ki so služile kot telovadno orodje in kot drog za zastavo. Pri obeh vajah pa so bile posebno učinkovite zaključne slike. S tem seveda ni rečeno, da ostale sestave niso bile kvalitetne. Skoraj vsi nastopi so bili dobro pripravljeni. O kvaliteti nastopajočih so se že pred nastopi prepričale posebne komisije, ki so ocenjevale posamezne skupine. Tako so na stadionu JLA nastopili le najboljši, ki so dobro obvladali zletne vaje. Prav zato je vsak nastop požel priznanje številnih gledalcev.

In zaključek? Čeprav je bilo v letošnji zvezni zlet Partizana vloženo mnogo truda in tudi denarja, moramo ugotoviti, da vse to ni bilo zaman. Nastopajoči in gledalci se bodo radi spominjali dni, ki so jih preživeli v Beogradu, in nastopov, ki so jih videli ali na katerih so sami nastopili.

ZENA IN DOM • SODOBNO GOSPODINJSTVO • ZENA IN DOM • SODOBNO GOSPODINJSTVO

Kakšne otroške ustanove?

Tovarišica Tomšičeva je na aprilskem zasedanju Zvezne ljudske skupščine, ki je razpravljala o stanovanjskih zakonih, izbrano prikazala obli pomen stanovanjskih skupnosti. Iz njene razprave objavljamo odlomek, v katerem govori o otroških ustanovah.

...V teh letih smo ustanovili nad 200 stanovanjskih skupnosti, ki jih lahko ocenimo, da zajemajo zdaj približno milijon prebivalcev v naših mestih in industrijskih središčih. In tu smo že lahko zadel na različna gledišča in težnje, na katere morda kaže opozoriti tu, ker bomo zdaj pri izpolnjevanju tega zakona hitreje napredovali, če bomo nekatere teh nazorov premagali.

Zlasti na področju ustanov za zaščito otrok smo dostikrat zavedali na mnenje, da so institucije, kakršne predlagamo v stanovanjskih skupnostih, pravzaprav zasilni izhod družbe in da je to bolj odmev našega težavnega materialnega stanja, kakor pa da bi bilo to idealno stanje, ki ga ustvarjamo zdaj za otroke v stanovanjskih skupnostih.

Res so ustanove za otroke zelo drage. Toda takšna gledišča o novih organizacijskih oblikah, ki bodo nastale na podlagi našega zakona o stanovanjskih skupnostih za otroke v okviru tega novega organizma, bi naš vsekakor pripeljala na napačno pot.

Ni namreč bistveno to, da predlagamo zdaj s tem zakonom ustanavljanje cenjenih otroških ustanov v množičnem merilu in da ta zakon to omogoča, marveč moramo videti v

urediti problem skrbi za otroke zaposlenih delavcev, predvsem zaposlenih mater.

Za takšen nagel razvoj otroških ustanov je zlasti važen z zakonom potrjeni posebni status teh ustanov. Na te ustanove ne smemo gledati kot na izhod za silo, marveč kot na bazo, ki jo bodo pomenile za nadaljnji razvoj sistematične predšolske vzgoje otrok, kakor tudi možnost pravilne in, kakor zamisljamo to v šolski reformi, z življenjem povezane uporabe prostega časa šolskih otrok.

Zato bodo morale občine nuditi tem ustanovam nenehno strokovno pomoč, šolati kadre in neprestano skrbeti za strokovno usposabljanje kadrov v teh ustanovah s prirejanjem seminarjev, tečajev in tako dalje ter nuditi tem ustanovam stalno pedagoško in zdravstveno inšpekcijsko kot pomoč.

Za pomoč tem ustanovam bomo morali vsekakor obdržati in razširiti omrežje posameznih višje organiziranih ustanov (tu mislim na večjo strokovnost kadrov, na morda večjo številnost otrok, zajetih v posameznih ustanovah), ki jih bodo morale še nadalje organizirati občine.

Takšne »višje« organizirane otroške ustanove bodo lahko služile stanovanjskim skupnostim ne kot vodilni centri, marveč kot centri za pomoč, za izmenjavo izkušenj, za skupno sodelovanje glede pedagoških problemov, ki bodo nastali v delu z otroki.

Na drugi strani smo lahko pri ustanavljanju stanovanjskih skupnosti zavedali tudi na gledišča, ko da je stanovanjska skupnost zdaj splošno zadržilo za vse socialne probleme, ki nastajajo v naših časih v okviru družinskega življenja. Nekateri so menili, da bo moč mnoga vprašanja urediti samo z dotacijo in velikimi družbenimi skladi.

Menim, da je važno, da takoj splošnega opozorimo na to, da moramo stanovanjsko skupnost snovati zavestno, realno, v zvezi z dosedanjim gospodarskim in družbenim razvojem in da si moramo biti do dela na jasnem glede tega, da ne more postati stvarnost po naših željah, marveč da je odvisna od določenih objektivnih pogojev.

Nemogoče si je na primer misliti nagel vsestranski razvoj stanovanjskih skupnosti na področju, kjer ostanejo žene v večini družin na primer zaposlene samo z gospodinjstvi posli. Čeprav je njihov standard običajno nizek in čeprav jim je potrebna pomoč, so potrebe takšnih družin drugačne. Tu se bolj pojavlja problem hitrejšega razvoja proizvodnih sil in delovnih mest za ženske, kakor pa problem razbremenitve od domačih poslov oziroma tu se pojavlja problem nenehnega dela v boju proti zaostalosti in primitivnosti teh gospodinjstev.

Tu ne mislim, da bi morali zavirati nastajanje stanovanjskih skupnosti, posameznih njihovih institucij, kjerkoli to državljanji žele, vendar pa je treba jasno opozoriti na to, da stanovanjska skupnost more biti realno postavljena in zavestno sprejeta prvenstveno v okoljih, ki jih je že zajel industrijski razvoj in kjer je precejšnje število žen že odšlo iz svojih gospodinjstev v družbeno proizvodnjo, kjer se je torej stvarno pokazala neracionalnost trošenja dela v individualnem gospodinjstvu...

Modeli kopalnih oblek za tiste, ki ne dajejo prednosti lastex-kopalkam, ki ne prepušče zraka in se težko sušijo. Bolj vitke si lahko privoščijo dvodelne kopalne obleke, tiste, ki imajo močnejše postave pa naj to omilijo s kombinacijo črt, kot nam kaže zadnji model na sliki.

— Mogoče imaš pa res prav, mamica! Miši verjetno ne bi napravile tako pravilnega reza na torti...

Uspehi mladinskega tekmovalja

V predkongresnem tekmovalju mladine našega okraja so zmagali: Občinski komite LMS Videm-Krško, aktiv LMS Veliki Podlog in najboljši aktiv mladih združnikov: Dragatuš

Pred dnevi je zasedala pri okrajnem komiteju LMS Novo mesto komisija, ki je pregledala vse rezultate, ki so jih dosegli mladinski aktiv, aktiv mladih združnikov in občinski komiteji LMS. Delo ni bilo lahko; mladinski aktivji so poslali toliko gradiva, da je imela komisija precej dela, da je v vsakej ekipi pregledala vsaj eno letošnjo predstavo. Če v celoti pregledamo, kaj smo v okrajnem merilu dosegli v predkongresnem tekmovalju, vidimo naslednje:

Z ustanavljanjem novih aktivov LMS in z vključevanjem novih članov v že obstoječe aktivje smo dobili okoli 100 novih članov; ustanovljenih je bilo 15 novih aktivov, za sprejem v Zvezo komunistov je bilo predlaganih okoli 100 mladincev in večina od njih so že postali člani. Tudi vrste socialistične zveze so se močno okrepile z mladino; samo dva aktivja: Krka in Cerklje sta vključila 100% svoje mladine v SZDL.

V obdobju treh mesecev je mladina v okraju imela dve politični predavanji iz tehnike, znanosti, zgodovine partijskega gibanja, kmetijskega gospodarstva itd. Organizirani so bili tudi krajsji seminarji, na katerih so se vzgajali mladi kadri.

ŠAH

LEP USPEH SILE NA BRZOTURNIRU NA POKLJUKU

V spominu na turnir leta 1932 v galerijah »Poključke luknje« sta jesenska Svoboda in Šahovski klub iz Novega mesta pred kratkim priredila na Poključku, v Sport hotelu, spominski brzoturnir z udeležbo najboljših slovenskih šahistov. Na treh turnirjih je skupno nastopilo 88 šahistov, iz Dolenjske pa se je tekmovalna udeležila Mitja Šila (SD Novo mesto).

Na prvem turnirju, na katerem so igrali mojstri in mojstrski kandidati, je zmagal mojster Lešnik iz Radovljice, sledili pa so mu Grosek, Puc, Parma, Bajec, ing. Vidmar in Vršina. Na drugem turnirju so nastopili igralci I. in II. kategorije. Tu je prvo mesto zasedel Novomeščan Mitja Šila s pol točke prednosti pred Horvatom in Brizgom (oba ZRSK Olimpija). Na tretjem brzoturnirju je bil med igralci III. in IV. kategorije najboljši Saradiem (Olimpija).

Za DAN VSTAJE na Otočcu: brzopolezno prvenstvo Slovincijel

Po sporočilu iz Šahovske zveze Slovenije bo letošnje posamično brzopolezno prvenstvo Slovenije v sredo, 22. julija — na Dan vstaje, v prostorih gostišča na Otočcu. Kot kaže bo to eno največjih šahovskih tekmovalij v zadnjih dveh letih na Dolenjskem.

Veliki uspehi so bili doseženi na kulturnem in športnem področju, saj so aktivji priredili razna športna tekmovanja, ki jih lahko ocenimo, da zajemajo zdaj približno milijon prebivalcev v naših mestih in industrijskih središčih. In tu smo že lahko zadel na različna gledišča in težnje, na katere morda kaže opozoriti tu, ker bomo zdaj pri izpolnjevanju tega zakona hitreje napredovali, če bomo nekatere teh nazorov premagali.

Zlasti na področju ustanov za zaščito otrok smo dostikrat zavedali na mnenje, da so institucije, kakršne predlagamo v stanovanjskih skupnostih, pravzaprav zasilni izhod družbe in da je to bolj odmev našega težavnega materialnega stanja, kakor pa da bi bilo to idealno stanje, ki ga ustvarjamo zdaj za otroke v stanovanjskih skupnostih.

- 1. mesto aktiv LMS Veliki Podlog (Videm-Krško), nagrada radio aparat.
- 2. mesto učiteljske Novo mesto, nagrada zračna puška.
- 3. mesto aktiv LMS Stranjska vas (Novo mesto), zračna puška.
- 4. mesto aktiv LMS Gradac (Metlika), zračna puška.
- 5. mesto aktiv LMS Cerklje (Brežice), pribor za namizni tenis.
- 6. mesto aktiv LMS Biriča vas (Novo mesto), zračna puška.
- 7. mesto aktiv LMS Stokene (Sevnica), žoga za mali rokomet.
- 8. mesto aktiv LMS Krka (Novo mesto), odbojkaška žoga.
- 9. mesto aktiv LMS Dobrič (Dobrič), badminton.
- 10. mesto aktiv LMS Beti (Metlika), šahovska garnitura.

Aktiv LMS v Velikem Podlogu je pretežno kmečki in je na vseh področjih mladinske in ostale dejavnosti dosegel najlepše uspehe. Znal so razgledati svojo dejavnost na področju mladinskega aktivja v okraju. Naša želja je, da bi jim to tekmovalje dalo še več poleta, da bi dosegli še lepše uspehe in s tem dokazali, da želijo ostati najboljši. Kar je zelo važno, znali so najti tiste sile, z drugimi organizacijami in bili pobudniki vseh prireditev, obenem pa so se najboljši izkazali na zaključnih prireditvah ob dnevu mladosti. Lepo uspehe so dosegli tudi pri političnem izobraževanju mladine.

Ostali aktivji, ki jih je komisija predlagala za najboljšie, ne zaostajajo dosti za prvimi in se vsi lahko ponašajo z lepimi rezultati, ki so bili doseženi v dobi treh mesecev. Vemo, da so ti aktivji tudi drugod zelo dobri in bodo tudi ostali. V predkongresnem tekmovalju so nekoliko pospešili svojo dejavnost

in registrirali svoje uspehe, kar jim je prineslo zasluženi uspeh. V konkurenci aktivov mladih združnikov so bili najboljši rezultati dosegli aktivji v Dragatušu.

1. mesto AMZ Kratinski, ki prejme radijski aparat.

2. mesto AMZ Strazja, ki prejme hranilno knjižico z vlogo 20.000 din.

3. mesto AMZ Veliki Lok, ki prejme hranilno knjižico z vlogo 15.000 din.

Vse tri nagrade je prispevala Okrajna združna zveza v Novem mestu.

Aktiv mladih združnikov v Dragatušu je brez prave konkurence osvojil prvo mesto v tem tekmovalju. Ta aktivji je bil ustanovljen lani in je v enem letu dosegel lepe rezultate. Aktiv se je tesno povezal s KZ in to jim je pomagalo pri njihovem delu. Imajo 37 članov, 10 mladink in 27 mladincev; svoje vrste so pomnožili za okoli 20 novih članov. Od teh mladincev so skoro vsi vključeni v mladinski organizaciji in ni čuditi nikakršnega trenja. (Veliko se govori, da tam, kjer obstajajo aktivji mladih združnikov, ni more obstajati mladinska organizacija. V našem okraju je znatno, da do tega ni prišlo, kar nam potrjuje Dragatuš in Stranjska vas). V mladinske delovne brigade so dali le 6 mladincev, imeli so več predavanj in gospodarski tečaj. Skupno s KZ so organizirali praktično strokovno obrezovanje sadnega drevja ter čiščenje in skropljenje. Imajo svoj nasad višini 70 arov, ki ga obdelujejo sami s praprovolnim delom: imajo tudi urejeno manjšo drevesnico. Tudi aktiv v Strazji se lahko ponaša z vidnimi uspehi, kot so: pomoč pri pripravi zemljišča za sajenje hmelja, zasadijo 300 cepičev sorte »Rizvanec« na parceli v Strazki gori, izvedli so lepo prireditev, na kateri so prikazali razliko med žetvijo zadržnic in mehanizirano itd.

Tudi aktivji v Veliki Loki se lahko ponašajo s prizadevnim delom na vseh področjih. Vsek aktivji je dosegel uspehe, in to na vseh področjih kmetijske dejavnosti.

Na podlagi vseh rezultatov, ki so jih dosegli aktivji LMS in aktivji mladih združnikov, je komisija soglasno izbrala občinski komitej LMS Videm-Krško za najboljšega. Ta aktivji je v republikanskem tekmovalju dosegel drugo mesto. Rezultat je torej takle:

- 1. mesto je dosegel občinski komitej LMS Videm-Krško, ki je prejel še republiško nagrado.
 - 2. mesto občinski komitej LMS Novo mesto, ki je prejme radijski aparat.
 - 3. mesto občinski komitej LMS Brežice, ki prejme gramofon.
- Predkongresno tekmovalje je dosegel velik uspeh, mladina je počutila IV. kongres in pokazala pri vsem velikoj volje in poletu za dosegom hitrejših uspehov; in se so tudi dosegli, za kar jim lahko čestitamo!

GRADIMO VELIKO, BELO CESTO

Na Dolenjskem, 1. marca lani, so po nekaj letih prvič spet zavihrale zastave delovnih brigad. Nova generacija je stopila pred obličje svojih sodržavljancev. Nova generacija je pošteno in odkrito pokazala vsem, da je dostojna naslednica tistih, ki so imeli pogum in moč, da so stopili v prve vrste, ko se je to terjalo od njih.

Generacija, ki je zamenjala generacijo herojev. Generacija, ki je zamenjala tiste z Vranduka, Leskovih voda, Banje Luke, Doboja, Šamac-Sarajeva, Vinodola, Vlasine...

Generacija novega ritma, nove pomladi.

»Ne, ne mislite, da vam bom rekel, da sem prišel graditi avto cesto zato, ker čutim, da sem to dolžan domovini. Ne. To sploh ni treba reči. To nosim jaz v samem sebi. Prišel sem na to delovno akcijo, da postanem šofer...«

»Mene je poslala zadruga. Želijo, da se jim vrnem na vas kot traktorist...«

»S prijateljsko sva želele videti taborni ogenj in da se naučiva voziti moped. Ali morda veste, zakaj letos v naseljih ni televizorjev?«

Vprašajte katerega koli fanta ali dekle, ki je sedaj v katerem koli naselju med Paračinom in Nišom, zakaj je prišel na akcijo, pa vam bo odgovoril na tak ali podoben način.

Naj vas to nikar ne zmede. Zlasti ne, če se vam zazdi, da je prihod preveč »praktične vrste«.

Kajti to je rod praktičnih in dinamičnih mladih ljudi, ki živijo v času delavskih svetov, potovanj v veselje, v času, ko čez noč zraste nova mesta in in-

dustrijski orjaki — v deželi, ki ni več ne ranjena ne oslabela.

To je nova izmena, ki prav tako visoko presega dnevne norme in piše z rdečo barvo svoje številke visoko iznad 100 odstotkov.

Nova izmena, ki bo do konca akcije dala nad dva tisoč kvalificiranih mojstrov zidarjev in prav toliko kmetijskih strokovnjakov, nad devet tisoč traktoristov, sto in sto novih kino in fotomaterjev, upravljavcev gradbinskih strojev...

Vsem tistim — in tistemu — ki so pripomogli, da mi lahko korakomo — HVALA!

Zdaj smo mi na vrsti.

In gradili bomo po svoji meri. Kajti novi sili in sanjam so utrte steze postale preozke.

Zato tudi gradimo to CESTO.

VELIKO, BELO CESTO.

Ivan Čehić

Takole je delala v Makedoniji VII. novomeška šestkrat udarna in enkrat pohvaljena mladinska delovna brigada MILANA MAJCNA... Zdaj je na njenem mestu v naši najjužnejši republiki VIII. novomeška srednješolska brigada

Letos: 113 kilometrov in 530 metrov

Minili so štirje meseci, kar so prve brigade prišle graditi avtomobilsko cesto. Delo se je uradno pričelo 1. aprila, toda že 1. marca je bilo prišlo na traso prvih štirinajst brigad iz vseh krajev naše države. Deset brigad je ostalo na odseku v Srbiji, štiri so pa šle v Makedonijo. Te prve brigade so imele nalogo, da pripravijo vse za pravi začetek del. Od takrat pa do danes je prišlo na traso 238 brigad — 156 vaških in delavskih, 52 srednješolskih in 30 študentovskih. Zadnje dneve je odšlo domov 41 brigad. Tre-

nutno je na traso 129 brigad. Od njih je 47 kmečkih, 52 srednješolskih in 30 študentovskih. V Makedoniji je 8 kmečkih, 10 srednješolskih in 3 študentovske. Druge brigade so na odseku v Srbiji.

120. TISOČ ROK PROTI MILIJON KUBIKOM

Po planu Glavnega štaba naj bi pri celotni graditvi avtomobilske ceste sodelovalo 56.600 mladincev. Od tega v LR Srbiji 50.000, v LR Makedoniji 6.600 mladincev in mladink. Dostoj je pri delih sodelovalo (računajoč tudi brigade, ki so trenutno na traso) 26.180 brigadirjev, torej približno polovico prijavljenega števila mladincev, ki naj do kraja zgradijo avtomobilsko cesto.

Mimo teh brigad je na sami traso formiranih še 12 specialnih brigad: 9 v Srbiji in 3 v Makedoniji. To so zidarske in traktoriske brigade mladincev, ki so se prijavili za višji traktorski in zidarski tečaj.

Po najnovejših merilnih je trasa dolga 113 kilometrov in 530 metrov. V LR Srbiji znaša dolžina trase 95 km in 680 m, v LR Makedoniji pa 17 km 850 metrov. Trasa je daljša za 3 kilometre in 680 m od predvi-

denega načrta. Ta podaljšek je nastal zato, ker je zvezni izvršni svet aprila izdal odlok, naj gre trasa skozi mesto Niš, medtem ko bi po prvotnem načrtu šla avtomobilska cesta štiri kilometre zahodno od Niša. Ta odlok je bil izdan zaradi gospodarskih in turističnih razlogov.

Razen brigad sodeluje pri graditvi avtomobilske ceste 20 podjetij. Petnajst jih dela v Srbiji, pet v Makedoniji. V skupnem delu brigad in podjetij bo (po načrtu) vgrajeno v nasip 1.330.110 kubikov zemlje. Dostoj se zemeljska dela zaključena tako v Srbiji kot v Makedoniji s povprečno 70% kar pomeni, da je v nasipe vgrajenih blizu milijon kubikov zemlje. Ko bo cesta zgrajena, bo asfaltna in betonska plast imela 780.000 kvadratnih metrov: v Srbiji 630 in v Makedoniji 150 tisoč kvadratnih m. V Srbiji, blizu Niša, so doslej na dveh krajih betonirali okrog 4 km, v Makedoniji je pa finišer začel delati okrog 10. julija.

218 OBJEKTIV

Letos je treba na avto cesti zgraditi 218 objektov — 172 v Srbiji in 46 v Makedoniji, 178 objektov je manj kot 5 metrov dolgih, 40 jih je pa daljših kot pet metrov. Med največjimi objekti je most čez Nišavo, ki bo dolg 110 in širok 18 metrov. Most je že v delu in bo zgrajen v prvi polovici novembra. Mimo tega mostu je največji objekt na vsej avto cesti. Bujmirski podporni zid. Za lani je Morava pretišla, da odnese del terena, po katerem naj bi šla letos trasa. Zato so prišle sem posebne brigade mladincev, ki se jim je posrečilo ukrotiti pobesneli hudournik.

V zgornjo plast nasipa na vsej avtomobilski cesti bo treba vgraditi okrog 450 tisoč kubikov kamna in gramoza — 95 tisoč kubikov v Makedoniji in 355 tisoč v Srbiji. Mimo tega še 50 tisoč ton cementa in 2500 ton bitumena.

Cepprav je doslej na traso položeno relativno malo betonske prevleke, je približno četr-

tina vse trase pripravljena za asfaltiranje.

Tamponski sloj v Makedoniji ni še nikjer postavljen, v Srbiji pa se je njegovo vgrajevanje v nasip začelo že meseca maja, ko je bilo vgrajeno 7448 kubikov tampona, v juniju pa nadaljnjih 25.000 kubikov. Na vsej dolžini ceste bo v tamponski sloj vgrajenih 277.310 kubikov tampona.

CENEJŠI TRANSPORT

Z letošnjo izgradnjo odseka avtomobilske ceste bomo spet dobili novo kvaliteto prometne žile, ki je glede slabih cest v tem delu naše države bila neobhodna in s čimer bo rešeno marsikatero prometno vprašanje teh krajev. Ta prometnica bo velikega pomena za turizem, zlasti pa za gospodarstvo in industrijo v tem delu Jugoslavije. Omogočen bo hitrejši in cenejši prevoz pridelkov iz bogatega Pomoravlja v vsa naša tržišča, prav tako pa tudi industrijskih proizvodov iz velikih tovarn, ki so v Nišu, Paraćinu, Svetozarevu in drugih mestih moravskega industrijskega bazena.

Ko bo letos zgrajen ta odsek avtomobilske ceste skozi Srbijo in Makedonijo, se bodo transportni stroški pocenili za dvaj-

set dinarjev od tone na en kilometer, kar je letni prihranek 760 milijonov dinarjev. Ko bo zgrajena vsa avtomobilska cesta skozi Jugoslavijo, bo letni prihranek znašal okrog 4 milijarde dinarjev!

UKROČENI HUDOURNIKI

Prihodnje leto se bo gradnja te ceste nadaljevala. V LR Srbiji bo podaljšana trasa od Niša proti Skoplju, v LR Makedoniji pa od Demir Kapije do Djevdjelije. Za to bodo morale uresničiti načrt, predviden za izgradnjo ceste prihodnje leto, so v Srbiji že začeli s pripravljalnimi deli. Že več kot en mesec dni dela 10 mladinskih brigad pri regulaciji hudournikov na terenih Grdeličke soteske pri Džepu. Teh hudournikov, ki bi ovirali gradnjo avto ceste drugo leto, je 150, med njimi 70 velikih. Vsi se za časa delja spreminjajo v pravzaprav veletoke in odnašajo vse, kar jim pride na pot. Do konca avgusta bo reguliranih 16 velikih hudournikov, ki so najbolj nevarni. Glavni štab mladinskih delovnih brigad je v Džepu, brigadirji pa so v petih mladinskih naseljih: Malosište, Predjano, Džep, Polom in Penavle. Berislav Vlaho

V brigadi smo...

»Mnogo uspeha pri delu! Vrnite se kot udarna brigada! Srečno pot! Nasvidenje čez mesec dni!... Vlak se je premaknil in kmalu izginil za ovinkom. Veseli in radovedni, kaj nas čaka v Makedoniji, smo se odpravili.

Spoznali smo se pravzaprav šele med vožnjo: Novomeščani, gimnazijci iz Crnomlja, Brežic in Ljubljane, dijaki TSS Videm-Krško in Ljubljana ter učiteljski kniki.

Vožnja je bila dolga in zanimiva. Peljali smo se skozi Karlovac, Zagreb, Sisak, Slavonski Brod, Sremsko Mitrovico, Niš in Skoplje ter Titov Veles. V dveh dnevih smo prepotovali vzdolž skoraj vse Jugoslavije. Videli smo mnogo lepega in zanimivega. Najbolj smo občudovali Beograd. Tja smo prišli ponoči, ko je vse mesto plavalo v morju luči. Lep vtis je v nas zapustilo tudi Skoplje, žal smo se ustavili tu le za pol ure. Med potjo smo zvedeli, da ne gremo v Demir Kapijo, temveč v Tremnik. Komaj smo dočkali, da smo prišli v naselje in zdaj smo tu že 10 dni. Navadili smo se dnevnega reda, barakam, papirki, ovtjemu mesu in klorirani vodi. Ne moremo pa se tako lahko privaditi makedonskemu soncu. Ubogi naši hrbti, roke in noge! Prve dni smo bili kot pečene ribice. Naš

Jure ne more razumeti, čemu ne sije sonce ponoči, ko je bolj hladno. On ima raje luno, ki mu sveti ponoči, podnevi pa, tako pravi, vidi tudi brez sonca — če je za oblaki. Jure je naš brigadni humorist in ne vem, kako bi brez njega minil delovni čas.

Veliki žulji, ki smo jih dobili prve dni, so se nam že nekoliko pozdravili. Zdaj delamo precej daleč stran od naselja. Da ne delamo v najhujši vročini, vstajamo ob pol treh.

Kaj delamo v prostem času? Nekateri se grede kopat v Vardar, drugi na krožke, največji zaspenci pa spimo. Za vse je poskrbljeno. Ob večerih nas zabava znani »DC«, jazz novomeških gimnazijcev. V prvih 10 dneh smo gledali že dve komediji amaterjev iz Kikinde in Kruševca.

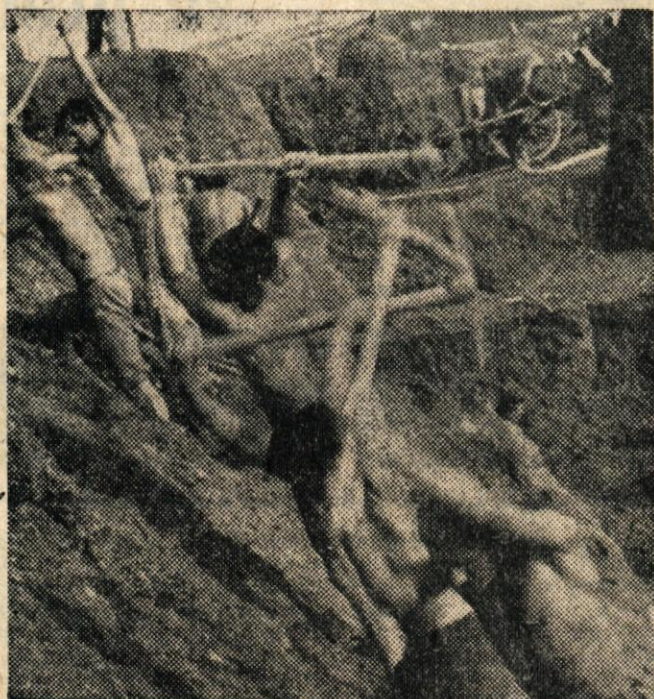
»He, bre, odakle si?« je tu zelo pogosto vprašanje. Ko povemo, da smo Slovenci, nas makedonski »čike« kar ne pustijo naprej, dokler nam ne povedo vseh zanimivosti, kar jih vedo o Makedoniji. Radi pohvalijo svoje vino, mi jim pa moramo povedati, kako je pri nas v Sloveniji.

Lepo je v Makedoniji in lepo nam je v brigadi, samo če ne bi bilo tako vroče. Včasih se nam zdi, kot da smo v Sahari, ko stopamo po razgretem pesku in

skoraj goli pokrajini. Vsak dan se spominjamo prelepih domačih gozdov, ki jih tu tako pogrešamo.

Vsem bralcem Dolenjskega lista, ki ga vsak petek tako težko čakamo, zlasti pa našim sošolcem in sošolkam ter staršem pošiljamo mnogo toplih pozdravov iz Makedonije!

Milena PUŠENJAK

DEKLE IN SKALA

Z obiska pri mladinski brigadi DUŠAN JEREB, ki gradi novi novomeški stadion

— Ne dvigajte tako velike skale. Take najbrž še jaz ne bi zmogel.
Mladinka Jožica jo je kljub opozorilu, res ne prav lahko, dvignila, vrgla na kup in mi zabrusila:

— Ja vi, ko imate preveč nežne roke.

Komandant brigade Stefan Tominec je povedal:

— Brigada šteje 42 mladincev in mladink, ki so razporejeni v tri čete. Njihova povprečna starost je 16 let. Delajo. Tekmujejo. Lani sem bil v brigadi, pa se mi zdi, da so ti bolj pridni. Normo presegajo za približno 40%. Brigadirji so disciplinirani.

— Katera četa je najboljša?

— Največ presegata normo prva in tretja četa — tudi do 75%, vendar ne bi mogel reči, katera je boljša.

In o stalem!

— Hranimo se v novomeški menzi in smo z obroki zadovoljni, vendar pogrešamo sadja. Po vodo moramo hoditi do bolnišnice. Popoldne se kopljemo, bomo, skoraj vsakdan vrtijo za nas filme, imeli pa smo tudi predavanja. Zaradi kopanja začnemo delati že ob pol petih zjutraj. Delamo po 6 ur dnevno.

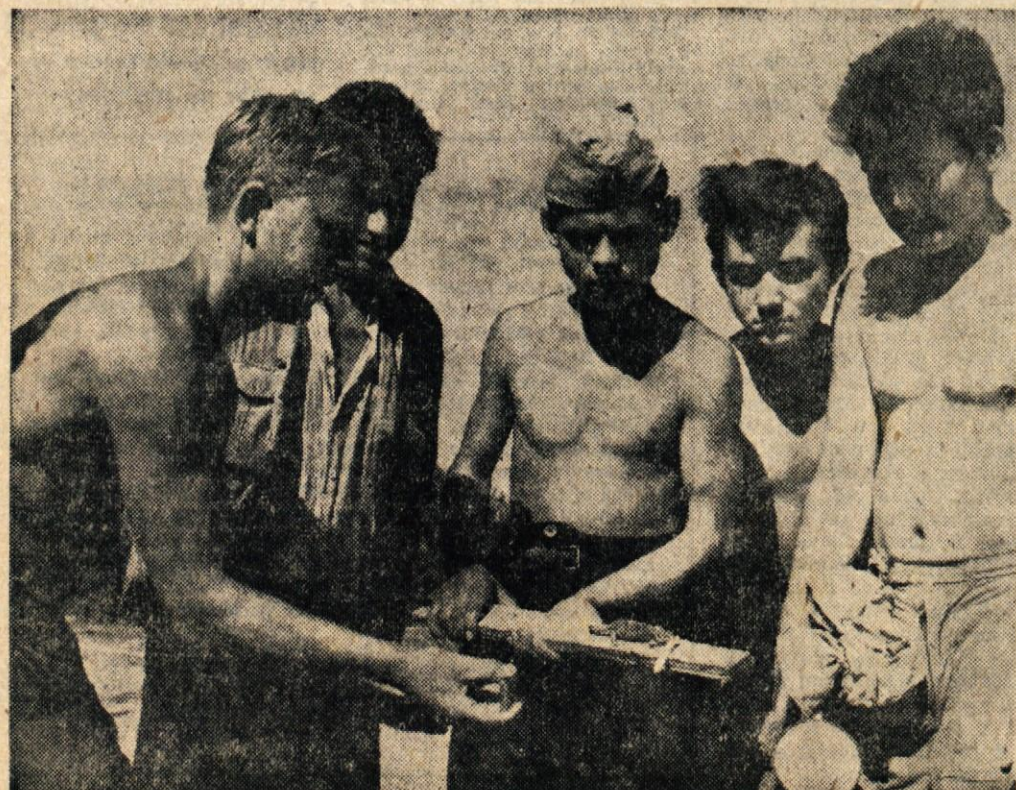
— Kaj pa vaš sobotni ples na Lokci?

— Dobili smo gramofonske plošče — pa zvočnik ni delal. Nekaj časa smo čakali, potem smo šli spat. Najbrž bo naš brigadni ples kmalu v Pavlihi, je dejala brigadirka Majda, komandant pa je dodal:

— Prihodnjo soboto moramo, to popraviti.

SINDIKALNE PODRUŽNICE POMAGAJO

Popoldne delajo na stadionu sindikalne podružnice. Vsako popoldne pride na delo približno 30 sindikalistov — včasih samo iz ene podružnice, včasih pa, če so manjše, tudi iz treh. Do nedelje je bila najboljša pri delu sindikalna podružnica Novoveles, z 32 prostovoljnimi delavci, najmanj pa so bili na delu disciplinirani mladi sindikalisti Industrije motornih vozil — nekateri so namreč zapustili delo že po eni uri, čeprav je predvideno po 4 ure dela. Pri delu za izgradnjo stadiona so delale razen naštetih dveh sindikalnih podružnic še podružnice Pionirja, občine, Železnice, Teksa, Odpada in Kremena.

Tišina, poznamo se....!

Jutro je in megle se dvigajo pod nebo, še pomračeno od nočnega dežja. Brigada koraka proti delovišču. Na obeh straneh trase se zibljejo klasi, težke in mokre pšenice. Vso noč je deževalo in Rajko pravi:

— Preklemano blato, kako se ti lepi za podplate!

Drugi molčijo, še dremotni od ranega vstajanja in utrujeni od večerajšnjega dela.

— Mišice nekoliko boljijo. Saj veste, kako je, če človek dela nekaj, česar ni vajen — pravi Vaso Ašanin, komandant brigade, visok in suh fant, ki koraka nadrobno kot dekle.

— Ne reci tako, komandant. Tovariš te bo lahko napak razumel. Misliš bo, da nismo še nikoli nič delali — ugovarja črnolasi brigadir s krepkimi mišicami.

— So tudi taki — mu odgovori komandant. — Vendar prav nič ne zaostajajo za drugimi. Delajo tako, kakor tisti, ki so že leta in leta krampali.

Zamolčko odmevalo koraki deklet in fantov. Nizko in lepo dekle gre zamišljeno na repu brigade.

— O čem premišljaš? — jo vprašam.

— Oh, o ničemer... kar tako...

— Misli na kulturno dejavnost v brigadi — se vmeša plavalasec z obvezo okrog vratu.

— Djuro, bodi resen — ga opozori dekle.

— Ali mar nisi?

— Včasih — se ponovno zamisli Zorka. Koraka in opazuje konice čevljev. Med prsti obrača pšenični klas.

Fantje so slekli jopice, začeli krampati in tovoriti zemljo v samokolnice. Drugi jih v teku odvažajo. Tečejo in roke se jim treso hkrati s poskakovanjem kolesa po prodasti zemlji. Delo poteka čedalje bolj razvneto in hitreje. Skozi pore na obrazih vse bolj udarja moli se steka po vratu. Potem se pokaže tudi na hrbtih, obrnjenih proti soncu.

— Mi smo v naselju strašansko živahni. Tukaj prav tako. Le da tukaj naša živahnost odmetava kubične prsti, v naselju pa koga vrže iz tira — pravi Saša, lep dečko s črnimi, malce kodrastimi lasmi. V roki drži lopato in se skuša nasloniti nanjo.

— Delaj, Saša, kaj stojiš! Bogme, tako se socializem ne gradi. Za pogovore je mesto v naselju, ne pa tukaj — se oglasi Peter. »Suko«, kot mi pravijo tovariši v njegovi petorki. Meni se je predstavil kot komandir. Na kratko:

— Jaz sem komandir, dragi moj.

Takoj se je oglašil nekdo:

— Pa bi ne bil, če bi imeli tukaj radio.

— Ali našo razglasno postajo. Tako pa nam sporočajo novice. Zato te tudi trpimo — je dodal drugi.

Meni pa je ugajal ta fant, ki je toliko govoril. Pripovedoval je o vsem, kar mu je prišlo na misel. Prav nič ni pomišljal.

— Jaz se rad šalim. Zato tudi moja petorka dela obupno dobro. No, da vam jih predstavim. Prvi je Saša. Včasih mlati z lopato kakor s krampom. Drugi je Zorka. Je nizek in mora venomer paziti, da ga ne zasujemo. Tretji je Konjoš. Tovarišica je Gina, ta v glavnem streže drugim. Jaz sem peti in se imenujem »Suko«. Pa še nekaj: naša zbirateljica tistega, kar nam pade z lopat, je tovarišica Milka. Ne bi bilo lepo, da jo izpustimo. Ni res tako?

Nasproti »Sukine« petorke so vstopili trije fantje in zamahnili s krampom. Odvažali so velik kos zemlje. Povsem jih dejal bi malce zamišljen in otožen, se od njih loči po rasti Djuro Petrovič. To je tisti z belo obvezo okrog vratu.

— Je minil proces žuljev?

— Jaz jih sploh nisem imel.

Po malem sem se vadih na orod-

ju, tako da mi je koža povsem otrdela — je odgovoril Djuro in spet dvignil kramp. Tih njega je dečko v rdečih hlačah, črn in potan, skušal dohiteti Djuro, ki je ušel malo naprej.

— Meni so mehurji že spihali. Potlej se bom stalno ukvarjal s fizikulturo. Ne bom pustil, da me takale stvar preseneti, kakor letos — potoži Živko in trdneje stisne kramp.

— Tako me manj boli.

— Komandant, tovariš je od časopisa!

Skoraj preplašeno sem se obrnil.

— Tišina, poznamo se, — je odgovoril komandant.

— Res?

— Prav res. Kje imaš čin?

— Človek božil, ti me kar intervjuj. Boš videl, kako poznam probleme brigad.

— Kako se imenuješ, komandant?

— Damjan.

— Kdo najbolje dela?

— Čakaj bom vprašal »Suka«.

»Suko« se sploh ni zavedal, ko ga je poklical. Kopal je in se potajil, da ne sliši.

— Hej, »Suko«. Povej mi. To je resna stvar. Za tisk — je proseče rekel komandant.

— Pa kaj vprašaš ravno me — nel Pobaraj Zorko.

— Zakaj pa njo?

— Zato, ker bi Zorka rekla. Najboljši je »Suko«!

Brigadirji so se nasmejali in začeli, tako se mi je zdelo kopal se bolj prizadevno.

Nekaj deset metrov trase loči dve skupini titograjske srednješolske brigade. Pšenica je požena. Steblike sturijo iz tal, diobne in uvele, na velikanski površini.

Človek, ki doslej ni bil med brigadirji, bi težko opazil, da so to srednješolci. Le obveza, bele ali porumenele, na mehkih drobnih dlaneh povedo marsikaj. O sedenju v klopih in o gelu s krampom.

Druga skupina titograjskih srednješolcev me je pozdravila z besedami:

— Vse kar je treba povedati, poste zvedeli o tovarišice kulturno-prosvetne referentke.

Nisem je poklical, videč, da nima rada, ko ji delijo take komplimente.

— No, goštica pridi in zagruji kaj — ji pravi intendant brigade. Ona da in molči. Ročaj njene lopate se mi zdi precej večji od nje.

— Hej, Mrguda, prinesi že to vodo! — je neki brigadir zavpil črnolasemu dekletu. Prišla je in rekla začudeno:

— Tako zgodaj, pa sem že utrujena. Ne vem, kaj mi je. Siharajo za to vodo, kakor da so se nazajtrikovali pečenke. Moramo se dogovoriti, tovariš intendant. Ni dobro, da jim dajem šir. Saj bom omedlela z nošenjem te vode.

Desanka Lazarevič ima črne lase in od sonca ožgan obraz. Takoj so jo poimenovali »Mrguda«. Huda je, kadar jo tako pokličejo.

— Važno je, da pijete čim manj vode.

— Ta sreča te danes ne bo obiskala — ji je spet dejal brigadir, ki je nespretno tolkel s krampom po večjem kamnu.

— Sedem brigadirjev se je zbralo okrog mene. Eden od njih, plavalas, potan, me je vprašal:

— Če vam pošljem reportažo, bi jo objavili?

— Seveda.

— Potem jo bom napisal še danes. Naslov bo imela: »Štabovci in novinarji«.

— Moramo človeku pomagati, da dobi zanimivo gradivo — mu je rekel intendant in jaz sem spoznal, da so okrog mene sami člani štaba brigade.

Spodaj, izza grica, odkoder je videti visoka poslopja Niše, so brigadirji koprake brigade posnemali zemljo s pravkar obeležene trase. Vsi so iz pomorske srednje šole.

Sonce je prišlo do srede neba, ki je megličastomodro od opoldanske vročine. Fantje

Kurir štaba sekcije je vstopil v pisarno Miroslava Nikolića, namestnika komandanta štaba sekcije pri graditvi avtomobilske ceste Vardar—Demir Kapija.

»Tovariš namestnik, neki tovariši bi radi govorili z vami.«

»Pusti jih, naj vstopijo,« je rekel namestnik komandanta.

Začeli so vstopati eden za drugim, sami starejši možje. Dvanajst sem jih naštel. Očitno kaka delegacija.

»Kaj želite, tovariši?« je vprašal namestnik komandanta.

Vsi so pogledali moža, ki je bil najstarejši med njimi. Možak je pogledal po vseh v pisarni in se zaustavil na namestniku komandanta. Pomečkal je v roki kapo, se odkašljaj in rekel:

»Vidiš... tovariš komandant, prišli smo... prišli smo se pritožiti.«

»No, povejte, za kaj gre,« je odgovoril namestnik komandanta. Če vam lahko kaj pomagamo, bomo to vsekakor storili.«

»Da, Pelagonija,« so mu odgovorili.

»Res je — Pelagonija. He, vidiš, ona je kriva, da nimamo vode. Ona je rekla, da bo dovolj vode za nas in za mladince. Mi smo rekli, da bomo ostali brez vode ko pritisne pot, ne — pa smo res! Veš tovariš komandant, prišli smo k tebi, da naročijo tisti, Pelagoniji naj da vodo tudi nam, kajti brez kruha človek se shaja, brez vode pa ne. Če smo ljudje na mestu, tako pravim jaz, tovariš komandant, se bo vse uredilo. Ni res tako? Imamo vode še za dve vasi; in za še enkrat toliko mladincev. Nad vasjo, na hribu, izvira močan vrelec. Če se poveže s tistim v vasi, bo vode za vse dovolj. Tole, tovariš komandant, je vse, kar smo ti hoteli povedati, zdaj pa ti reci svojo besedo.«

»Dobro, možje! Slišal sem vas in jutri pridem v vašo vas. Sli bomo do tistega studenca in če je tako, kakor pravite, bo v enem tednu dovolj vode za vse.«

Te besede namestnika komandanta sa natelete na splošno odobravanje, stavec je pa dejal:

Delegacija iz Tremnika

»Lahko pomagajte, tovariš komandant,« se je oglašilo več glasov. In starček, ki je očitno vodil delegacijo, je ponovil:

»Lahko pomagajte, tovariš komandant, zato smo prišli k vam, če ne bi šli kam drugam. Mi smo iz vasi Tremnika,« je nadaljeval, »in ti veš, da je v Tremniku mladinsko naselje, kakor vi to pravite, in da ima to naselje vodo. Ima dobro vodo, dobiva pa jo iz naše vasi. Kajne, možje?« je vprašal sovaščane.

»Res je,« so odgovorili vsi v en glas.

»No, vidite, tako je,« je nadaljeval starček. »Ta voda je naša. Nikar me napak ne razumi, tovariš komandant. Mi smo veseli, da je ta voda naša in da jo moremo dati mladini. Kajne, možje?« jih je spet vprašal.

»Tako je,« so odgovorili.

»No, vidiš, tovariš komandant, vsi smo tega veseli in nikar ne misli, da mislimo drugače. In bi tudi ne smelo biti drugače... in mi bi te res ne prišli motiti, če ne bi — naša vas ostala brez vode.«

Namestnik komandanta je hotel nekaj reči, toda starček je dvignil roko in dejal:

»Ničesar ne govori, tovariš komandant. Ti nisi nič kriv. Kriva je tista Pelagonija. Saj se podjetje imenuje tako, ali ne?« je vprašal sovaščane.

»No, možje: kaj sem rekel! Nisem svetoval, da pojdimo h komandantu pa se bo ta stvar spravila v red! Vse lahko urediš, kjer so ljudje na mestu. Le naši mladinci, tisti iz naše vasi, so nas skoraj zmedli. »Sramota!« so nam rekli. »Skozi našo Makedonijo gradi mladina avto cesto,« so rekli, »vi pa tarnate zavoljo vode. Kaj bodo rekli tovariši iz štaba? In nas niso pustili k vam. No, pa smo vendar prišli. Kajne, da nismo s tem nič slabega storili?«

»Prav nič, čiča,« je odgovoril namestnik komandanta.

»No, saj res nismo. Veš, tovariš komandant, če bi bilo potrebno, bi šli tudi tri ure daleč po vodo, samo da bi jo mladinci imeli, saj oni delajo za vse nas. Ampak ker ni potrebno... Ali ni tako, tovariš komandant?«

»Tako je,« je odgovoril namestnik komandanta.

»Vidiš — saj sem rekel našim mladincem: Le brez skrbi, tovariši, nas ne bodo napak razumeli... Vedel sem... lahko se je pogovoriti s pametnimi ljudmi. Torej pozdravljen tovariš komandant, jutri te čakamo.«

»Bodite bre zaskrbi,« je odgovoril namestnik komandanta, »jutri pridem. Prav gotovo!«

Berislav Vlaho

imajo na glavah slamnike. Kradljivci so mnogo širši od ramen, ožganih od sonca. Veliko nog hkrati pritiska lopate, da se zabadajo v zemljo.

— Če bi imeli rovnice, bi šlo laže. Trda je ta zemlja, težko jo je načeti z lopato — pravi eden. Njegove deske zelenosvetle oči so hudo zaskrbljene, kakšen bo rezultat.

— Res ne vem, zakaj nam ne dajo krampov. Laže bi delali in učinek bi bil večji. Rekli so nam, da je to druga kategorija zemlje in da jo bomo lahko kopal z lopatami, — pravi Janez, komandant koprake brigade, ki doslej še ni bil na delovnih akcijah.

— Mi smo ena od prvih srednješolskih brigad na avto cesti. Moramo dobro startati, če hočemo doseči cilj. Zaradi nas in tudi zaradi tistih, ki bodo še prišli, pa tega ne bodo zmogli. Janez ima lepe oči in zaskrbljen obraz. Ve mnogo o svojih brigadirjih, nima pa izkušenj v vodenju brigade. Ko govori, dolgo razmišlja pred vsakim stavkom.

— Pojdi h komandantu naselja, — sem mu rekel — in lepo povej, kaj se ti zdi dobro in kaj slabo. Pomagal ti bo, ker ima izkušnje.

Pogledal me je in zazdelo se je, da mi ne verjame.

— Veste, ko se bo vse to uteklo, bo šlo bolje. To so pač prvi dnevi, zato se pojavljajo težave. Roke niso navajene pa po malem boljjo.

— In odstotki? Kakšno normo spremljate?

— Mislim, da dobro. Prvi dan

smo imeli 132 odstotkov, drugi dan 121 odstotkov, danes pa še ne vem, kako bo.

Poslovil sem se od Janeza in odšel proti naselju. Visoko na jambovih so vihrale rdeče zastave. Barake so samevale v junjskem soncu. Povsod do naselij je trasa že označena in odstranjena plast humusa. Na tem odseku prvi delajo brigade in prve so prišle v naselje »Djuro Djakovič« v Komreno pri Nišu. Jovan Mirić kar stoji od zadovoljstva. Dolgo je delal načrte, kako bo uredil naselje, ko pridejo brigade.

— Kaj meniš, smo dovolj naredili v štirih dneh?

— Dovolj — sem odgovoril.

— Pa bomo še marsikaj. Pribrorili si bomo tudi zastavo Glavnega štaba. Tle srednješolci imajo fantazijo.

— Kaj pa volje za delo?

— O tudi. Prav presenetljivo voljo. Na trasi delajo šest ur. Skoraj prav toliko pri urejevanju naselja.

— Obiskujejo tečaje?

— Za sedaj le avtomoto tečaj. Mimo naju je zbrzel brigadir na mopedu.

Muhamed Kopić

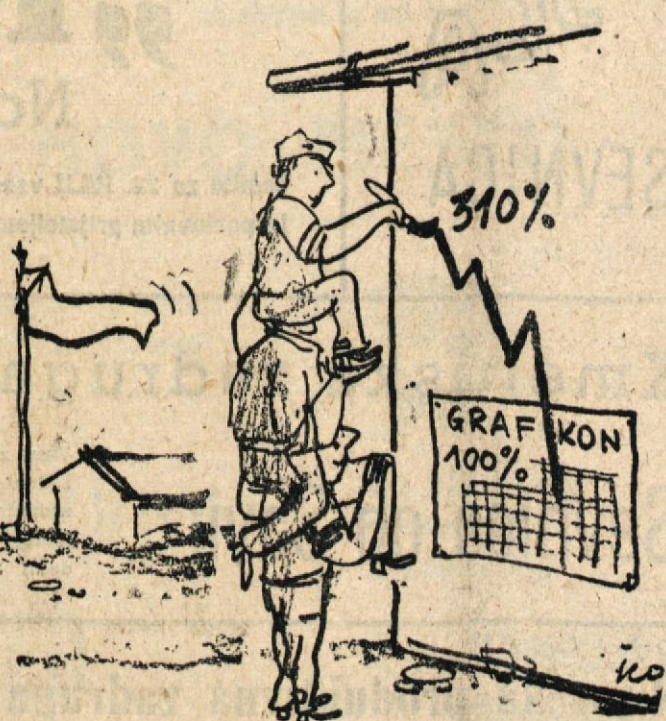

Pred tedni so začeli novo cesto v Srbiji že betonirati

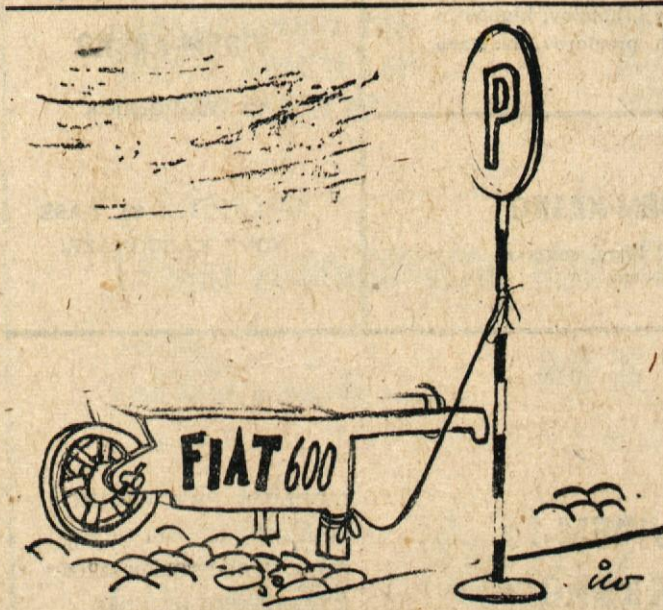
Hei brigade...

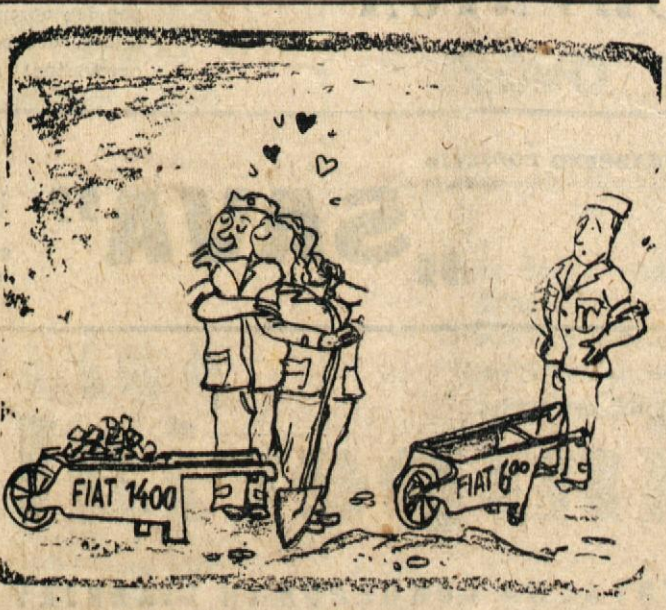
Poglej, Peter in Mira sta zažgala taborni ogenj...

MOČNEJŠE ODBESED

Parkirni prostor ob bodoči novi cesti

KONKURENCA...

TRIKOTNIK

Skupaj z Zikom smo trije. Zmeraj tičimo skupaj. To je lepo. In lepo se razumemo. To je še lepše.

Razen tega ima Mira rada mene, ne Zika.

To je najlepše.

Včeraj smo se sprehajali po naselju. Bil je mrak, nikogar nismo videli. Kako so nas mogli videti drugi, vam res ne vem povedati. Trdijo, da smo se držali za roke in da sem jaz rekel Miri »Račka ti moja«, ona pa meni »Osliček ti moja«.

Pripovedujejo pa še druge stvari; tista naša sanitetka pa nas postavlja za primer, kadar govori o osebnih higieni. Pravi, da smo se poljubljali in da si jaz prej nisem umil zob.

Slišal sem polno novih reči o sebi in Miri, ki niti meni samemu niso bile znane, čeprav se poznam že precej dolgo. Miro pa že drugi mesec pa naj bo! Dobro je, če vse veš, čeprav ti morajo to povedati drugi. Le to mi ni prav, da se drugi vtikajo v moja čustva. Kaj pa drugim mar, če sem jaz komu rekel »račka moja« in če je kdo mene imenoval »osel, osliček! Res sem nekoč Ziki razbil nos, ker mi je tako rekel, ampak Ziko ni Mira.

Mira mi lahko reče kar hoče. Zjezim se le, če mi omeni Ljubico. Ona to ve, zato se nikoli ne pričava.

Zmeraj tičiva skupaj... In dobro se razumeva... Ona ima rada mene, ne Zika.

Ona, račka moja.

—

Pomislite: ko smo se danes popoldne vračali z delovišča, sta komandir in sanitetka četrte čete kratkomalo zginili. Kasneje smo ju našli: držala sta se za roke in se sprehajala po gozdu zraven našega naselja. Pa ne samo to — ona je njemu rekla »Osliček ti moj!« Dobro sem videl, ko se je on nasmehnil in ji nežno pošepetal v uho: »Račka.«

Pomislite! Res je, nerad se

vtikam v tuje zadeve, ampak to je le prehudol!

»Račka!«

»... osliček!«

To je, če ne drugo, vsaj neokusno. In kaj vse je še bilo vrhu tega!... Toda jaz sem rahločuten fant, niti ponoviti nočem tistih besed. Razen tega zanesljivo vem, da si ne komandir ne sanitetka nista umila zob.

O tej stvari bi bil potreben oster razgovor pred vso brigado. In če se nihče ne bo spomnil, da bi kaj rekel, bom to storil jaz.

Dovolj so na skrivaj šušljali o meni in moji Miri!

ICO

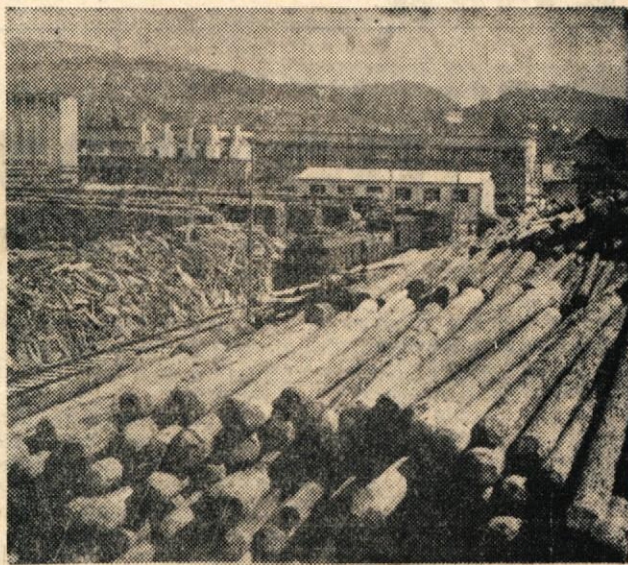

»PIONIR«

NOVO MESTO

gradi vse vrste objektov hitro, kvalitetno in poceni. Poslužujte se tudi uslug naših obratov: kovinsko-mehaničnega, avtoparka, kamnoseško-cementinarskega in ostalih. Se priporočamo!

OB DNEVU VSTAJE
OBLJUBLJAMO,
DA SE BOMO
TAKO KOT DOSLEJ
Z VSEM OGNJEM
IN NESEBIČNIM
PRIZADEVANJEM
TRUDILI
URESNIČEVATI
ZASTAVLJENE NALOGE
NA POTI
NADALJNEGA
RAZVOJA SOCIALIZMA
V NAŠI DEŽELI

Tovarna celuloze in papirja

»DJURO SALAJ«

VIDEM - KRŠKO

»Preskrba«

SENOVO

CENJENE STRANKE
OPOZARJAMO
NA VELIKO ZALOGO
V STROKO SPADA-
JOČIH ARTIKLOV
PO NIZKIH CENAH!

ZA DAN VSTAJE 22. JULIJ ČESTITAJO

Živel 22. julij — dan vstaje!

KMETIJSKO GOSPODARSTVO
SEVNICA

Vse sile
za dvig kmetijstva!

Kmetijska
zadruga
BRESPANICA

»Dana«

MIRNA
NA DOLENJSKEM

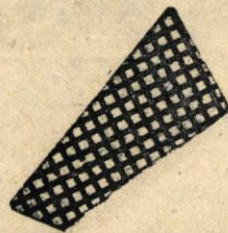
tovarna sadnih sokov in
likerjev se priporoča

ZA 22. JULIJ TOPLO
POZDRAVLJAMO VSE
JUGOSLOVANSKE
BORCE IN AKTIVISTE
IN JIM ČESTITAMO!

»JUGOTANIN«

Sevnica

MODNO BLAGO
V NAJNOVEJŠIH
VZORCIH
IN NAJBOLJŠIH
KVALITETAH IZDELUJE
NOVOMEŠKA
TEKSTILNA TOVARNA

Novoteks

Novo mesto

Pozdravljamo
DAN VSTAJE —
22. JULIJ!

Kolektiv podjetja

ELEKTRO

NOVO
MESTO

VSE VRSTE KOPIT
NAJMODERNEJŠIH OBLIK
IZDELUJE

KOPITARNA

Sevnica

»DOBRO BLAGO — NIZKE CENE!«
je naše geslo

KONFEKCIJA

LISCA

SEVNICA

DELOVNI
KOLEKTIV
TOVARNE
ZDRAVIL

„KRKA“

Novo mesto

čestita za 22. JULIJ vsem svojim odjemalcem
in poslovnim prijateljem!

MLADINSKE DELOVNE BRIGADE
POZDRAVLJAMO DAN VSTAJE

Kmetijska zadruga

Sevnica ob Savi

Vsem zadrugnikom, ženam
zadrugnicam in aktivu mladih
zadrugnikov želimo še nadalje
mnogo uspehov pri njihovem
delu!

Cenjenim gostom
se priporoča

Kolodvorska
restavracija

NOVO MESTO

Mizarska produktivna zadruga

SEVNICA

Izdeluje in dobavlja: stilno, luksuzno
in moderno pohištvo, sprejema v delo
popolno opremo vil, hotelov, klubov in
ostalih družbenih prostorov. Izdelava
prvovrstna!

Konfekcija papirja

VIDEM-KRŠKO

SE PRIPOROČA

GRADBENO PODJETJE

„SAVA“

VIDEM-KRŠKO

gradi hitro, solidno
in poceni

POSLUŽUJTE SE NAŠE
NOVE KARTONAŽE!

imperial

VIDEM-
TOVARNA ČOKOLADE IN LIKERJEV KRŠKO

IZDELUJE PRVOVRSTNO
JEDILNO IN MLECNO
ČOKOLADO TER RAZNE
KVALITETNE LIKERJE

Za 22. julij - Dan vstaje pozdravljajo:

Socializem rešuje velike in daljnosežne ekonomske in socialne naloge, ki bodo preobrazile svet in odnose med ljudmi!

Občinski ljudski odbor NOVO MESTO

Živel 22. JULIJ — DAN VSTAJE
jugoslovanskih narodov!

Občinski komite ZKJ
Občinski komite LMS
Občinski odbor SZDL
Občinski odbor ZB

Izdelujemo vse vrste
ključavničarskih del,
gumi vozove 3-5 ton,
kleparsko-vodovodna-
instalaterska dela
ter avto prevozne usluge
s tovornimi avtomobili

»KOVINAR«,
ČRNOMELJ

Vse sile za borbo
proti zaostalosti —
za dvig kmetijstva!

TRGOVSKO PODJETJE

„**dolenjc**“

Šentjernej

čestita za dan vstaje vsem odjemalcem in poslovnim
prijateljem

OBČINSKI
LJUDSKI
ODBOR

ŽUŽEMBERK

Občinski komite ZKS
Občinski komite LMS

Občinski odbor SZDL
Občinski odbor ZB

Kmetijska zadruga

DOLENJSKE TOPLICE

še posebej pozdravlja vse zadržnike, žene zadržnice in
aktivne mladih zadržnikov, želeč jim še obilo nadaljnjih uspehov!

TRGOVSKO PODJETJE

»PREHRANA«,
NOVO MESTO

nudi gospodinjstvom prvo-
vstne prehrambene
artikle in se priporoča!

KMETIJSKA ZADRUGA

Straža

ČESTITA VSEM SVOJIM ČLANOM
ZA DAN VSTAJE IN ŠE POSEBEJ
POZDRAVLJA SVOJE ČLANE
BORCE!

AVTOPROMET —
TUZEMSKA
ŠPEDIČIJA

ORJANCI

Novo mesto - Straža

priporoča svoje usluge in čestita za 22. julij

GRADBENO PODJETJE

»Remont«
STRAŽA

gradi odlično in poceni!

Splošno mizarstvo

izvršuje vsa v stroko
spadajoča dela
po zmernih cenah.
Cenjenim odjemalcem
se priporoča!

DVOR

BELOKRANJSKO GRADBENO PODJETJE

toplo pozdravlja za dan
vstaje svoje poslovne pri-
jatelje in znance ter se
jim še nadalje priporoča!

ČRNOMELJ

Čestitkam ostalih delovnih
kolektivov se pridružuje

Kmetijska zadruga
Semič

Naj živi ZKJ, organizi-
rana politična sila
delavskega razreda in
delovnega ljudstva
Jugoslavije!

OKRAJNI
ZAVOD ZA
SOCIALNO
ZAVAROVANJE

Novo mesto

Cenjenim odjemalcem in dobaviteljem
se priporoča

KMETIJSKA ZADRUGA

ČRNOMELJ

Opremales

Izdelujemo izvrstno pohištvo
za domači in tuji trg

TRDINOVA 45

NOVO MESTO

Živel
dan vstaje!

„BELT“

BELOKRANJSKA
ZELEZOLIVARNA
IN STROJNA TOVARNA

ČRNOMELJ

Pozdrav avantgardi delavskega razreda naše dežele — slavni
Komunistični partiji Jugoslavije in vsem borcem in aktivistom
novomeškega okraja!

Okrajni ljudski odbor
NOVO MESTO

OKRAJNI KOMITE ZKS
OKRAJNI KOMITE LMS
OKRAJNI ODBOR UROJ

OKRAJNI ODBOR SZDL
OKRAJNI ODBOR ZB
OKRAJNI ODBOR ZVVI

Vse sile za mir,
svobodo
in socializem!

Kmetijsko
gozdarsko
posestvo

Novo mesto

Lesno predelovalno podjetje

priporoča
se cenjenim
odjemalcem za naročila

METLIKA

Živel 22. JULIJ

OBČINSKI
LJUDSKI
ODBOR

Metlika

Občinski komite ZKS
Občinski odbor SZDL
Občinski komite LMS
Občinski odbor ZB

Ob dnevu vstaje pozdrav-
ljamo vse jugoslovanske
borce in maršala Tita,
prvoborca za enotnost
delovnega ljudstva

Občinski ljudski odbor

ČRNOMELJ

OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI KOMITE LMS
OBČINSKI ODBOR ZB

Je Koštiál res pisal Hitlerju?

Zaradi sovražnosti osvobodilne vojne je bil stari podbočenski župnik Andrej Zupan poleti 1944 prisilno izseljen k svojemu bratu, župniku v Smilahu pri Žužemberku. Tudi tam je ta čudak, podoben fajmoštru iz Cankarjeve zgodbe o Martinu Kačurju, pisal svoj dnevnik. Vanj si je v ponedeljek 8. januarja 1945 zabeležil: »Profesor Koštiál je bil s Hitlerjem skupaj pri vojaki. Pisal mu je, da je lump, ker je kradel pri vojaki.«

Kje je župnik to izvedel, si ni zapisal. Iz dnevnika je videti le, da je ta dan govoril z Ivanom Vehovcem iz Žužemberka, ki mu je povedal, da so Marnovo »rno roko organiziral Sajetec, Puceljevič od Velike Loke«. Mogoče ima župnik tudi o novomeškem profesorju iz tega vira.

Koštiálu bi bilo tako pismo navsezadnje čisto podobno, vendar se mi ne zdi verjetno, da bi se v vojaški suknji kdaj z blaznežem iz Braunaua zares srečal, čeprav sta jo oba nosila.

Adolf Hitler je bil rojen leta 1889 v gornjeavstrijskem Braunauu. Moj sojetnik v letih vojne, zelo učen duhanski Jud in sionist Wilhelm Schwarz, mi je v jeti zatrje-

val, da je bil tudi Hitler židovskega rodu in da se je pisal Schickelgruber. Pozneje si je privzel ime Hitler po nekem stricu, iz matičnih knjig v Braunauu pa so izginili vsi listi s firerjevimi rojstnimi podatki. To zanimivost, ki je nisem sicer še nikjer drugje zasledil, mi je dobro informirani sekretar kluba socialističnih poslancev deželnega Landtaga v Mainzu, W. Eckstein, tudi po vojni z vsemi njenimi podrobnostmi potrdil.

Profesor Ivan Koštiál, ki je kot mlad suplent prišel prvič v Novo mesto že natanko pred šestdesetimi leti, za stalno pa po prvi svetovni vojni, je bil sin češkega kemika, Rastel je v Gradcu. Bil je tedaj res tudi Avstrijec, toda 12 let starejši od Hitlerja. Kot rekruta torej nista mogla služiti pri vojaki skupaj.

Tudi ni verjeti, da bi se srečala kdaj v svetovni vojni. Hitler se je namreč že leta 1912 izselil iz Avstrije v München, postal nemški državljani in v svetovni vojni stopil kot prostovoljec v 16. bavarski rezervni polk List. Bil je v bojih ranjen in, prizadet od strupenih plinov, za kratek čas oslepel.

Profesor Koštiál je služil v avstrijski vojski in ni bil nikoli borec. Puško so mu po sili obesili na ramo, pa jo je, ali iz strahu pred ognjenim orožjem — bil je zares strašno nepraktičen — ali iz moralnega odpora proti ubijajočemu orodju, skril na nekem podstrešju med deske in imel zavoljo tega preiskavo in težave. Tudi pri oficirskem izpitu je padel, kot nam je v šoli sam povedal. Vprašali so ga med drugim: »Kakšne barve je ta prt?«

»Črešnjevordeč,« je dejal učen jezikoslovec; pozneje pa je izvedel, da je bila tista reč morskozelena. Profesor je bil namreč slep za barve, ki jih mora častnik na bojišču dobro razlikovati, kot je bil tudi popolnoma gluh za glasbo in poezijo.

Seveda mu pri tistem nesrečnem izpitu niso mogli dati »rešilnega vprašanja«, kot so mu ga dovolili nekoč v gimnaziji iz nesrečne fizike: »Kaj je električna toča?« Zato smo učenjaka po tem neuspehu do delili cenzuri vojaških pismen,

Peč brez dima

Ing. Nikolaj Velohov, profesor Visoke tehnične šole v Beogradu, je izdelal takozvano »univerzalno peč«. Njena prva prednost je v tem, da bo razvijala 30 odstotkov več toplote od najboljših današnjih standardne peči. Vrhu tega bo dajala tako malo saja, da dimnikarji skoraj ne bodo imeli opravka z njo. V tej univerzalki bodo gospodinjke lahko kurile celo z lignitom najslabše vrste, ki se ga za kurjenje peči upravičeno bojijo.

POSTOJNSKA JAMA BO DOBILA KROŽNO PROGO

V naši slavni Postojnski jami si obetajo letos rekordne obiske zlasti zato, ker bodo vpeljali nekaj novosti za večjo udobnost in užitek obiskovalcev. Predvsem bodo izločili iz jame zadnjo bencinsko lokomotivo in jo zamenjali z električno, že tretjo. Pripravljajo tudi načrte za krožno železniško progo v jami, s čimer bo lahko skrajšano bivanje turistov. Proga bo peljala tudi skozi ene novih jam, ki doslej za občinstvo ni bila odprta. Obhod jame bo potem trajal eno uro, proga bo na dolga 5800 metrov.

Ponekod v jami nameravajo uvesti luči v barvah, v znani koncertni dvorani bodo pa v sezoni imeli stalno koncertno glasbo in zabavo.

Pokažite DOLENJSKI LIST sosedom in znancem, ki ga še ne poznajo!

SLOVENIJALES

IZVAZA MEHAK REZAN LES VSEH VRST IN DIMENZIJ, BUKOV IN HRASTOV REZAN LES KAKOR TUDI REZAN LES OSTALIH LISTAVCEV, DOGE IN SODE, CELULOZNI LES, ŽELEZNIŠKE PRAGE, DRVA ZA KURJAVO, LESNO OGLJE, ZABOJE VSEH VRST, PARKETE, FURNIRJE, REZANE IN PANEL PLOŠČE, LESOVINSKE PLOŠČE, OBESALNIKE IN DRUGO GALANTERJSKO BLAGO, KOPITA, IGRACKE, TANINSKE EKSTRAKTE, LESNO MOKO, SPORTNE REKVI-ZITE: SMUČI, VODNE SMUČI, BADMINTON REKETE, MODERNO IN STILSKO POHIŠTVO (V GARNITURAH ALI POSAMEZNIH KOSIH), STOLE RAZNE KONSTRUKCIJE IN IZDELAVE, DROBNO IN OTROSKO POHIŠTVO, MONTAZNE HIŠE IN BARAKE

ker je obvladal mnogo jezikov. Najbrž se je že takrat izuril tudi v grafologiji; in na prvi pogled razločil možko pismo od ženskega ali pisavo mlade, navljne učiteljice — teh ni trpel — od podpisa stare dijaške gospodinje pod nezadostnim študentovskim redom.

Po vsem tem zares ni verjeti, da bi se fanatični nemški vojak Hitler s puško in nezgledni avstrijski vojak Koštiál brez puške kdaj v vojni videla. Da bi si duhoviti in zbadljivi profesor, ki ni prenašal nadutosti, kljub vsemu temu dovolil s sumljivim »arijcem« kako šalo, ni povsem izključeno. Zbirka njegovih anekdot bi bila imenitna.

Ko je leta 1934 izstopila Hitlerjeva Nemčija iz Društva narodov, je prinesel nacistični »Der deutsche Student« pozdravno pismo Zveze hrvaških univerzitetnih društev nemškim tovarišem. Podpisala sta ga Ilak Freismann in Fritz Miliovič. Ker Zagreb take vseučiliške organizacije sploh ni imel, sem v nepodpisnem »Vprašanju hrvaškim tovarišem« (Akad. glas. 7. aprila 1934) podvomil v pristnost pozdravnega pisma in poslal hrvaške tovariše za pojasnilo. Uredništvo je dobilo nato dopisnico z jezikoslovnimi dokazom, da Freismann in Miliovič nista hrvaška priimka. Podpisani je bil, če se prav spominjam, »šofer na poti iz

Zagreba«. Vijoličasta ostrava pisa pa je bila Koštiálova.

Poznal pa sem Novomeščana, ki je zares pisal Hitlerju in dobil od njega tudi odgovor. Bil je to mali kapetan intendant stare avstrijske vojske Vikli, ki je kot postrešek vozil na cizi prtljago potnikom z železniške postaje. Viklija so od časa do časa pobrali na smrt pijanega v cestnem jarku, ga v kandijski bolnišnici ostrigli, otrebili uši in ocedili. Potem je nekaj časa bolnikom in nam jetnikom nosil iz trgovine drobne potrebščine, potem pa zopet izginil k svoji cizi. Vendar gorje človeku, ki bi z nepravilno besedo prizadel malega kapetana v njegovi oficirski časti; Vikli je zrasel in zapihal kot narednik na nerodna rekruta.

IVO PIRKOVIC

Kam plove Francija?

Gladovna stavka in mučenje v Parizu, podobno gestapovskim metodam — Osvo-bodilnega boja alžirskega ljudstva ni moč zatreti z zapori in nasiljem

»Same laži,« je zatrjeval francoski ministrski predsednik Debré, da bi opravičil zaplenbo knjige »La Gangrène« pred francoskim senatom. Znani francoski pisatelj André Maurois pa je ob tej priložnosti dejal: »Vlade se me-

najo, policija pa ostane...« Zaplenba knjige »La Gangrène«, ki so jo napisali alžirski študenti o mučenjih in trpinčenju, ki so jih morali pretrpeti v pariških zaporih, je vzbudila — podobno kot enako zaplenjena knjiga »La Question«, ki jo je napisal Henri Alleg — izredno mnogo zanimanja in ogorčenja. Dokumentarno poročilo alžirskih študentov, ki so v knjigi opisali, kaj vse so pretrpeli — ne v vojni, temveč v Parizu — decembra leta 1958, in sicer v prostorih državne varnosti policije v Rue des Saussies v prisotnosti ali po direktnih navodilih znanega šefa te policije Wybota, je tako grozljivo, da presega vse dosedanje dokumente o teh razmerah.

Alžirski študenti so se na knjigo podpisali s polnimi imeni in imenujejo v knjigi tudi policijske organe, ki so jih mučili, s polnimi imeni. Proti tem policistom so ti študenti vložili tožbo zaradi protustavnega trpinčenja, policija pa jih je ponovno zaradi »pre-

stopkov proti varnosti države« in »prepovedane organizacijske dejavnosti« — vtknila v zapor. Da bi tem zaprtim študentom, katerim policija ne dovoljuje nobenega stika z zunanjim svetom, priborili pravice političnih zapornikov in normalne higienske zapore, je v pariških zaporih »Santé« in »Fresnes« začelo z gladovno stavko 700 alžirskih zapornikov, ki so končno v tej svoji zahtevi tudi uspeli.

Toda ta gladovna stavka ni bila enostavna. Policija je — da bi strla odpor stavkajočih — odvzela zapornikom celo vodo in jim dajala samo mleko, da bi tako onemogočili učinkovitost stavke. Stavkajoče ki so preveč oslabei, so v bolnišnici prisilno hranili. Alžirskim študentom — pisem prepovedane knjige — so prepovedali ne samo vse obiske, temveč tudi posvetovanje z odvotniki in policija je zagrozila vsem časopisom, da bo zaplenila vse izdatke, ki bi pisali o tej aferi. Tako je francoska javnost o tej gladovni

stavki bila skoraj popolnoma neobveščena.

Kljub temu pa se oglašajo vedno pogostejši glasovi proti tem metodam, ki močno sprotinljajo na gestapovski; samo demantiji in policijske protiakcije pač ne zadostujejo, da bi prepričali javnost. Direktor velike založbe »Editions de Minuit«, v kateri bi naj prepovedana knjiga izšla, je drž. tožilu v odprtem pismu postavil nekaj izredno mučnih vprašanj, na katera še nihče ni odgovoril. In ko je v senatu padlo vprašanje, kaj se dogaja v zaporih, je premier Debré s težavo prepričal senatorje, da je vlada izdala stroge ukrepe proti nezakonitim postopkom in mučenju v zaporih. Zato je tudi senat s komaj 155 glasovi odobril vladino politiko v Alžiru, medtem ko se je 68 senatorjev odločilo proti tej politiki, 80 pa se je glasovanja vzdrazilo.

Ta nova afeta meče čudno luč na metode francoske vlade in policije ter je našla v vsem svetovnem tisku največkrat zelo ostre obsodbe.

(Po Večeru)

Novomeške atletinje

državne prvakinje v »B« programu zvezne atletske lige

Novomeščanke za 4.388 točk pred drugoplasiranim Triglavom. Moška ekipa je zaradi nedisciplinice nekaterih posameznikov, ki niso nastopili, v zadnjem kolu zbrala le nekaj nad 9.000 točk, tako da jo je v končnem vrstnem redu prehitel kranjski Triglav, ki kvaliteto precej zaostaja za novomeško ekipo. Ker je odstopil Partizan II. iz Beograda, so Novomeščanke v ligi zasedli 4. mesto. V nedeljskem tekmovalstvu v Kranju, ki je bilo izvedeno v težkih pogojih, je bil pri moških naslednji vrstni red: Triglav (K) 5.992 točke, Partizan (Nm) 9.089 in Litija 8.275 točk, pri ženskah pa: Partizan (Nm) 7.134 točk, Triglav (K) 5.873 točke in Litija 4.997 točk. Najboljši rezultati: Hude Jelka 13,3 v teku na 100 m (izenačen dolenski rekord) in 4,75 m v skoku v daljino (nov dolenski rekord), Miro Bavdek — 180 cm v skoku v višino, Dergane Brankolj 10,6 v teku na 1500 m in Grmovšek Rudi — 54,2 v teku na 400 metrov.

Nedeljsko zadnje kolo zvezne atletske lige na stadionu Triglav v Kranju pomeni za novomeško atletiko delno uspeh in delno neuspeh. Uspešne so bile atletinje, ki so tudi v Kranju dokazale, da so razred zase, saj so drugo najboljšo ekipo v ligi — Triglav — pustile za seboj za nič manj kot 1.261 točk. V težkih tekmovalnih pogojih (velika vročina, zelo slabo tekalnice in ostale naprave) so zbrale sicer manj točk kot v prvih dveh kolihi, toda navzile temu jih moramo vse po vrsti pohvaliti.

Rezultat moške ekipe in običuten poraz s strani domačega Triglava pomeni precejšnjo neuspeh. Če nastop moške ekipe podobenje analiziramo, potem bi lahko ugotovili celo uspeh, ker je polovico manjša ekipa kot navadno (namesto 16 tekmovalcev jih je nastopilo le 8!) uspela zbrati nad 9.000 točk. Nekateri tekmovalci, ki so stebri ekipe (Potrč, Brar, Lah in še nekateri) se niso odzvali pozivu, da nastopijo v oddelčenem zadnjem kolu, čeprav so to prej objubilili in so imeli vse možnosti, da se udeležijo tekmovalstva. S svojo nedisciplino so postavili ostale tekmovalce v zelo težek položaj. Take pojave nedisciplin in neodgovornosti moramo odločno ožigosati. S tem pa zadeva še ni zaključena.

Rezultati, ki jih je dosegla pešica discipliniranih atletov, so prav dobri. Če bi ekipa nastopila kompletna, bi prav gotovo zbrala več točk kot v prvih dveh kolihi — okoli 10.300 do 10.400, morda tudi več. Po točkah je najboljši rezultat dosegel Dergane v teku na 1500 m — 802 točki, le malo manj pa je »svred« rezultat Bavdka, ki je še vedno v odlični formi, v skoku v višino (180 cm — 786 točk). Prav dobra sta bila oba sprinterja: Zalelet in Maznik ter Grmovšek, ki je navzile slabše tekalniško dosegel soliden rezultat. Maznik je v teku na najkrajši progi izboljšal svoj osebni rekord na 11,5 Zure je v skoku v daljino nekoliko zatajil, isto pa velja tudi za Tratarja, ki je premalo treniral.

Za zaključek naj navedemo še vrstni red ekip pred zadnjim kolom: pri moških je najboljši atletski klub iz znanega atletskega centra v Srbiji — iz Cuprije z 21.567 točkami, sledijo Partizan II. (Beograd) z 21.557 točk, AK »Bosna« (Sarajevo) 21.312 točk, Parti-

zan (Novo mesto) 20.158 točk, Triglav (Kranj) 19.744, Budućnost (Titograd) 18.566, Vojvodina (Novi Sad) 18.132, Dinamo II. (Zagreb) 17.949, Sloboda (Varaždin) 17.247, Mladost (B) 16.669, Slavonija (Slavonska Požega) 16.211, Litija 14.771 točk itd.

Vrstni red ženskih ekip je bil pred zadnjim kolom naslednji: Partizan (Novo mesto) 15.480 točk, Triglav (Kranj) 12.353, »Bosna« Sarajevo 11.213 točk, Litija 7.300 točk itd.

Tehnični rezultati:

MOŠKI: 100 m: 1. Zalelet 11,5, 2. Maznik 11,5 (oba N. m.), 3. Sa-

meč (L) 11,5; 400 m: 1. Grmovšek (N. m.) 54,2, 2. Vidali Pavel (T) 55,8, 4. Maznik 56,7; 1500 m: 1. Dergane (N. m.) 4:10,6, 2. Grašič (T) 4:21,6, 5. Brinc (43:2); 3000 m: 1. Florjančič (T) 9:32,8, 2. Kordež (T) 9:44,5, 4. Tratar 10:25,8; štafeta 4x100 m: 1. Novo mesto 47,4, 2. Litija 47,5, 3. Triglav 47,6, 4. Trdar v višino: 1. Bavdek (N. m.) 180 cm, 2. Rakovič (T) 170, 8. Zure 150 cm, skok v daljino: 1. Vidovič Ivan (T) 6,27, 2. Zure (N. m.) 6,26, 4. Grmovšek 6,11, met kroglice: 1. Blenkus (T) 17,76 m, 4. Bavdek (N. m.) 16,49, 7. Zalelet 8,46.

ZENSKO: 100 m: Hude Jelka (N. m.) 13,3, 2. Pravat (T) 13,6, 4. Trdar 13,6, 5. Brinc 14,5; 800 m: 1. Goršin (N. m.) 2:33,5, 2. Kukman (N. m.) 2:34,2, 3. Jevšnik (T) 2:34; štafeta 4x100 m: 1. Novo mesto 56,0, 2. Triglav 57,8; skok v višino: 1. Kotnik (N. m.) 140 cm, 2. Gantar (N. m.) 130, 3. Gorjanc 125, skok v daljino: 1. Hude J. (N. m.) 4,75 m, 2. Gorjanc (T) 4,50, 7. Mubič 3,47 met kroglice: 1. Kotnik (N. m.) 10,18 m, 2. Vidmar (N. m.) 9,62 m, 4. fm

ŽELIŠ POSTATI VOJAŠKI ZDRAVNIK ALI FARMACEVT?

Letos bodo v domove vojaških medicincev v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Skoplju in Sarajevu sprejeli večje število študentov medicine in farmacije. V te domove sprejemajo fante, ki so dokončali gimnazijo in imajo višji tečajni izpit, morajo pa biti državljani FLR, telesno in duševno zdravi ter sposobni za aktivno službo v JLA. Ne smejo biti starejši kot 21 let, ne smejo še biti poročeni in imeti morajo pravico za vpis na medicinsko oziroma farmaceutsko fakulteto.

Štipendisti v teh domovih imajo brezplačno hrano in stanovanje v internatu doma, zastojni dobijo obleko, obutev in potrebno opremo (za časa študija so študenti v civilnih oblekah), oskrbljeni pa so tudi z vsemi potrebnimi pripomočki za šolanje. Uživajo brezplačno zdravniško pomoč za ves čas študija, oproščeni so vseh taks, razen tega pa prejemajo na mesec še nekaj denarja za osebne manjše izdatke. Za čas prakse izven kraja internata dobijo povrnjene vse stroške, razen tega pa imajo dva meseca počitnice in 20 dni semestralskih počitnic.

Zato morajo redno opravljati izpite in pravočasno dokončati študij, pismo pa tudi izjavijo, da bodo po končanem študiju in odsluženem vojaškem roku ostali v vrstah JLA kot vojaški oficirji (zdravniki, lekarnarji) dvakrat toliko časa kot je trajal njihov študij, najmanj pa 10 let.

Kdor želi konkurirati za sprejem v domove vojaških medicincev, naj se oglasi na najbližjem vojnem odseku, kjer bo dobil vsa potrebna podrobnejša navodila. Prošnje za sprejem v te domove bodo sprejemali najkasneje do 31. avgusta 1959.

Industrija perila

NOVO MESTO

POZDRAV ZA DAN VSTAJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA VSEM DELOVNIM LJUDEM V LRS!

IZDELUJE VSE VRSTE NAJBOLJŠEGA ZENSKEGA, MOŠKEGA IN OTROŠKEGA PERILA!